

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

3/2021 ročník LXXIII

NEJVYŠŠÍ SOUD

Z OBSAHU:

Rozhodnutí ve věcech trestních

č. 12–18 str. 355

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

č. 23–30 str. 419

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

3/2021

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu. Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda:	JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda:	JUDr. Petr Šuk
Členové:	JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce:	Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493 e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXIII, Index 47 301

Číslo 3/2021 vychází 6. 5. 2021

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012
- Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Dovolání	č. 18
Důvod dovolání, že výrok chybí nebo je neúplný	č. 16
Jednočinný souběh	č. 14
Krádež	č. 13
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 13, č. 17
Nedbalost hrubá	č. 15
Nedovolené ozbrojování	č. 14
Obhájce	č. 18
Poškození věřitele	č. 17
Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence	č. 14
Rozsudek	č. 15, č. 16
Řízení o dovolání	č. 12
Souběh (konkurence) trestných činů	č. 13
Trvající trestný čin	č. 13
Zavinění	č. 15
Zpronevěra	č. 16
Zvlášť uložená povinnost hájit zájmy poškozeného	č. 16

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Daň spotřební	č. 25
Duševní útrapy (o. z.) [Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)]	č. 24
Incidenční spory (žaloba odpůrčí)	č. 27
Incidenční spory	č. 28, č. 29
Insolvence	č. 26, č. 28
Insolvenční řízení	č. 27
Insolvenční správce (odměna, náklady)	č. 30
Náhrada škody	č. 24
Neúčinnost právního jednání	č. 26
Odporovatelnost	č. 29
Podmínky řízení	č. 23
Pohledávka	č. 27
Pojistné na zdravotní pojištění	č. 26
Pravomoc soudu	č. 23
Rozhodnutí o úpadku	č. 27
Rozsudek mezitímní	č. 24
Smír	č. 23
Započtení pohledávky	č. 29
Zpracování	č. 28

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 12

Řízení o dovolání

§ 265a odst. 1 tr. ř.

č. 12

Podané dovolání se posuzuje jako celek a takto se posuzuje i jeho přípustnost. Proto je lze odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. jen v případě, že není přípustné v celém rozsahu.

(Usnesení Nejvyššího soudu, soudu pro mládež, ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1121/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.1121.2020.1)

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. dovolání obviněného mladistvého AAAAAA (pseudonym) proti rozsudku Krajského soudu v Praze, soudu pro mládež, ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. 13 Tmo 44/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-východ, soudu pro mládež, pod sp. zn. 16 Tm 4/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ, soudu pro mládež (dále „Okresní soud Praha-východ“ či „soud prvního stupně“), ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 16 Tm 4/2019, byl obviněný mladistvý AAAAAA (pseudonym; dále „mladistvý“) uznán vinným 1. proviněním zneužití dítěte k výrobě pornografie podle § 193 odst. 1 tr. zákoníku, 2. proviněním pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku a 3. proviněním výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jichž se dopustil tím, že pod bodem 1. v době od 13. 10. 2017 do 16. 12. 2017, převážně z místa svého bydliště komunikoval prostřednictvím internetové sociální sítě Facebook s poškozenou nezletilou BBBB (pseudonym), o níž věděl, že v té době nedosáhla věku 15 let, přičemž v průběhu komunikace, v úmyslu získat materiál pro své sexuální uspokojení, poškozené požadoval, aby se vyfotila nahá, a to jednak celá, následně i s detaily intimních míst, což poškozená po jeho naléhání učinila a v průběhu uvedeného období mu zaslala celkem 18 fotografií a 1 videozáznam, přičemž na fotografiích je zachycena částečně nebo zcela nahá, zpravidla v eroticky vyzývacích pozicích a s detailními záběry obnaženého poprsí či přiroze-

ni, na uvedeném videozáznamu je zachycena její masturbace, rovněž on sám jí zaslal 7 fotografií, na nichž je vždy zachyceno jeho ztopořené přirození, a dále 1 videozáznam, na němž provádí masturbaci, v průběhu uvedené komunikace si s poškozenou rovněž opakovaně psal o tom, jaké sexuální praktiky by spolu chtěli provádět;

č. 12

pod bodem 2 v blíže nezjištěných dnech v období od 13. 10. 2017 do 16. 12. 2017, v místě jeho bydliště vykonal opakovaně, asi v 5 případech, pohlavní styk s poškozenou nezletilou BBBBBB, o níž věděl, že v té době nedosáhla věku 15 let, a to tím způsobem, že se vzájemně uspokojovali rukou na přirození, do jejíhož přirození jí zasouval prsty a uspokojoval ji na přirození rovněž orálně a přikládal svůj penis k jejímu přirození;

pod bodem 3. dne 9. 2. 2018 pravděpodobně z místa svého bydliště zaslal CCC-CC (pseudonym), v úmyslu poškodit poškozenou nezletilou BBBBBB, přibližně 18 fotografií a 1 videozáznam, které získal jednáním popsáním pod bodem 1. a které nejméně do té doby nezjištěným způsobem přechovával, pravděpodobně ve svém počítači či mobilním telefonu, ačkoliv věděl, že na fotografiích je zachycena poškozená nezletilá BBBBBB, tedy osoba mladší 15 let, částečně nebo zcela nahá, zpravidla v eroticky vyzývacích pozicích a s detailními záběry obnaženého poprsí či přirození a na uvedeném videozáznamu je zachycena její masturbace, přičemž CCCCC nabádal a podporoval v tom, aby zaslaný materiál rozesílala dalším lidem.

2. Za tato provinění byl mladistvý odsouzen podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 33 odst. 1 z. s. m. podmíněně odložen na zkušební dobu 24 měsíců. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto rovněž o nároku poškozené na náhradu nemajetkové újmy.

3. Proti tomuto rozsudku podal mladistvý odvolání, které zaměřil výlučně proti výroku o trestním opatření. Krajský soud v Praze, soud pro mládež, jako soud odvolací (dále „Krajský soud v Praze“ či „odvolací soud“), rozsudkem ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. 13 Tmo 44/2019, podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek soudu prvního stupně, a to ve výroku o trestním opatření, a podle § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině a náhradě nemajetkové újmy uložil mladistvému podle § 187 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku a § 31 odst. 1, § 33 odst. 1 z. s. m. úhrnné trestní opatření odnětí svobody v trvání 8 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu v trvání 12 měsíců.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 12

4. Podle mladistvého čin, jímž byl uznán vinným tímto výrokem, nedosahuje potřebného stupně společenské škodlivosti a soudy nesprávně posoudily závažnost jeho jednání jako mladistvého, což je kategorie pachatelů, u kterých je nutné důkladně posuzovat, zda u sexuálních deliktů nejde o nevýznamné chování, nedosahující potřebné škodlivosti. Bylo nutné vycházet z výpovědi poškozené, která se necítila uvedeným jednáním dotčena. Proto bylo třeba zohlednit neexistenci znaleckého posudku, z něhož by bylo možné usuzovat na psychický stav poškozené nebo trvalé následky po činu. Nedostatečnou společenskou škodlivost činu pod bodem 2. výroku o vině soudy dovozovaly z jeho dalších mu za vinu kladených činů a nezvažovaly sexuální vyspělost poškozené jako čtrnáctileté dívky, neboť zákonem stanovená věková hranice ve všech případech neodpovídá obecně vyžadovanému požadavku sexuální zdrženlivosti.

5. Z uvedených důvodů podle mladistvého závěry vedoucí k právnímu posouzení skutku jako provinění podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku nebyly založeny na dostatečném uvážení všech skutečností v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe a principem *ultima ratio* podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku v návaznosti na § 39 odst. 2 tr. zákoníku, a to i ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 8 Tdo 528/2010, ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 4 Tdo 171/2019, či ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 344/2017, a ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. 3 Tdo 998/2014).

6. Mladistvý zaměřil své výhrady i proti provinění podle § 193 odst. 1 tr. zákoníku, jehož spácháním byl uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, neboť český právní řád neobsahuje legální definici pojmů „pornografické dílo“ a „dětská pornografie“, a proto k tomu, aby jeho jednání bylo správně právně posouzeno, měl být vyhotoven znalecký posudek. Popsané jednání podle mladistvého mohlo být kvalifikováno toliko jako provinění podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, pro něž byl rovněž odsouzen.

7. Další námitky mladistvého směřují i proti trestnímu opatření, které považuje za nepřiměřené okolnostem, za kterých k činům došlo. V jeho výměře shledává jen exemplární povahu a ze strany soudů šlo v podstatě o tzv. generální prevenci, jak naznačil okresní soud v odůvodnění svého rozsudku, která je však i ve smyslu judikatury Ústavního soudu nepřipustná (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2011/10, ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 4503/12, a další). Jestliže soudy dostatečně nezjistily negativní dopad jeho jednání na poškozenou, trestní opatření uložily v rozporu se zásadami pro ukládání trestů a bez jeho zřejmé individualizace. Potrestání za spáchaná provinění považuje mladistvý za nepřiměřenou a zbytečnou stigmatizaci své osoby, která může negativně ovlivnit jeho budoucí život. V této souvislosti poukázal i na obsah zprávy o mediaci ze

č. 12

dne 20. 3. 2019, v níž sama poškozená uvedla, že chce za vším udělat tlustou čáru a nemá zájem na potrestání mladistvého. Z uvedeného prohlášení lze usuzovat na to, že ani ona sama nepocitovala jeho jednání jako závažné či ovlivňující její mravní a tělesný vývoj coby objekt posuzovaného provinění (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 373/2016).

8. Z uvedených důvodů mladistvý v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Praha-východ, a aby podle § 265l tr. ř. přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

9. K podanému dovolání státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství poukázala na to, že dovolání mladistvého směřující proti výroku o vině není s ohledem na ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu přípustné. Vycházela z toho, že odvolání bylo podáno toliko proti výroku o trestním opatření v rozsudku soudu prvního stupně a odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumával zákonnost a odůvodněnost pouze tohoto oddělitelného výroku rozsudku, aniž by přezkoumal jiné výroky postupem podle § 254 odst. 2, 3 tr. ř. Mladistvý proto mohl podat dovolání pouze proti výroku o trestním opatření, tedy v tom rozsahu, v jakém byl odvolací soud oprávněn přezkoumat rozsudek soudu prvního stupně. Takové dovolání je Nejvyšší soud pro jeho nepřipustnost podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. povinen odmítnout (viz rozhodnutí č. 20/2004 Sb. rozh. tr., dále přiměřeně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 3 Tdo 864/2017, či ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 6 Tdo 383/2019).

10. Státní zástupkyně shledala dovolání přípustným toliko v části, v níž brojil proti uloženému trestnímu opatření, které je dovoláním napadnutelné jen v omezené míře podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (srov. rozhodnutí č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Neztotožnila se s tím, že by uložené trestní opatření bylo nepřiměřeně přísné, či dokonce exemplární, neboť trestní sazba, v rámci které přicházelo v úvahu jeho ukládání, činí podle § 187 odst. 1 tr. zákoníku 1 rok až 8 let, přičemž po modifikaci podle § 31 odst. 1 z. s. m. je snižena sazba 6 měsíců až 4 roky, v níž odvolací soud uložil trestní opatření při samé dolní hranici s podmíněným odkladem v minimální možné výměře v délce 1 roku. Jeho výměra proto odpovídá všem zákonným kritériím pro ukládání trestů. Státní zástupkyně tedy navrhla odmítnout podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

11. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání mladistvého a dospěl k následujícím závěrům.

12. Přípustnost dovolání se posuzuje ve vztahu k celému dovolání, což vyplývá z jeho zákonem vymezené povahy, protože jde o mimořádný opravný prostředek, který nelze podat proti kterémukoli pravomocnému rozhodnutí, a není určeno k univerzálnímu přezkumu a k nápravě všech tvrzených vad. Přípustnost dovolání je vymezena v § 265a odst. 1, 2 tr. ř., který určuje, proti jakým rozhodnutím a za jakých podmínek je dovolání přípustné.

13. Předpokladem přípustnosti dovolání je podle § 265a odst. 1 tr. ř. skutečnost, že proběhlo řízení před soudem prvního stupně, ve věci rozhodl soud druhého stupně a vydal některé z rozhodnutí předpokládaných ustanovením § 265a odst. 2 tr. ř. Zákonná dikce tak z hlediska přípustnosti dovolání nastoluje procesní situaci, kdy ve věci rozhodl jak soud prvního stupně, tak soud druhého stupně, přičemž pokud soud druhého stupně sám nerozhodl některým z meritorních rozhodnutí předpokládaných ustanoveními § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., lze dovoláním napadnout toliko rozhodnutí, kterým soud druhého stupně zamítl nebo odmítl řádný opravný prostředek proti obdobným rozhodnutím vydaným soudem prvního stupně [§ 265a odst. 2 písm. h) tr. ř.].

14. Na základě těchto zákonných podmínek je dovolání nepřípustné, jestliže je jím napadeno jiné rozhodnutí, než je rozhodnutí soudu ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 1, 2 tr. ř., anebo když jím dovolatel napadá takovou část rozhodnutí, kterou nepřezkoumával a nebyl povinen přezkoumat ve druhém stupni ani odvolací nebo stížnostní soud. Rozhodnutí odvolacího soudu lze totiž dovoláním napadat pouze v tom rozsahu, v jakém byl tento soud oprávněn a povinen přezkoumat rozhodnutí soudu prvního stupně podle hledisek vymezených v § 254 odst. 1 tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 7 Tdo 1464/2003, uveřejněné v sešitu 3/2004 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. T 666.).

15. Uvedená zásada vychází z principu vázanosti odvolacího soudu obsahem podaného odvolání, resp. vytýkanými nedostatky, neboť podle § 254 odst. 1 tr. ř. nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Odvolací soud proto přezkoumá z podnětu podaného odvolání jen ty oddělitelné výroky rozsudku, proti nimž odvolatel podal odvolání, a dále správnost postupu řízení, které jim předcházelo. Oddělitelným výrokem je např. výrok o trestu. Jiné výroky a jim předcházející řízení odvolací soud nesmí zásadně přezkoumávat, i kdyby šlo o výroky, proti nimž by odvolatel mohl podat odvolání, avšak odvolání nepodal. Jestliže odvolání bylo podáno toliko proti výroku o trestu v rozsudku soudu prvního stupně a odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumával zákonnost a odůvodněnost pouze tohoto oddělitelného výroku rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo (aniž byl přitom povinen přezkoumat jiné výroky postupem podle § 254 odst. 2,

č. 12

3 tr. ř.), může dovolatel napadnout dovoláním rozhodnutí odvolacího soudu jen v tom rozsahu, v jakém byl odvolací soud oprávněn přezkoumat rozsudek soudu prvního stupně. Směřuje-li přesto odvolání proti výroku, který odvolací soud nepřezkoumával podle § 254 odst. 1 tr. ř. a neměl povinnost jej přezkoumat ani podle § 254 odst. 2, 3 tr. ř., musí být takové dovolání odmítnuto jako nepřípustné podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (viz rozhodnutí č. 20/2004 Sb. rozh. tr.).

16. Na základě těchto zásad Nejvyšší soud shledal, že dovolání mladistvého je sice přípustné, avšak jen v té části, v níž brojil proti výroku o trestním opatření, protože odvolací soud ve smyslu § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumával a byl povinen přezkoumat pouze tento výrok.

17. Přípustnost dovolání se posuzuje ve smyslu § 265a odst. 1 tr. ř. ve vztahu k dovolání jako celku, proto je podstatné, zda alespoň jeho část, např. týkající se jen výroku o vině nebo jen výroku o trestu, splňuje uvedené podmínky. K tomu, aby Nejvyšší soud mohl přezkoumat, byť jen část dovoláním napadeného rozhodnutí, stačí, že je dovolání přípustné jen v části, tzn. jen ve vztahu k některému z oddělitelných výroků. Proto, i když by bylo dovolání formálně nepřípustné ve vztahu k jednomu z takových oddělitelných výroků, ač ohledně jiného jsou splněny podmínky podle § 265a odst. 1 tr. ř., nelze takové dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř., ale je třeba jeho důvodnost posoudit v té části, na niž se důvod nepřípustnosti nevztahuje. O dovolání jako celku se rozhodne podle výsledku takového přezkumu. Na část, v níž bylo dovolání nepřípustné, se poukáže jen v odůvodnění rozhodnutí o dovolání.

18. Posoudí-li se obsah dovolání mladistvého, to směřovalo jak proti výroku o vině, tak i proti výroku o trestním opatření, což jsou oddělitelné výroky, a bylo třeba ve vztahu ke každému z nich zvlášť zkoumat, zda je dovolatel mohl dovoláním napadat.

19. Z obsahu spisu plyne, že mladistvý podal odvolání proti rozsudku Okresního soudu Praha-východ ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 16 Tm 4/2019, prostřednictvím obhájce, a to výhradně proti výroku o trestním opatření, které považoval za nepřiměřeně přísné zejména s ohledem na malou závažnost činu, o který jde, ale i vzhledem k jeho osobním poměrům, neboť trestné jednání mělo neblahý vliv na jeho psychiku, trestní řízení pro něj bylo významným poučením a odstrašující skutečností, což dokládá i zhoršení jeho duševního stavu. Projevil lítost nad spáchanými činy a uvědomil si jejich dopad, a proto se domáhal snížení trestního opatření pod dolní hranici trestní sazby za splnění podmínek § 32 z. s. m. Zjevně tedy ve svém dovolání nenapadl žádný výrok o vině.

20. Na podkladě tohoto odvolání odvolací soud přezkoumávající rozsudek soudu prvního stupně, když zrušil jeho rozsudek ve výroku o trestním opatření, sám znovu rozhodl a mladistvému uložil trestní opatření odnětí svobody v nižší výměře. V odůvodnění rozsudku výslovně k rozsahu své přezkumné činnosti konstatoval, že „vzhledem k tomu, že proti výroku o vině nebyly vzneseny žádné výhrady,

tak tuto část krajský soud v intencích zásady tzv. omezeného revizního principu nepřezkoumával“. Odvolací soud proto „přezkoumal toliko zpochybňovaný výrok o trestním opatření“. V další části napadeného rozsudku pak odvolací soud vysvětlil, z jakých důvodů považoval trestní opatření uložené rozsudkem soudu prvního stupně za neadekvátní a jeho výměru snížil.

21. Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal výhradně výrok o trestním opatření. Výrok o vině nepřezkoumával. V takovém případě mladistvý mohl i dovoláním napadnout rozhodnutí odvolacího soudu jen ve vztahu k výroku o trestním opatření. Nemohl se však již v dovolacím řízení domáhat přezkoumání výroku o vině.

22. Z těchto důvodů, když mladistvý v dovolání vedle výroku o trestním opatření brojil i proti výroku o vině, je v této části dovolání nepřipustné, a proto tuto část Nejvyšší soud ve smyslu § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2010, sp. zn. 6 Tdo 719/2010, uveřejněné v sešitě 67/2010 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. T 1305.) nemohl pro nepřipustnost přezkoumat (viz rozhodnutí č. 20/2004 Sb. rozh. tr.). Samostatně však výrokem o tomto svém postupu nerozhodoval, protože o dovolání je třeba rozhodnout jako o celku.

23. Nejvyšší soud poté z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených shledal, že v části dovolání, jež by Nejvyšší soud mohl přezkoumat, nebyly namítány žádné vady, kterými by byl naplněn označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., případně ve smyslu jiných důvodů [např. § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], a proto dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného než zákonem uvedeného důvodu.

Č. 13

Č. 13

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Trvající trestný čin, Krádež, Souběh (konkurence) trestných činů
§ 337 odst. 1 písm. b), § 205 tr. zákoníku

Přechin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je trvajícím trestným čin. Jestliže se v průběhu páchaní tohoto přechinu pachatel dopustí trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, nejsou tyto trestné činy spáchány v jednočinném, nýbrž ve vícečinném souběhu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 8 Tdo 838/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.838.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného M. A. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 7 To 79/2020, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 3 T 60/2019, a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2020, sp. zn. 3 T 60/2019, byl podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku zrušen výrok o vině přechinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, kterým byl obviněný M. A. uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, který nabyt právní mocí dne 4. 4. 2019, celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají v uvedených výrocích o vině svůj podklad. Obviněný M. A. byl dále uznán vinným pod bodem 1. přechinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku, pod bodem 2. pokračujícím přechinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

2. Přechinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku se měl dopustit tím, že dne 10. 9. 2018 ve 22:54 hodin v XY v prostorách provozovny H. v L. využil nepozornosti poškozeného S. W. J., který v uvedené době seděl při jednom ze stolů a přes opěradlo židle, na níž seděl, měl zavěšený svůj batoh, přisedl si

do bezprostřední blízkosti poškozeného a v nestřeženém okamžiku mu z prostoru opěradla židle nepozorovaně odcizil batoh zn. Prada tmavě zelené barvy v hodnotě 10 000 Kč, ve kterém měl poškozený uložen svůj cestovní pas, koženou peněženku zn. Mont Blanc bez hodnoty obsahující finanční hotovost ve výši 400 eur, což podle přepočtu aktuálního kurzovního lístku České národní banky odpovídá částce 10 260 Kč, a tímto jednáním způsobil poškozenému S. W. J. škodu v celkové výši nejméně 20 260 Kč.

3. Přechin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku měl obviněný spáchat tím, že:

a) dne 10. 9. 2018 ve 22:54 hodin se zdržoval na území České republiky, a to v XY v prostorách provozovny H. v L., přestože si byl vědom toho, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 19 T 207/2005, který nabyt právní moci dne 17. 2. 2006, uložen mimo jiné trest vyhoštění na dobu neurčitou;

b) i když si byl vědom skutečnosti, že mu byl opakovaně uložen trest vyhoštění z území České republiky, naposledy pak pod identitou M. A., alias S. K., mu byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 19 T 207/2005, který nabyt právní moci ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2006, sp. zn. 7 To 24/2006, přičemž po posledním výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2008, sp. zn. 4 T 7/2007, ve výměře 10 let, podepsal dne 3. 8. 2017 při propuštění na svobodu prohlášení, že při realizaci trestu vyhoštění nebude činit problémy, přesto z České republiky nevycestoval, aniž mu v tom cokoli bránilo, na jejím území se neoprávněně zdržoval a dne 26. 1. 2019 v 17:33 hodin byl v XY v prodejně Billa, kde se dopustil drobné krádeže zboží, kontrolován hlídkou Policie České republiky a zadržen.

4. Obviněný M. A. (dále též jen „obviněný“) byl výše uvedeným rozsudkem podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 45 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k společnému a souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 13 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušen výrok o trestu v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, který nabyt právní moci dne 19. 12. 2018, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

5. Proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podala státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1 odvolání směřující proti výroku o vině i trestu, a to v neprospěch obviněného.

6. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 7 To 79/2020, byl k odvolání státní zástupkyně podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušen v celém rozsahu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo

č. 13

znovu rozhodnuto tak, že podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku byl zrušen v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, výrok o vině pokračujícím trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, spáchaným s ním v jednočinném souběhu, a celý výrok o trestu ohledně obviněného M. A. Tento obviněný byl uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku a odsouzen podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 45 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému a společnému trestu za pokračování v trestném činu v trvání 13 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

7. Přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku se měl obviněný podle zjištění odvolacího soudu výroky pod bodem I. dopustit tím, že:

1. dne 10. 9. 2018 ve 22:54 hodin v XY v prostorách provozovny H. v L. využil nepozornosti poškozeného S. W. J., který v uvedené době seděl při jednom ze stolů a přes opěradlo židle, na niž seděl, měl zavěšený svůj batoh, přisedl si do bezprostřední blízkosti poškozeného a v nestřeženém okamžiku mu z prostoru opěradla židle nepozorovaně odcizil batoh zn. Prada tmavě zelené barvy v hodnotě 10 000 Kč, ve kterém měl poškozený uložen svůj cestovní pas, koženou peněženku zn. Mont Blanc bez hodnoty obsahující finanční hotovost ve výši 400 eur, což podle přepočtu aktuálního kurzovního lístku České národní banky odpovídá částce 10 260 Kč, a tímto jednáním způsobil poškozenému S. W. J. škodu v celkové výši nejméně 20 260 Kč;

2. spolu s již pravomocně odsouzeným M. K. D. dne 6. 12. 2018 v 15:00 hodin v XY v kavárně „P.“ po společné předchozí domluvě odcizili M. M. finanční hotovost ve výši 30 eur tak, že M. K. D. sáhl do náprsní kapsy bundy poškozeného, kterou měl přehozenou přes opěradlo židle, a vyndal hotovost ve výši 30 eur, kterou si uschoval, přičemž po celou dobu obviněný M. A. jeho jednání kryl svým tělem a pozoroval okolí, zda je někdo nesleduje, poté z kavárny společně odešli a následně byli zadrženi policií, a způsobili tak M. M. škodu ve výši 777 Kč (převzato z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018).

8. Dalším výrokem odvolací soud rozhodl tak, že podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu podle § 11 písm. h) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněného pro skutky kvalifikované jako trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jichž se měl obviněný dopustit tím, že:

1. dne 10. 9. 2018 ve 22:54 hodin se zdržoval na území České republiky, a to v XY v prostorách provozovny H. v L., přestože si byl vědom toho, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 19 T 207/2005, který nabyl právní moci dne 17. 2. 2006, uložen mimo jiné trest vyhoštění na dobu neurčitou;

2. nejméně dne 6. 12. 2018 se neoprávněně zdržoval na území České republiky, ačkoliv si byl vědom skutečnosti, že mu byl rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 19 T 207/2005, ze dne 29. 11. 2005, který nabyl právní moci dne 17. 2. 2006, uložen mimo jiné trest vyhoštění z území České republiky na dobu neurčitou (tento dílčí útok byl převzat z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018).

č. 13

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 7 To 79/2020, podal nejvyšší státní zástupce (dále též „dovatel“) v neprospěch obviněného dovolání. Odkázal v něm na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., neboť napadeným rozhodnutím bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a toto rozhodnutí spočívá na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

10. Dovatel nesouhlasí se závěry odvolacího soudu, které jej vedly k zastavení trestního stíhání a uložení souhrnného trestu ve vztahu k soudním rozhodnutím ve věci Obvodního soudu pro Prahu 1 vedené pod sp. zn. 6 T 9/2019. Dovatel poukázal na § 12 odst. 11 tr. ř. a § 314b odst. 1 větu druhou tr. ř., přičemž ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. se vztahuje nejen na pokračování v trestné činnosti ve smyslu § 116 tr. zákoníku, ale i na pokračování v trestných činech hromadných a trvajících (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 6 Tdo 581/2011). Ve věci, v níž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, vzniknou ve zjednodušeném řízení před soudem jeho účinky až doručením návrhu na potrestání soudem obviněnému do vlastních rukou.

11. Rozhodnutí odvolacího soudu je podle dovatele rozporné již z toho důvodu, že tento soud ve výroku svého rozhodnutí (byť tento údaj není obligatorní náležitostí výroku odsuzujícího rozsudku ve smyslu § 122 odst. 1 tr. ř.) výslovně uvedl, že trestné činy, kterými není obviněný M. A. uznán vinným rušenými výkony trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, byly spáchány v jednočinném souběhu. Odvolací soud tedy vyslovil, že přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku byly spáchány jedním skutkem. Pokud tedy odvolací soud obviněného uznal vinným trestným činem krádeže, jehož se dopustil skutkem spáchaným dne 6. 12. 2018,

č. 13

a současně zastavil jeho trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že se dne 6. 12. 2018 zdržoval na území České republiky, pak obviněného pro (podle jeho závěrů) tentýž skutek současně jednak odsoudil a jednak zastavil trestní stíhání. Totéž platí i ve vztahu ke skutku spáchanému dne 10. 9. 2018, kde odvolací soud uznal obviněného vinným krádeží spáchanou v restauraci L. v XY a současně zastavil trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že se obviněný v inkriminované době zdržoval na území České republiky.

12. Dovolatel vytkl, že odvolací soud, stejně jako předtím soud prvního stupně, nepřihlížel k účinkům podle § 12 odst. 11 tr. ř. Odvolacímu soudu lze přisvědčit v tom směru, že trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je trestným činem trvajícím. Obviněný se dopouštěl tohoto trestného činu jediným kontinuálním jednáním, když po propuštění z výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého mu ve věci Městského soudu v Praze vedeného pod sp. zn. 4 T 7/2007 z území České republiky nikdy nevystoupil a neoprávněně se zde zdržoval, čímž udržoval protiprávní stav spočívající v nerespektování uloženého trestu vyhoštění. Takovéto jednání nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky.

13. Řízení vedenému u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 8 T 132/2018 předcházelo zkrácené přípravné řízení vedené u Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2 pod sp. zn. 1 ZK 256/2018, přičemž návrh na potrestání obviněného M. A. pro přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku byl Obvodním soudem pro Prahu 2 doručen dne 8. 12. 2018. Soud pak doručil tento návrh obviněnému do vlastních rukou dne 9. 12. 2018. Pokud tedy obviněný M. A. i po dni 9. 12. 2018 nadále setrval na území České republiky, je toto jednání ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. nutno posoudit již jako nový skutek.

14. Jestliže byl obviněný M. A. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, který spáchal nejméně dne 26. 1. 2019, pak takováto soudní rozhodnutí nemohla založit překážku věci rozsouzené ve smyslu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. ve vztahu ke skutku spočívajícímu v nerespektování uloženého trestu vyhoštění a neoprávněném pobytu na území České republiky v době před 9. 12. 2018, resp. podle výroků soudních rozhodnutí ve dnech 10. 9. 2018 a 6. 12. 2018. Nebylo tudíž důvodu k tomu, aby pro jednání předcházející uvedenému datu 9. 12. 2018 bylo trestní stíhání obviněného M. A. zastaveno jako nepřipustné podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř.

15. Podle mínění nejvyššího státního zástupce však správně nepostupoval odvolací soud ani při rozhodování o trestu. Za rozhodný časový mezník pro posouzení podmínek pro ukládání souhrnného trestu je nutno považovat datum 9. 12. 2018,

neboť tohoto dne byl obviněnému M. A. doručen trestní příkaz ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 8 T 132/2018. Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, přičemž účinky spojené s vyhlášením odsuzujícího rozsudku nastávají ve smyslu § 314e odst. 8 tr. ř. doručením trestního příkazu obviněnému. Datum 9. 12. 2018 je tedy nutno považovat též za datum prvního vyhlášení odsuzujícího rozsudku ve smyslu § 43 odst. 2 tr. zákoníku.

16. Skutek, kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, byl spáchán až po tomto datu, konkrétně dne 26. 1. 2019. Se skutky, pro které byl obviněný stíhán v nyní posuzované věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu pod 1 sp. zn. 3 T 60/2019 (k němuž došlo dne 10. 9. 2018), jakož i ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu pod 2 sp. zn. 8 T 132/2018 (k němuž došlo dne 6. 12. 2018), tudíž první zmíněný skutek nemohl být v souběhu. V tomto ohledu ovšem nepostupoval správně ani soud prvního stupně, který sice ukládal souhrnný trest ve vztahu k trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, avšak zároveň i jako trest společný též za (přejatý) skutek, který byl spáchán po tomto datu. Uložení souhrnného, popřípadě společného trestu tak v nyní posuzované věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 3 T 60/2019 přicházelo v úvahu výlučně ve vztahu k trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, který nabyl právní moci dne 19. 12. 2018.

17. Dovolání bylo podáno z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. v neprospěch obviněného, neboť nejvyšší státní zástupce má za to, že v důsledku postupu odvolacího soudu obviněný unikl trestní odpovědnosti za část spáchané trestné činnosti. Trest pak měl být obviněnému v nyní posuzované trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu pod 1 sp. zn. 3 T 60/2019 ukládán bez toho, že by byl současně zrušen výrok o trestu v rozsudku téhož soudu ze dne 25. 2. 2019 pod sp. zn. 6 T 9/2019. S ohledem na možnost posouzení přečinů podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku a § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jako deliktů spáchaných v jednočinném souběhu a pro účely nového posouzení pokračování v trestném činu je však dovolání podáváno proti napadenému rozsudku v celém jeho rozsahu, tedy i proti odsuzujícím výrokům. Z hlediska procesní ekonomie přitom postačí zrušení toliko napadeného rozsudku Městského soudu v Praze, když nápravu je možno učinit i v rámci nového odvolacího řízení.

III.

Důvodnost dovolání

18. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z dů-

vodů uvedených v dovolání, jakož i řízení předcházející napadenému rozhodnutí, a shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné.

č. 13

19. Nejvyšší státní zástupce odkázal na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Za jiné nesprávné hmotně právní posouzení ve smyslu důvodu dovolání uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možno, pokud jde o výrok o trestu, považovat jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný trest nebo úhrnný trest, popřípadě společný trest za pokračování v trestném činu, apod. (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto (mimo jiné) o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Je tudíž zjevné, že dovolatelem uplatněné námitky lze podřadit pod tyto dovolací důvody.

20. Z hlediska napadeného rozsudku, obsahu dovolání a deklarovaných dovolacích důvodů je významná otázka, zda byly splněny zákonem stanovené podmínky uvedené v § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. pro zastavení trestního stíhání pro skutek, popsany v rozsudku odvolacího soudu a kvalifikovaný jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. ř., a zda odvolací soud správně posoudil otázku souběhu trestných činů a zákonné předpoklady pro ukládání souhrnného trestu, konkrétně jestli byl relevantním v tomto kontextu právě rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019.

21. V daných souvislostech je namístě z obsahu spisového materiálu rekapitulovat, že na obviněného byla u Obvodního soudu pro Prahu 1 (pod sp. zn. 3 T 60/2019) dne 10. 12. 2019 podána obžaloba pro skutek kvalifikovaný jako dílčí útok pokračování v přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku spáchaný v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, a to dílem ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, jehož se měl obviněný dopustit dne 10. 9. 2018 v provozovně H. v L. v XY, popsany v zásadě shodně se skutkem pod bodem 1. ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně i odvolacího soudu, a dále pro skutek z téhož dne, jímž se měl dopustit přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku.

22. Soud prvního stupně, jde-li o skutek kvalifikovaný jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku, nepřisvědčil žalobnímu návrhu co do rozsahu odcizených věcí, upravil jejich okruh ve prospěch obviněného, a nezotožnil se ani s právním posouzením skutku jako dílčího útoku pokračování

v přečinu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, měl-li být jeho dalším dílčím útokem ten útok, který je veden v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, doručeném obviněnému téhož dne. Podle soudu prvního stupně nebyly splněny podmínky pokračování v trestném činu uvedené v § 116 tr. zákoníku, poněvadž nebyl dán stejný nebo podobný způsob provedení, když předchází trestnou činnost, za niž byl obviněný odsouzen trestním příkazem pro Prahu 2 pod sp. zn. 8 T 132/2018, spáchal ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, což vylučuje znak pokračování. Ke skutku kvalifikovanému jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku vyložil, že jednání takto kvalifikované v žalobním návrhu posoudil jako dílčí útok pokračování v tomto přečinu, přičemž za další dílčí útok byl obviněný již odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 6 T 9/2019.

23. Odvolací soud shledal, že přezkoumávaným rozsudkem soudu prvního stupně bylo porušeno ustanovení trestního zákoníku. Konstatoval, že obviněný se na území České republiky nepřetržitě zdržuje již od 2. 8. 2017, kdy byl propuštěn z výkonu dlouhodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody, který mu byl uložen za trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. účinného do 31. 12. 2009 ve věci Městského soudu v Praze vedeném pod sp. zn. 4 T 7/2007. Dále připomněl obsah soudních rozhodnutí v souvisejících trestních věcech vedených u Obvodního soudu pro Prahu pod 2 sp. zn. 8 T 132/2018 a u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 6 T 9/2019.

24. Podle odvolacího soudu žalovaný přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je přečinem trvajícím. Má za to, že ve věci jde o překážku věci rozsouzené a že odvolacímu soudu nezbyvá nic jiného, než podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. trestní stíhání zastavit. Ačkoli to odvolací soud výslovně neuvedl, je z kontextu odůvodnění jeho rozhodnutí zřejmé, že za překážku věci rozsouzené považoval odvolací soud pravomocná soudní rozhodnutí ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 6 T 9/2019. Do výroku o zastavení trestního stíhání odvolací soud zahrnul jak dílčí část trvajícího skutku, kterým byl obviněný M. A. uznán vinným v nyní posuzované trestní věci rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2020, sp. zn. 3 T 60/2019, tak i dílčí část trvajícího skutku, pro nějž byl obviněný odsouzen trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018.

25. Na rozdíl od soudu prvního stupně posoudil odvolací soud jednání popsané původně pod bodem 1. výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně (krádež dne 10. 9. 2018 v provozovně H. v L. v XY) jako dílčí útok pokračujícího trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, za jehož další útok byl obviněný odsouzen trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018. Odstranil tak zjevné pochybení soudu prvního stupně při výkladu podmínek pokračování podle § 116 tr. zákoníku, protože spolupachatel-

č. 13

ství jistě není na překážku závěru o stejném nebo podobném způsobu provedení činu (soud prvního stupně patrně zaměnil spolupachatele a účastníka). Vzhledem k tomu odvolací soud zrušil výrok o vině „pokračujícím trestným činem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, spáchaným s ním v jednočinném souběhu“ i o trestu v tomto trestním příkazu, a dospěl k závěru, že je třeba obviněnému za pokračující přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), d) tr. zákoníku uložit společný trest. Odvolací soud dále uzavřel, že je dán vztah souběhu tohoto přečinu krádeže ve vztahu k přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, a proto obviněnému uložil za tyto sbíhající se trestné činy společný a souhrnný trest odnětí svobody.

26. Závěry odvolacího soudu však nelze zcela akceptovat, a to ani co do jeho úsudku o splnění zákonných podmínek pro ukládání souhrnného a společného trestu za současného zrušení výroku o trestu v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, ani co do jeho výkladu podmínek pro zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. pro skutky kvalifikované jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jichž se měl dopustit dne 10. 9. 2018 a nejméně dne 6. 12. 2018. Námitky nejvyššího státního zástupce jsou totiž opodstatněné.

27. V daných souvislostech nutno uvést, že trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, který nabyl právní moci dne 19. 12. 2018, byl obviněný M. A. uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku (soud neuvedl, že byly spáchány v jednočinném souběhu), přičemž oba přečiny byly podle výroku o vině označeného trestního příkazu spáchány dne 6. 12. 2018. Uvedený trestní příkaz stejně jako návrh na potrestání byly obviněnému doručeny dne 9. 12. 2018. Zde je nezbytné pro úplnost poznamenat, že pokud se ve věci konalo zkrácené přípravné řízení, trestní stíhání se zahajuje doručením návrhu na potrestání soudu, k čemuž došlo dne 8. 12. 2018 (§ 314b odst. 1 tr. ř.).

28. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, byl obviněný M. A. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, který spáchal nejméně dne 26. 1. 2019.

29. Pro posouzení věci je relevantní nesporně § 12 odst. 11 tr. ř., který se podle ustálené judikatury vztahuje rovněž na trvající trestný čin. Sdělení obvině-

ní tedy přerušuje páchání tohoto trestného činu a tvoří předěl, od kterého se další jednání posuzuje jako samostatný skutek. Bylo-li o uvedeném trestném činu konáno zkrácené přípravné řízení, nastávají účinky sdělení obvinění ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. až doručením návrhu na potrestání obviněnému (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 32/2007 Sb. rozh. tr., obdobně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, uveřejněné pod č. 17/2015 Sb. rozh. tr.).

30. Dovolatel přiléhavě upozornil, že rozhodnutí odvolacího soudu je rozporné již z toho důvodu, že tento soud ve výroku svého rozhodnutí – bez opory ve znění výroku o vině v trestním příkaze Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, a bez bližšího vysvětlení či odůvodnění výslovně uvedl, že trestné činy, kterými byl obviněný M. A. uznán vinným rušenými výroky trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, tj. přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a přečin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, byly spáchány v jednočinném souběhu. Pokud tedy odvolací soud uznal obviněného vinným přečinem krádeže, jehož se měl dopustit skutkem spáchaným dne 6. 12. 2018 a současně zastavil jeho trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že se dne 6. 12. 2018 zdržoval na území České republiky, pak obviněného pro (podle jeho závěrů) tentýž skutek současně jednak odsoudil a jednak ohledně téhož skutku zastavil trestní stíhání. Totéž platí i ve vztahu ke skutku spáchanému dne 10. 9. 2018, kde odvolací soud uznal obviněného vinným krádeží spáchanou v provozovně H. v L. v XY a současně zastavil trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že se obviněný v inkriminované době zdržoval na území České republiky.

31. V obecné rovině je vhodné předeslat, že pro posouzení otázek souvisejících se souběhem trestných činů je rozhodující vymezení pojmu „skutek“ a ujasnění si, kdy jde o jeden skutek a kdy o více skutků. Vícečinný souběh předpokládá více skutků (samostatných útoků) a každý z nich se posuzuje jako samostatný trestný čin. Naproti tomu při jednočinném souběhu jde o skutek jediný. Trestní zákoník ani trestní řád pojem skutku blíže nedefinují, byť se o něm na více místech zmiňují (např. § 92 odst. 2 tr. zákoníku, § 220 odst. 1 tr. ř.), a vymezení tohoto pojmu je tedy ponecháno teorii trestního práva a soudní praxi. Skutek je určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, která může mít znaky jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů (jednočinný souběh), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu. Za jeden skutek se v nauce i praxi považují všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním (k tomu srov. rozhodnutí pod č. 8/1985 Sb. rozh. tr.).

32. Podstatu skutku tvoří jednání. Jednání jako projev vůle ve vnějším světě může záležet jak v jednání omisivním, tak komisivním a může být spácháno úmyslně i z nedbalosti. Rámec aktů zahrnutých do jednání je však určen trestněprávně relevantním konkrétním následkem, jehož musí být jednání příčinou. Jde o následek, který je znakem některého jednotlivého trestného činu. Následek ve své konkrétní podobě spojuje dílčí útoky, akty do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování člověka na různé skutky (např. k tomu, aby šlo o jediný skutek, musí být výstřel příčinou usmrcení). K tomu, aby mohlo dojít o jeden skutek, je třeba, aby akt jednání byl příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty některého trestného činu, a v době jednání pachatel jednal zaviněně, resp. aby jednal v té formě zavinění, která je relevantní pro příslušnou skutkovou podstatu. Hlediskem, které rozlišuje lidské jednání do skutků významných pro trestní právo, je následek. Při posuzování souběhu je tedy třeba především rozhodnout, zda je tu v konkrétním případě jediný skutek nebo více skutků (k tomu srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2010, s. 334 až 336, JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 342 až 345; dále např. rozhodnutí uveřejněné pod č. 60/2012 Sb. rozh. tr., usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02). Posuzováno právě z hledisek výše uvedených však nelze shledat jediný rozumný důvod, pro který by bylo možné nahlížet na jednání obviněného kvalifikované jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a jeho jednání vykazující znaky přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, kterými byl obviněný uznán vinným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, jako na jeden skutek. Obvodní soud pro Prahu 2 správně a opodstatněně spatřoval v jednání obviněného dva skutky a každý z nich posoudil jako samostatný přečin. Přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku byly spáchány nikoliv v jednočinném, ale ve vícečinném souběhu (ostatně právě takovému závěru nasvědčuje co do procesního postupu i rozhodnutí odvolacího soudu).

33. Jak uvedl i nejvyšší státní zástupce, s odvolacím soudem je třeba souhlasit v tom směru, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykazání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je trestným činem trvajícím. Trvajícím trestným čin je takový čin, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav, jež následně udržuje. Znak trvání se vyznačuje plynulostí navozeného protiprávního stavu, který existuje nepřetržitě až do jeho ukončení. Trestné činy trvajíc se posuzují jako jediné jednání, ať protiprávní stav trvá sebedéle. Zákonodárce při vymezení trvajícího trestného činu spatřuje škodlivost činu právě v tom, že pachatel udržuje protiprávní stav a postihováno je toto udržování protiprávního stavu (viz

rozhodnutí uveřejněné pod č. 17/2015 Sb. rozh. tr.). Obviněný M. A. se dopouštěl uvedeného přečinu jediným kontinuálním jednáním, když po propuštění z výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého mu ve věci Městského soudu v Praze vedeného pod sp. zn. 4 T 7/2007 nikdy nevycestoval z území České republiky a neoprávněně se zde zdržoval, čímž udržoval protiprávní stav spočívající v nerespektování uloženého trestu vyhoštění. Takového jednání nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky. I v případě trvajících trestných činů, jak již bylo uvedeno, ale platí, že mezníkem, jenž z hlediska § 12 odst. 11 tr. ř. ukončuje jeden trvajících trestný čin, který naplňuje znaky takového trestného činu, a odděluje ho od dalšího, je sdělení obvinění. Pojmem „pokračuje-li v jednání“ uvedeným v § 12 odst. 11 tr. ř. se zde totiž nerozumí jen pokračování v jednání při „pokračování v trestném činu“, ale i pokračování v jednání při „trestných činech trvajících a hromadných“ (arg. „pokračováním v jednání“ jsou i jednotlivé dílčí akty u trestných činů hromadných a udržování protiprávního stavu u trestných činů trvajících, a nikoli tedy jen dílčí akty pokračování v trestném činu; jde tedy o širší pojem než pokračování v trestném činu). Sdělení obvinění tedy přerušuje páchání tohoto trestného činu a tvoří předěl, od kterého se další jednání posuzuje jako samostatný skutek. To však odvolací soud ve svém rozhodnutí nerespektoval.

34. Řízení vedenému u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 8 T 132/2018 předcházelo zkrácené přípravné řízení vedené u Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2 pod sp. zn. 1 ZK 256/2018, přičemž návrh na potrestání obviněného M. A. pro přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku byl Obvodnímu soudu pro Prahu 2 doručen dne 8. 12. 2018. Tento návrh soud doručil obviněnému do vlastních rukou dne 9. 12. 2018 (tohoto dne mu bylo „sděleno obvinění“). Pokud tedy obviněný i po dni 9. 12. 2018 nadále setrval na území České republiky, je toto jednání ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř. nutno posoudit již jako nový skutek.

35. Jestliže byl obviněný rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, který spáchal nejméně dne 26. 1. 2019, pak tato rozhodnutí nemohla založit překážku věci rozsouzené ve smyslu § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. ve vztahu ke skutku spočívajícímu v nerespektování uloženého trestu vyhoštění a neoprávněném pobytu na území České republiky v době před 9. 12. 2018, resp. podle výroků soudních rozhodnutí ve dnech 10. 9. 2018 a 6. 12. 2018, a nemohla tudíž založit zákonný důvod pro zastavení trestního stíhání podle § 223 odst. 1 tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. pro skutky kvalifikované jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1

písm. b) tr. ř. popsané v korespondujícím výroku odvolacího soudu. Tento závěr se však nijak nedotýká vzájemného vztahu mezi „útoky“, jichž se obviněný měl dopustit dne 10. 9. 2018 a nejméně dne 6. 12. 2018, a to ohledně závěru, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázní podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je trestným činem trvajícím (nelze jej rozdělit na jednotlivé dílčí útoky), jehož páčání přerušilo doručení návrhu na potrestání obviněnému dne 9. 12. 2018. Bude proto na odvolacím soudu, aby se zabýval otázkou přípustnosti trestního stíhání obviněného pro jednání kvalifikované jako označený přečin, jehož se měl dopustit dne 10. 9. 2018.

36. Nejvyšší soud sdílí také názor nejvyššího státního zástupce, že odvolací soud nepostupoval správně ani při rozhodování o trestu. Za určující okolnost je nutno z hlediska posouzení podmínek pro ukládání souhrnného trestu považovat doručení trestního příkazu ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 8 T 132/2018 obviněnému M. A. dne 9. 12. 2018. Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, přičemž účinky spojené s vyhlášením odsuzujícího rozsudku nastávají ve smyslu § 314e odst. 8 tr. ř. doručením trestního příkazu obviněnému. Datum 9. 12. 2018 je tedy nutno považovat též za datum vyhlášení odsuzujícího rozsudku ve smyslu § 43 odst. 2 tr. zákoníku.

37. Skutek, kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 6 T 9/2019, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 To 107/2019, byl spáchán až po tomto datu, konkrétně dne 26. 1. 2019. Se skutky, pro které byl obviněný stíhán v nyní posuzované trestní věci Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 3 T 60/2019 (ze dne 10. 9. 2018), jakož i ve věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu pod 2 sp. zn. 8 T 132/2018 (ze dne 6. 12. 2018), tudíž nemohl být v souběhu. Dovolatel správně upozornil, že v tomto ohledu zjevně pochybil i soud prvního stupně, který sice ukládal souhrnný trest ve vztahu k trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, avšak zároveň i jako trest společný též za (přejatý) skutek, který byl spáchán po tomto datu. Uložení souhrnného (popřípadě i společného) trestu tak v nyní posuzované trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu pod 1 sp. zn. 3 T 60/2019 přicházelo v úvahu výlučně ve vztahu k trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 12. 2018, sp. zn. 8 T 132/2018, který nabyl právní moci dne 19. 12. 2018.

38. Odvolací soud tedy nesprávně posoudil existenci důvodu nepřipustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. h) tr. ř. a v důsledku toho rozhodl o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a toto rozhodnutí je tak zatíženo vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Vzhledem k nesprávnému užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku o ukládání souhrnného trestu pak výrok o trestu v rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na jiném

nesprávném hmotně právním posouzení, čímž své rozhodnutí Městský soud v Praze zatížil též vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

39. Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného M. A. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. 3. 2020, sp. zn. 7 To 79/2020. Zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc obviněného v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

č. 13

Č. 14

Č. 14

Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence, Nedovolené ozbrojování, Jednočinný souběh
§ 265 odst. 1, § 279 tr. zákoníku

Jednočinný souběh trestných činů provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 tr. zákoníku a nedovoleného ozbrojování podle § 279 tr. zákoníku není vyloučen.

(Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. 4 To 24/2020, ECLI:CZ:VSPH:2020:4.TO.24.2020.1)

Vrchní soud v Praze k odvolání státního zástupce částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 1. 2020 sp. zn. 4 T 4/2018, a to ve výroku o vině pod bodem I., v celém výroku o trestu a ve výroku o zabránění věci a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl o vině a trestu, a jako nedůvodné zamítl odvolání obžalovaného.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupněho

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 4 T 4/2018, byl obžalovaný V. B. uznán vinným pod bodem I. zločinem provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku, pod bodem II. přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a pod bodem III. přečinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku a za to byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí na dobu 3 roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Současně mu byl uložen též trest peněžitý ve výměře 500 denních dávek po 400 Kč, tedy celkem ve výši 200 000 Kč, a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, byl mu stanoven náhradní trest odnětí svobody na 5 měsíců. Krajský soud uložil obžalovanému též trest zákazu činnosti, spočívající v zákazu nákupu, prodeje, přepravy, půjčování a úschovy zbraní a střeliva na dobu 5 let. Podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku pak uložil zabránění věci, a to vojenské palné kulové samočinné zbraně PPS-43 polského výrobce, 1 ks nosiče závorníku dlouhé palné samonabíjecí samočinné zbraně – útočné pušky Sa 58 a 1 ks závorníku dlouhé palné samočinné zbraně – samopalu PPŠ 41.

2. Uvedených skutků se podle výroku napadeného rozsudku měl obžalovaný V. B. dopustit tím, že:

I. v období od 5. 11. 2010 do konce dubna 2015 jako soukromá fyzická osoba provedl u dodavatelů: J. H. – T., XY, H., XY, D. A., XY a A. S. – C., všichni se sídlem ve Slovenské republice, nákup celkem 225 ks střelných zbraní dílem znehodnocených (dále označené jako „znehodnocené“) a dílem upravených na expanzně akustické (dále označené jako „expanzní“ či „EXP“) podle tehdy účinné právní úpravy Slovenské republiky, podle níž byly tyto zbraně ve Slovenské republice zařazeny do kategorie zbraní „D“, obžalovaný odebíral tyto zbraně buď na své jméno, nebo konspirativně na jméno K. K. nebo V. H., jejichž údaji ze ztracených občanských průkazů obžalovaný disponoval, uvedené zbraně si osobně dovážel nebo nechával doručit Českou poštou, s. p., nebo přepravní službou GLS, případně jinou přepravní společností do místa svého bydliště v XY nebo si je nechával doručit Českou poštou, s. p., nebo přepravní službou GLS k rukám své matky B. B. na adresu XY, případně k rukám H. S. na adresu XY, přičemž takto získané zbraně skladoval po přesně nezjištěnou dobu v místě svého bydliště XY, případně na jiných dosud neustanovených místech. Obžalovanému přitom bylo známo, že způsob úpravy těchto zbraní pořizovaných jako „znehodnocené“ nesplňuje požadavky na znehodnocení zbraní zařazených do kategorie zbraní „D“ podle zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 119/2002 Sb.), čímž nejméně v případech samopalu Sa vzor 61 Škorpion, samopalu Sa vzor 58, samopalu Sa vzor 26 a samopalu PPŠ vzor 41 šlo i nadále o vojenské zbraně kategorie „A“ podle § 4 písm. a) bod 1. zákona č. 119/2002 Sb. a u ostatních „znehodnocených“ zbraní nadále šlo o zbraně kategorie „B“ podle § 5 písm. a) zákona č. 119/2002 Sb. Obžalovanému bylo rovněž známo, že způsob úpravy těchto zbraní pořizovaných jako „expanzně akustické“ nesplňuje požadavky na úpravu zbraní na expanzně akustické zbraně zařazené do kategorie zbraní „D“ podle zákona č. 119/2002 Sb. a že z důvodu nedovoleného výrobního provedení takové zbraně náleží do kategorie zbraní „A“ podle § 4 písm. a) bod 5. zákona č. 119/2002 Sb. Přitom obžalovaný byl od roku 2004 dosud držitelem zbrojního průkazu pouze pro skupiny oprávnění D (k výkonu zaměstnání nebo povolání) a E (k ochraně života, zdraví nebo majetku) a dne 4. 11. 2015 mu byla vydána zbrojní licence pouze v rozsahu skupin C (nákup, prodej nebo přeprava zbraní a střeliva) a D (půjčování zbraní nebo úschova zbraní nebo střeliva), přičemž předmětné zbraně nakoupené na Slovensku může nabývat do vlastnictví a držet pouze držitel zbrojního průkazu skupiny A nebo C nebo zbrojní licence skupin A, F, G, H, I nebo J, kterému byla udělena výjimka za splnění podmínek uvedených v § 9 až § 11 zákona č. 119/2002 Sb. Zároveň obžalovaný neměl k transferu vojenských zbraní v rámci Evropské unie vydáno od Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky povolení podle § 6 a násl. zákona č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, a nebyl ani dr-

žitelem zbrojní licence podle § 31 zákona č. 119/2002 Sb., k nabytí a držení střelných zbraní kategorie „A“, tedy zbraní zakázaných podle § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 119/2002 Sb., a střelných zbraní kategorie „B“, tedy zbraní podléhajících povolení podle § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 119/2002 Sb. Obžalovaný si konkrétně ve výše uvedeném období takto opatřil a následně přechovával na území České republiky ve výroku rozsudku specifikované „znehodnocené“ a „expanzní“ zbraně (samopaly Sa vzor 61 Škorpion, pistole ČZ 70, samopaly Sa vzor 58, samopaly Sa vzor 26, samopal PPŠ vzor 41, pistole ČZ 52, EXP, pistole ČZ 50, EXP, pistole ČZ 27, EXP, a další.

II. v přesně nezjištěné době na přesně nezjištěném místě obžalovaný získal a po přesně nezjištěnou dobu do 1. 12. 2016 na přesně nezjištěném místě nejméně v jím užívané garáži na pozemku p. č. XY skladoval zbraně zařazené podle § 3 odst. 1 písm. a), odst. 2 a § 4 písm. a) bodu 2. zákona č. 119/2002 Sb. do kategorie „A“, včetně hlavních částí těchto zbraní, a to

– 1 ks dodatečně upravené (reaktivované) znehodnocené vojenské palné kulové samočinné zbraně – samopal PPS-43, polského výrobce, ráže 7,62 × 25 mm Tokarev,

– 1 ks nosiče závorníku dlouhé palné samonabíjecí/samočinné zbraně – útočné pušky Sa. 58 českého výrobce, ráže 7,62 mm, vz. 43,

– 1 ks závěru dlouhé palné samočinné zbraně – samopalu PPŠ 41, ráže 7,62 × 25 mm,

přestože obžalovaný byl od roku 2004 dosud držitelem zbrojního průkazu pouze pro skupiny oprávnění D (k výkonu zaměstnání nebo povolání) a E (k ochraně života, zdraví nebo majetku) a dne 4. 11. 2015 mu byla vydána zbrojní licence pouze v rozsahu skupin C (nákup, prodej nebo přeprava zbraní a střeliva) a D (půjčování zbraní nebo úschova zbraní nebo střeliva), přičemž uvedené zbraně kategorie „A“ a jejich hlavní části může nabývat do vlastnictví a držet pouze držitel zbrojního průkazu skupiny A nebo C, nebo zbrojní licence skupin A, F, G, H, I nebo J, kterému byla udělena výjimka za splnění podmínek uvedených v § 9 až § 11 zákona č. 119/2002 Sb.;

III. v přesně nezjištěné době na přesně nezjištěném místě obžalovaný získal a po přesně nezjištěnou dobu do 1. 12. 2016 na přesně nezjištěném místě nejméně ve svém bydlišti v XY a v jím užívané garáži na pozemku p. č. XY skladoval pod písm. a) až z) ve výroku rozsudku konkrétně uvedenou municí a výbušniny (průmyslové elektrické rozbušky, dýmové vložky, elektrické pyrotechnické iniciátory, zápalnice, ženijní rozbušku, vypouštěcí trubky osvětlovací rakety, kouřové vložky do cvičných ručních granátů, pyrotechnické prostředky IRZ-10, slzné náboje NSL, cvičný granátový zapalovač UZRG a další, přičemž v případě munice jde o municí podle přílohy k zákonu č. 119/2002 Sb., část druhá „Druhy střeliva“ bod 4., která byla podle § 4 písm. b) bodu 4. tohoto zákona zařazena jako zbraně kategorie „A“ (zakázané zbraně, zakázané střelivo nebo zakázané doplňky

zbraní), které je ve smyslu § 9 odst. 1 zákona č. 119/2020 Sb. zakázáno nabývat do vlastnictví, držet nebo nosit, přičemž výjimku může podle § 9 odst. 2 zákona č. 119/2002 Sb. udělit Policie České republiky pouze držiteli zbrojního průkazu skupiny A nebo C nebo zbrojní licence skupiny A, F, G, H, I nebo J za splnění podmínek uvedených v § 9 až § 11 zákona č. 119/2002 Sb.

Obžalovaný však byl od roku 2004 dosud držitelem zbrojního průkazu pouze pro skupiny oprávnění D (k výkonu zaměstnání nebo povolání) a E (k ochraně života, zdraví nebo majetku) a dne 4. 11. 2015 mu byla vydána zbrojní licence pouze v rozsahu skupin C (nákup, prodej nebo přeprava zbraní a střeliva) a D (půjčování zbraní nebo úschova zbraní nebo střeliva), nebyla mu jako fyzické osobě ani fyzické osobě-podnikateli udělena výjimka k nabývání, držení ani nošení zbraní kategorie „A“, nedržel uvedené věci ani na podkladě zbrojní licence jako evidované v evidenční knize, tj. zboží určené k prodeji koncovému zákazníkovi, nikdy nebyl držitelem oprávnění střelmistra nebo pyrotechnika podle zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 61/1988 Sb.“), ani průkazu odpalovače ohňostrojů (nyní osvědčení o odborné způsobilosti pro zacházení s pyrotechnickými výrobky kategorie T2 nebo F4 podle § 66 odst. 8 zákona č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) nikdy nebyl oprávněn k nakládání s výbušninami v souladu s § 23 odst. 2 zákona č. 61/1988 Sb., neboť nikdy nebyl držitelem koncese podle živnostenského zákona v oblasti výbušnin, a nikdy nebyl držitelem povolení k nabývání, předávání, vývozu, dovozu nebo tranzitu výbušnin v souladu se zákonem č. 61/1988 Sb.

č. 14

II. Odvolání

3. Rozsudek Krajského soudu v Plzni napadl svým odvoláním státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Plzni, přičemž jeho odvolání směřuje v neprospěch obžalovaného V. B., a to jak proti výroku o vině, konkrétně právní kvalifikaci, tak i výroku o uloženém trestu, resp. ochranném opatření. Ve vztahu ke skutku popsanému pod bodem I. napadeného rozsudku připomíná, že byl kvalifikován toliko jako zločin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku. Oproti podané obžalobě však tato část nebyla právně kvalifikována rovněž jako zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Vůči skutkovým a právním závěrům vztahujícím se k bodům II. a III. výroku o vině státní zástupce nemá žádných námitek. Pokud jde o právní posouzení skutku pod bodem I. výroku o vině, připomíná státní zástupce, že touto otázkou se v odůvodnění svého rozsudku krajský soud zabývá pouze okrajově s tím, že

trestný čin podle § 265 tr. zákoníku je ve vztahu k trestnému činu nedovoleného ozbrojování speciálním, a proto není možný jejich jednočinný souběh. S použitím komentářové literatury k § 265 tr. zákoníku státní zástupce uvádí, že porušování regulačních pravidel spojených se zahraničním obchodem s vojenským materiálem je sankcionováno kromě § 265 tr. zákoníku rovněž v § 266 a § 267 tr. zákoníku, přičemž z povahy věci je vyloučený jejich jednočinný souběh. Nikde však není zmiňováno, že by byl vyloučen jednočinný souběh trestných činů podle § 265 tr. zákoníku a podle § 279 tr. zákoníku, jak v odůvodnění napadeného rozsudku rezolutně tvrdí soud prvního stupně. Možnost naznačeného souběhu těchto trestných činů je nepochybně dána zejména skutečností, že každá z uvedených skutkových podstat chrání jiný zájem. Z těchto důvodů by proto mělo být jednání obžalovaného, v rozsudku označené pod bodem I., právně kvalifikováno jako zločin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku a zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku v jednočinném souběhu. V návaznosti na shora uvedené nesouhlasí státní zástupce ani s výměrou uloženého trestu, protože obžalovanému přitěžuje okolnost v podobě spáchání více trestných činů podle § 42 písm. n) tr. zákoníku týkající se nejzávažnější části stíhaného skutku. K uložení ochranného opatření zabráni věci, k němuž došlo podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, státní zástupce připomíná, že ve výroku uvedená zbraň, jakož i součásti zbraně nalezené garáži užívané obžalovaným, měly být postiženy trestem propadnutí věci podle § 70 tr. zákoníku, neboť sám obžalovaný nepopřel vlastnictví těchto věcí. Z uvedených důvodů státní zástupce navrhl, aby odvolací soud zrušil napadený rozsudek z důvodu uvedených v § 258 odst. 1 písm. b), d), e) tr. ř. ve výroku o vině i trestu a aby sám rozhodl v intencích podaného odvolání, případně podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k novému projednání a rozhodnutí. Rovněž obžalovaný V. B. podal včas proti rozsudku Krajského soudu v Plzni odvolání, které směřovalo proti všem výrokům napadeného rozsudku, a toto své odvolání posléze prostřednictvím svého obhájce řádně odůvodnil.

III.

Důvodnost odvolání

4. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací z podnětu podaných odvolání přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozsudku i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, a to z hlediska vytykánych vad. Na podkladě takového přezkumu věci, v rozsahu předpokládaném v § 254 tr. ř., odvolací soud dospěl k závěru, že toliko odvolání státního zástupce je důvodné ve vztahu k výroku o vině, resp. použité právní kvalifikaci skutku pod bodem I. výroku

o vině napadeného rozsudku a následně též ve výroku o uložených trestech, resp. výroku o ochranném opatření zabrání věci.

5. Soud prvního stupně správně dospěl k závěru, že jednání obžalovaného je nutno posoudit jako zločin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku. Vojenský materiál zcela jednoznačně definují závěry znaleckého zkoumání, konkrétně znaleckého ústavu Českého úřadu pro zkoušení zbraní a střeliva. Námitku obžalovaného, že uvedený znalecký ústav neměl k dispozici konkrétní zbraň, považuje vrchní soud za irelevantní, neboť je zcela jednoznačné, že tyto zbraně ani k dispozici mít nemohl, neboť obžalovaným byly bezprostředně poté prodávány dalším osobám, zejména blíže neidentifikované osobě ukrajinské národnosti. Naproti tomu však odvolací soud zdůrazňuje, že znalecký ústav měl k dispozici podstatnou část spisového materiálu, přičemž zejména na základě šetření před orgány Slovenské republiky bylo možno zcela jednoznačně dovodit, o jaké typy zbraní šlo a jakým způsobem tyto zbraně byly na Slovensku reaktivovány, a podle tohoto popisu znalecký ústav provedl přesnou specifikaci a rozvedl své závěry, které jsou zde prezentovány. Obžalovaný neměl žádné povolení k obchodu s vojenskými zbraněmi v rámci Evropské unie a s touto skutečností obžalovaný ani blíže nepolemizoval. Listinami i výpovědí obžalovaného bylo prokázáno, že od roku 2004 až do současné doby je držitelem zbrojního průkazu pouze pro skupiny oprávnění „D“, tedy k výkonu zaměstnání či povolání, a pro skupiny „E“, tedy k ochraně života, zdraví nebo majetku. Teprve po ukončení páhování tohoto skutku, konkrétně dne 4. 11. 2015, byla obžalovanému vydána zbrojní licence, avšak pouze v rozsahu skupin „C“, tedy pro nákup a prodej nebo přepravu zbraní a střeliva, a pro skupinu „D“, tedy pro půjčování zbraní nebo úschovu zbraní nebo střeliva. Podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku zločinu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence se dopustí ten, kdo bez povolení nebo licence provede zahraniční obchod s vojenským materiálem. Zahraničním obchodem s vojenským materiálem se rozumí mimo jiné podle zákona č. 38/1994 Sb. též dovoz vojenského materiálu na území České republiky ze zahraničí, včetně dovozu z jiných členských států Evropské unie, jakož i nákup vojenského materiálu od zahraniční osoby. Vojenským materiálem podle § 5 zákona č. 38/1994 Sb. jsou rovněž výrobky, jejich součásti a náhradní díly, které jsou vzhledem ke svým charakteristickým technicko-konstrukčním vlastnostem posuzovány jako zkonstruované nebo přizpůsobené pro použití v ozbrojených silách nebo bezpečnostních sborech nebo jsou hromadně v těchto složkách užívány k zabezpečení úkolu obrany a bezpečnosti státu. Jak již bylo výše uvedeno, jednotlivými nakupovanými zbraněmi ze Slovenské republiky se podrobně zabývá znalecký posudek z oboru zbraní a střeliva zpracovaný Českým úřadem pro zkoušení zbraní a střeliva, který jednotlivé dovážené zbraně definuje jako zbraně kategorie „A“, resp. zbraně kategorie „B“, a v podrobnostech lze na závěry tohoto

znaleckého posudku pro zjednodušení odkázat. K obchodu s tímto vojenským materiálem neměl obžalovaný licenci tak, jak již bylo shora zmíněno. Soud prvního stupně tedy nepochybil, jestliže obžalovaného uznal vinným tímto trestním činem.

č. 14

6. Pochybení se však dopustil soud prvního stupně, jestliže tentýž skutek oproti podané obžalobě nekvalifikoval rovněž v jednočinném souběhu se zločinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, resp. zločinem nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. I podle již citovaného znaleckého posudku z oboru zbraní a střeliva v případě skutku pod bodem I. výroku o vině šlo o zbraně, konkrétně pistole, které sice byly deklarovány jako znehodnocené, avšak podle popsání postupu nedošlo ke znehodnocení zbraně jako celku, neboť prakticky šlo jen o znehodnocenou hlaveň, přičemž další hlavní části zbraně nebyly znehodnoceny. Takto znehodnocené zbraně lze klasifikovat jako zbraně kategorie „B“ podle § 5 písm. a) zákona o zbraních č. 119/2002 Sb., neboť na nich nebyly provedeny takové nevratné úpravy, které znemožňují jejich použití ke střelbě. Obžalovaný si tak bez povolení pořídil a pro sebe či pro jiného opatřil a přechovával střelnou zbraň. Tento čin spáchal ve větším rozsahu, neboť šlo o množství řádově desítek kusů. K tomuto navíc docházelo po dobu několika let. Tím obžalovaný naplnil znaky zločinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Současně si obžalovaný bez povolení pro sebe či pro jiného opatroval a přechovával zbraň hromadně účinnou. Zbraň hromadně účinnou je taková zbraň, která při obvyklém použití je způsobilá současně usmrtit více lidí nebo jim způsobit těžkou újmu na zdraví. Za takovou zbraň je třeba považovat mimo jiné též samopal. Vrchní soud připomíná, že k trestnímu postihu podle § 279 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku postačuje opatření jen jedné zbraně hromadně účinné. V tomto případě si obžalovaný opatřil několik desítek různých samopalů. Tímto množstvím a dobou páčání trestné činnosti má odvolací soud za prokázané, že také zmíněný zločin obžalovaný spáchal ve větším rozsahu. Obžalovaný tedy současně naplnil znaky skutkové podstaty zločinu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. V podaném odvolání státní zástupce vytýká soudu prvního stupně, že v případě skutku pod bodem I. výroku o vině uznal obžalovaného vinným toliko zločinem provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku s tím, že soud prvního stupně vyloučil jednočinný souběh se zločiny nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, resp. podle § 279 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Nutno zdůraznit, že v tomto případě jsou odvolací námitky státního zástupce zcela důvodné. Odvolací soud neshledává žádného důvodu pro vyloučení jednočinného souběhu uvedených zločinů. Objektem trestného činu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence je zájem státu na

kontrole zahraničního obchodu s vojenským materiálem a na dodržování podmínek provádění takového obchodu. Oproti tomu objektem trestného činu nedovoleného ozbrojování je zájem společnosti na bezpečnosti lidí proti možnému ohrožení jejich života a zdraví, které vyplývá z nekontrolovaného držení, nošení nebo výroby střelných zbraní, jejich hlavních částí nebo dílů, střeliva a výbušnin. Je zcela zřejmé, že tyto objekty jsou poměrně výrazně odlišné. Krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku se pouze stručně zabývá možností vyloučení jednočinného souběhu v případě ustanovení § 265, § 266 a § 267 tr. zákoníku, avšak podle názoru odvolacího soudu takový případ zde nenastal. Naopak lze připomenout i judikát publikovaný pod č. 44/1977 Sb. rozh. tr., z něhož vyplývá, že jednočinný souběh trestného činu krádeže podle § 205 tr. zákoníku s trestným činem nedovoleného ozbrojování podle § 279 tr. zákoníku je možný. Obdobně i v projednávaném případě jsou definovány rozdílné objekty trestných činů. Proto odvolací soud z podnětu podaného odvolání státního zástupce zrušil celý výrok o vině popsany pod bodem I. a zcela shodně z důvodů výše specifikovaných opětovně uznal tímto skutkem obžalovaného V. B. v nezměněném rozsahu vinným a jeho jednání kvalifikoval nejen jako zločin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku, ale v jednočinném souběhu též jako zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku a zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku.

7. Odvolací soud se poté vypořádal s odvolacími námitkami obžalovaného vůči skutkům pod body II. a III. výroku o vině, kterým nepřisvědčil, neboť zde na straně soudu prvního stupně neshledal žádné pochybení ohledně skutkových závěrů, ani ohledně použité právní kvalifikace.

8. Jelikož došlo ke zrušení části výroku o vině, odvolací soud následně zrušil celý výrok o uložených trestech, jakož i výrok o zabránění věci. Nově ukládal obžalovanému trest úhrnný, a to jednak za zločin provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence podle § 265 odst. 1 tr. zákoníku, zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, zločin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, jímž uznal obžalovaného vinným skutkem pod bodem I. výroku o vině, a dále za přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku pod bodem II. a přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. a), b) tr. zákoníku pod bodem III., jimiž uznal obžalovaného vinným již soud prvního stupně, a dále odvolací soud odůvodnil své výroky o uložených trestech.

Č. 15

č. 15

Nedbalost hrubá

§ 16 odst. 2 tr. zákoníku

I. Přestože při posuzování zákonných podmínek hrubé nedbalosti podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku je důležité subjektivní hledisko pachatele, nelze odhlížet od objektivních okolností případu, zejména od toho, jakou činnost pachatel vykonával, s jak nebezpečnou věcí při tom zacházel a jak závažný následek mohl způsobit.

U určitých specifických činností, jako je např. letecký provoz, je namíste vyžadovat daleko vyšší míru opatrnosti a hranice hrubé nedbalosti může být níže než u běžných lidských činností.

Zřejmou bezohlednost k zájmům chráněným trestním zákonem ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku je nutno spatřovat v jednání pachatele spočívajícím ve sledu leteckých manévru, při nichž letěl relativně delší dobu v nepovolené výšce, mimořádně nízko nad terénem, který neznal a kde mohl předpokládat různé překážky v podobě elektrických vedení apod., navíc aniž by provedl důkladnou předletovou přípravu a pozorně sledoval prostor před sebou.

Zavinění, Rozsudek

§ 15, § 16 tr. zákoníku, § 120 odst. 3 tr. ř.

II. Subjektivní stránka spáchaného trestného činu nemusí být ve skutkové větě v odsuzujícím rozsudku vyjádřena vždy popisem vnitřního vztahu obviněného (pachatele) k následku. Postačí, že vyplývá z popsaného způsobu jednání, který nepřipouští jiné právní posouzení než závěr o určité formě zavinění. To, jak výslovně je nutno subjektivní stránku ve výroku rozsudku popsat, záleží na tom, o jaký trestný čin jde.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 7 Tdo 289/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.289.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. H. podané proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 4. 11. 2019,

sp. zn. 6 To 410/2018, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Litoměřicích pod sp. zn. 1 T 50/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

č. 15

1. Rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 1 T 50/2017, byl obviněný J. H. uznán vinným přečinem poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku, za který mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 100 denních sazeb po 800 Kč, tedy celkem ve výši 80 000 Kč. Pro případ, že by peněžitý trest nebyl vykonán ve stanovené lhůtě, byl mu uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců.

2. Uvedeného trestného činu se podle zjištění soudu prvního stupně dopustil obviněný v podstatě tím, že dne 20. 4. 2016 v době kolem 17.50 hodiny za meteorologických podmínek vyhovujících pro let za viditelnosti letěl jako pilot s letounem L-200D nad hladinou řeky Labe proti směru jejího toku ve směru od L., přičemž v blízkosti Sportovního leteckého zařízení L. (dále též ve zkratce „SLZ“) v rozporu s ustanovením bodu SERA.5005 písm. f) odst. 2 prováděcího nařízení Komise Evropské unie ze dne 26. 9. 2012, č. 923/2012, a dále ustanovením 4.6 leteckého předpisu Pravidla létání L2, vydaného Ministerstvem dopravy České republiky pod č. j. 153/2014-220, sklesal z důvodu nácvičku bezpečnostního přistání pod minimální doporučenou výšku letu a v této výšce, kde není povolen žádný civilní letový provoz, pokračoval v letu asi 2,6 km, přičemž v místě přechodu vodičů nadzemního vedení vysokého napětí přes řeku Labe mezi pozemkem parcelní č. XY v katastrálním území obce XY a pozemkem parcelní č. XY v katastrálním území obce XY ve výšce letu asi 30 m nad hladinou řeky Labe přehlédl vodiče nadzemního elektrického vedení vysokého napětí navzdory tomu, že oba mřížové stožáry nadzemního elektrického vedení vysoké 35,95 m a 35,6 m výrazně převyšovaly okolní trvalý porost na obou březích řeky Labe, a v důsledku toho narazil vrtulovým krytem a listy vrtule pravého motoru do horních silových vodičů elektrického nadzemního vedení 2×22 kV, a způsobil tím přetržení dvou horních vodičů a následně přepálení jednoho spodního vodiče nadzemního vedení vysokého napětí, čímž došlo k přerušení dodávky elektrické energie, v důsledku toho bylo v době od 17.50 hodin do 18.33 hodin téhož dne postiženo celkem 4 307 odběratelů a v době od 18.30 hodin do 21.12 hodin téhož dne celkem 363 odběratelů, a dále tímto jednáním vznikla poškozené obchodní společnosti ČEZ Distribuce, a. s., škoda ve výši 739 558,17 Kč.

3. Odvolání obviněného proti rozsudku soudu prvního stupně (kterým jej napadl v celém rozsahu) Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 4. 11. 2019, sp. zn. 6 To 410/2018, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II. Dovolání obviněného

4. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný J. H. dovolání, kterým je napadl v celém rozsahu, a odkázal na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), k) a l) tr. ř. Především poukázal na ústní vyhlášení napadeného usnesení, při němž soud užil formulace, že se mu něco „osobně nelíbí“, subjektivní stránka je v odůvodnění rozhodnutí obsažena „více méně skrytě“ a zákonná kritéria hrubé nedbalosti je třeba „trošičku přizpůsobit“. Vzhledem k zásadě ústnosti považuje obviněný tyto a další slovní obraty za podstatné. V další části dovolání obsáhle citoval z ústního odůvodnění napadeného usnesení (i s odkazy na příslušnou stopáž zvukového záznamu), kritizoval jednotlivé obraty předsedy senátu a označil je například za skandální, nepřijatelné a v rozporu se základními zásadami trestního práva a s ústavními principy. Obviněný uzavřel, že přístup obou soudů nižších stupňů je založen na nepochopení specifické letecké problematiky.

5. Dále obviněný namítl, že skutková věta rozsudku soudu prvního stupně nevyjadřuje žádným způsobem subjektivní stránku přečinu, jímž byl uznán vinným, což nelze nahradit v odůvodnění. Podle obviněného nebyla naplněna subjektivní stránka dané skutkové podstaty a nelze ji dovodit ani z toho, že obviněný přehlédl vodiče elektrického vedení, nebo že podle vyjádření odvolacího soudu situaci „nějakým způsobem nedocenil“. Hrubá nedbalost vyžaduje zřejmou bezohlednost k zájmům chráněným trestním zákonem, což v případě obviněného z ničeho nevyplývá, přičemž neporušil žádný právní předpis. V dovolání obviněný rovněž uvedl, že sklesání bylo legální a není stanoveno, za jak dlouho by měl opět vystoupat do doporučené výšky, a že soudy vůbec neřešily, jak dlouho trvá „veškeré nastavení letadla“ tak, aby bylo možné opět bezpečně vystoupat.

6. Obviněný byl v toleranci přesnosti pilotáže podle požadavků na soukromé piloty. Pro držitele průkazu soukromého, tedy amatérského pilota letounů, je předepsána tolerance ± 150 ft (asi 50 m) pro dodržení výšky. To je podstatné pro představu, jak složité je odhadnout a udržet přesnou výšku. Vybočí-li pilot z této tolerance, nelze z toho dovozovat jeho bezohlednost. Soudy však nesprávně považovaly obviněného za pilota „zkušeného“.

7. Obviněný vyjádřil nesouhlas také se závěrem soudů, že hodlal pokračovat v nácviu nouzového přistání. Šlo pouze o vyhlížení vhodné plochy, což se učí v základním pilotním výcviku a jde o zcela běžnou činnost. Tento závěr soudů je podle obviněného v extrémním rozporu s provedenými důkazy. Ve skutečnosti nehledal plochu pro nácvik přistání, ale zvažoval, co by dělal v případě reálného vysazení motoru.

8. V části svého dovolání nazvané „Doporučení není zákaz“ obviněný uvedl, že je mu kladeno za vinu sklesání pod minimální doporučenou výšku letu. To

jednak neučinil, protože výška průletu nad letištní plochou při nácviu přistání není stanovena a manévř může skončit jak přistáním, tak průletem. Dále se mu klade za vinu porušení doporučení, nikoli předpisu, respektive zákazu. Obviněný však má za to, že právně vynutitelné je pouze porušení zákazu, nikoli doporučení.

9. Obviněný nesouhlasil ani se závěrem odvolacího soudu, že se rozhodl provést nácvi bezpečnostního přistání až v průběhu letu, což zcela vylučuje jakoukoli přípravu. K tomuto závěru dospěl odvolací soud nad rámec skutkových zjištění soudu prvního stupně, aniž by absolvoval jediný důkaz. Obviněný absolvoval přípravu, za letu se pak rozhodoval, zda provede zmíněný manévř, nebo od něj upustí. V rámci přípravy nebyl povinen použít jinou než předepsanou mapu, v níž není elektrické vedení v daném místě zakresleno.

10. K otázce hrubé nedbalosti obviněný odkázal na rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. 6 Tdo 1203/2015, kde Nejvyšší soud nepovažoval za vědomé hazardérství a zřejmou bezohlednost ani přejetí železničního přejezdu řidičem nákladního vozidla v momentě, kdy již přijížděl vlak, čímž navíc řidič porušil několik dopravních předpisů. Obviněný poukázal také na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 23 Cdo 2702/2012. Doplnil, že z letadla jsou stožáry viditelné proti tmavé zemi extrémně špatně, takřka vůbec. Obviněný zmínil i článek v L. deníku z listopadu 2019, kdy mělo na daném místě dojít k další letecké nehodě, spojené se ztrátou lidského života, což teprve vedlo k řádnému označení elektrického vedení. Obviněný dále uvedl, že zřejmá bezohlednost k zájmům chráněným v trestním zákoně by se v jeho případě rovnala zřejmé bezohlednosti k vlastnímu životu. Jeho počínání bylo naopak vedeno snahou o zvyšování bezpečnosti vlastního létání. Obviněný vyjádřil i názor, že v jeho případě byl prostor také pro uplatnění zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio*. V tomto směru podle něj rozhodnutí odvolacího soudu nereflektuje specifikum případu, ale vykazuje známky sériově užívaného odůvodnění.

11. Podle obviněného nelze skutkové okolnosti důkladněji zjistit a je namístě, aby Nejvyšší soud zrušil napadená rozhodnutí soudů obou stupňů a zprostil jej obžaloby, případně aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání a replika obviněného

12. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedl, že obviněný v podstatě opakuje svou obhajobu z předchozího řízení, s níž se již soudy správným a dostatečným způsobem vypořádaly. Se stanoviskem soudů, že obviněný jednal hrubě nedbale a že nedošlo k porušení zásady subsidiarity trestní represe, státní zástupce souhlasí. Zjevně podle něj nebyl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Ten nemůže být

naplněn jen proto, že obviněný nesouhlasí s obsahem tzv. skutkové věty ve výroku o vině, který nepovažuje za dostatečný. Není však naplněn ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soudy zvolená právní kvalifikace je bezvadná a řádně odůvodněná.

č. 15

13. Státní zástupce se neztotožnil ani s tím, že by tzv. skutková věta neobsahovala popis okolností, z nichž lze dovodit hrubou nedbalost. Skutková zjištění se nevyčerpávají obsahem tzv. skutkové věty, nýbrž je lze čerpat i z odůvodnění. Okolností svědčící pro hrubou nedbalost obviněného je mj. fakt, že za dobré viditelnosti a příznivých meteorologických podmínek přehlédl stožáry vysokého napětí, které výrazně a zřetelně převyšují své okolí a jsou pro každého velice dobře viditelné. Při vynaložení běžné míry opatrnosti a obezřetnosti není možné je přehlédnout. Pokud ani sám obviněný neuvedl žádnou okolnost, která by mohla negativně ovlivnit jeho možnost sledovat okolí, tak fakt přehlédnutí stožárů svědčí jednoznačně o jeho nedbalosti.

14. O tom, že šlo současně o hrubou nedbalost, svědčí podle státního zástupce to, že obviněný nerespektoval povinnosti vyplývající mu hned z několika předpisů, nepostupoval ani v souladu s doporučeními, ačkoliv smyslem relevantních předpisů a doporučení je ochrana bezpečnosti leteckého provozu, případně zdraví a života lidí. Není vyloučeno, aby člověk současně porušil povinnost a doporučení, navíc obviněný, ačkoliv již před startem uvažoval o nácviu bezpečnostního přistání, tedy nikoli zcela jednoduchého manévru, si neopatřil dostatečné množství informací o letišti a jeho okolí, kde se chystal provést bezpečnostní přistání, a to vše za situace, kdy neznal terén. Nadto obviněný pilotoval stroj, jehož pilotáž je náročná, protože není vybaven moderními navigačními prvky a přístroji, a pohyboval se v místech, kde je rozsáhlý průmyslový objekt s komíny a stožáry.

15. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

16. Na vyjádření státního zástupce reagoval obviněný replikou, v níž především v podstatě zopakoval některé námitky uvedené v dovolání a poukázal v tomto směru na argumenty, s nimiž se podle jeho názoru soudy nevypořádaly. Zdůraznil, že na amatérské piloty dopravních letadel nelze klást nároky jako na dopravní piloty. Obviněný setrval na svém návrhu uvedeném v dovolání.

IV.**Posouzení důvodnosti dovolání**

17. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání obviněného J. H. je zjevně neopodstatněné.

18. Uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze podřadit námitku, podle níž se obviněný nedopustil skutku z hrubé nedbalosti. S touto námitkou se však nelze ztotožnit. Nejprve je třeba konstatovat, že nejde

o situaci, že by subjektivní stránka spáchaného přečinu nebyla nijak obsažena ve skutkové větě ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Byť by bylo možno představit si lepší vyjádření, hrubou nedbalost lze dovodit z popisu skutku a v souvislosti s odůvodněním pak rozsudek soudu prvního stupně nedovoluje žádné pochybnosti. Subjektivní stránka skutkové podstaty spáchaného trestného činu nemusí být ve skutkové větě vyjádřena vždy výslovně popisem vnitřního vztahu obviněného k následku. Postačí, pokud např. vyplývá z popsaného způsobu jednání, který nepřipouští jiné právní posouzení, než (v tomto případě) hrubou nedbalost. To, jak explicitně musí být subjektivní stránka ve výroku rozsudku popsána, vždy záleží na tom, o jaký trestný čin jde.

19. V posuzovaném případě odvolací soud označil za stěžejní vyjádření, že obviněný „v této výšce, kde není povolen žádný civilní letový provoz, pokračoval v letu 2,6 km“. Je třeba dodat, že k tomu neměl žádný (v dané chvíli) legitimní důvod a že za tohoto stavu „přehlédl“ vodiče nadzemního vedení vysokého napětí, byť byly dobře viditelné (z vyjádření „přehlédl“ lze dovodit, že nešlo o úmysl, ale o nedbalost). Z odůvodnění pak lze doplnit, že obviněný přehlédl vodiče elektrického vedení, protože se zkrátka nedíval (podle jeho výpovědi sledoval terén po straně, kde vyhlížel plochu pro případné bezpečnostní přistání), a rovněž jeho příprava před letem byla nedostatečná – nezjistil si dostatečně důkladně podmínky pro zvolené manévry v místě, kde nikdy dříve neletěl. Navíc mu patrně nic nebránilo – jak zmínil soud prvního stupně – provést nejprve kontrolní průlet ve vyšší, předepsané a bezpečné výšce.

20. Zjištěný a v rozsudku dostatečně popsáný skutek soud prvního stupně správně kvalifikoval jako přečin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo z hrubé nedbalosti zničí, poškodí, odstraní nebo učiní neupotřebitelným obecně prospěšné zařízení nebo ohrozí jeho provoz. V dané věci není sporu o tom, že byla naplněna objektivní stránka skutkové podstaty tohoto trestného činu. Je také zřejmé, že k naplnění subjektivní stránky se (od 1. 1. 2010) vyžaduje hrubá nedbalost.

21. Ta je definována v § 16 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož je trestný čin spáchaný z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Hrubou nedbalostí se tedy rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti (vyšší stupeň míry nedbalosti), ať již vědomé, či nevědomé, a to na základě přístupu (postoje) pachatele k požadavku náležité opatrnosti, který svědčí o zřejmé, tj. zcela zjevné bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem (viz např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 250).

22. Kritériem nedbalosti v obou jejích formách je zachovávání určité míry opatrnosti pachatelem, která je zpravidla charakterizována jako potřebná míra opa-

trnosti. Míra potřebné opatrnosti je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jediné spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin spáchaný z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu. Objektivní hledisko doplněné subjektivním hlediskem platí nejen pro vymezení nedbalosti nevědomé, ale i pro vymezení nedbalosti vědomé, poněvadž přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu.

23. Zmíněná charakteristika hrubé nedbalosti pak váže intenzitu nedbalosti právě na postoj pachatele k požadavku náležité opatrnosti, který výslovně uvádí definice hrubé nedbalosti obsažená v § 16 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž používá formulaci, že přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé „bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem“. Zdůrazňuje tedy přístup pachatele, při jehož hodnocení se musí zvažovat obě hlediska, jak subjektivní, tak i objektivní, byť vzhledem k uvedené dikci bude subjektivní hledisko převažovat. Pojem „bezohlednosti k zájmům chráněným trestním zákonem“ je sice zcela novým pojmem v trestním právu (zavedený trestním zákoníkem od 1. 1. 2010), ale jde zároveň o pojem, který charakterizuje podle trestního zákoníku přístup pachatele k náležité opatrnosti, což znamená, že pachatel vzhledem ke svému postoji nebere ohled na zájmy chráněné trestním zákoníkem. K posouzení zjevné bezohlednosti pachatele nutno přistoupit z hlediska zkušenosti pachatele a ostatních okolností případu, přičemž je třeba zvažovat na jedné straně povinnosti uložené pachateli zvláštními právními nebo bezpečnostními předpisy nebo uznávanými pravidly a na druhé straně vlastnosti, zkušenosti, znalosti a okamžitý stav pachatele (vzdělání, kvalifikace, obecné i speciální zkušenosti, inteligence, postavení v zaměstnání apod.) a jednak okolnosti konkrétního případu, ať už existují nezávisle na pachateli, nebo jsou jím vyvolané. Zvláštní pozornost je pak třeba věnovat právě přístupu pachatele k požadavku náležité opatrnosti, neboť v tom je jádro posouzení míry jeho zavinění, tedy zda jeho nedbalost byla hrubá, či jen lehká, resp. menší, tj. zda jednal s nižší mírou nedbalosti (viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 240 a241).

24. Hrubá nedbalost podle trestního zákoníku tudíž není zvláštním druhem nedbalosti (vedle nedbalosti vědomé a nevědomé), ale jen vyjádřením míry nedbalosti požadované trestním zákoníkem, ať už jde o nedbalost vědomou, či nevědomou. Vyšší intenzita nedbalosti je u některých trestných činů požadována z důvodu, aby se zabránilo nadměrnému uplatňování trestní represe v méně závažných případech charakterizovaných nižší mírou zavinění.

25. Jestliže hrubá nedbalost představuje vyšší míru některé ze základních forem nedbalosti (buď vědomé, nebo nevědomé), bylo nutno nejprve dovodit, jakou

formu nedbalosti bylo možné shledat u obviněného J. H. Soud prvního stupně k tomu nezaupal jednoznačné stanovisko a v odůvodnění rozsudku poněkud nepřesně uvedl, že obviněný mohl a měl vědět o existenci nadzemního elektrického vedení, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal, že toto zařízení nepoškodí. Odvolací soud se rovněž výslovně nezabýval otázkou formy nedbalosti (z hlediska jejího vyjádření v zákoně). Oba soudy však uvedly dostatek argumentů, z nichž vyplývá, že obviněný jednal ve vědomé nedbalosti. I když to nebylo podstatou dovolacích námitek (ty se zabývají otázkou posouzení míry nedbalosti jako hrubé), dodává Nejvyšší soud, že obviněný jako pilot s příslušným oprávněním (navíc poměrně zkušený) a jako inteligentní člověk bezpochyby věděl, že při daném způsobu letu těsně nad zemí v obydlené oblasti s průmyslovým objektem může (mimo jiné) poškodit obecně prospěšné zařízení, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal, že k tomu nedojde. Jednal tudíž vědomě nedbale.

26. Dovolatel uvedl (kromě poukazu na výše zmíněné rozhodnutí trestního senátu Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 6 Tdo 1203/2015) citace z rozhodnutí soudů ve věcech občanskoprávních i z odborné literatury, z nichž dovazuje míru intenzity nedbalosti a závažnosti případů nutných k tomu, aby mohlo jít o hrubou nedbalost. Z těchto výkladů však nelze beze zbytku vycházet, neboť jde o historicky a právně specifickou problematiku.

27. Společně je chápání toho, že hrubá nedbalost je vyšší mírou nedbalosti. Kromě nedbalosti vědomé a nevědomé se v teorii podle míry její intenzity rozlišuje i nedbalost hrubá (*culpa lata*), lehká (*culpa levis*), případně nejlehčí (*culpa levissima*). V dovolání se cituje z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2702/2012 (publikovaného pod č. 59/2015 Sb. rozh. obč.), v němž Nejvyšší soud připomněl, že pojem hrubé nedbalosti je civilnímu právu vlastní již od jeho úplných počátků. V římském (justiniánském) právu se hrubou nedbalostí (*culpa lata*) rozuměla „neopatrnost až nepochopitelná, kdy někdo udělá něco, co by někdo jiný neudělal. Porušení vši opatrnosti je tak flagrantní, že se nabízí vysvětlení, že pachatel chtěl způsobit vzniklou škodu, že tedy nejednal nedbale, ale se zlým úmyslem. Proto se také *culpa lata* stavěla na roveň zlému úmyslu – *culpa lata dolo comparabitur*“ (viz KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. Římské právo. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 112). Poukazuje se i na to, že obecný zákoník občanský označoval hrubou nedbalost termínem „nápadná nedbalost“ a v rozhodnutí ze dne 19. 3. 1937, sp. zn. Rv I 328/37, (Sbírka Vážný č. 15951), definoval pojem nápadné nedbalosti Nejvyšší soud Československé republiky, který uvedl, že hrubá (nápadná) nedbalost je „... neobyčejné zanedbání nutné pile a opatrnosti, které se dopouští jen člověk obzvlášť neopatrný nebo lehkomyšlný, který nedbá ani toho stupně opatrnosti, jehož jsou schopni i lidé méně způsobili než člověk prostředních schopností“. Podobně Nejvyšší soud Československé republiky judikoval v rozhodnutí ze dne 9. 10. 1923, sp. zn. Rv I 521/23 (Sbírka Vážný č. 3005), že nedbalost lze považovat

za hrubou jen tehdy, „musily-li bez námahy býti předvídány její neblahé následky a mohlo-li se jí býti vyvarováno“.

č. 15

28. Je dále skutečností, že z hlediska právních důsledků byla hrubá nedbalost mnohdy kladena na roveň úmyslného zavinění. Ani to však neřeší otázku vymezení hrubé nedbalosti pro trestní právo, v němž rozlišení nedbalosti (včetně hrubé) od úmyslu má samozřejmě zásadní důsledky pro právní kvalifikaci skutku a mimo jiné například pro odlišení přečinu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 tr. zákoníku od úmyslného trestného činu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 tr. zákoníku nebo od trestného činu poškození cizí věci podle § 228 tr. zákoníku. Také občanskoprávní judikatura ovšem v jiných oblastech zdůrazňuje rozlišení právních důsledků jednání v úmyslu a z hrubé nedbalosti.

29. Rovněž je nutno připomenout, že rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2702/2012, na který dovolatel odkázal, sice konstatuje, že za zavinění rovnocenné úmyslu je třeba podle práva České republiky třeba považovat hrubou nedbalost, činí tak ale pouze pro účely výkladu a použití ustanovení čl. 29 odst. 1 a čl. 32 odst. 1 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (dále jen „Úmluva CMR“). Předpokládá-li zmíněná úmluva existenci úpravy zavinění rovnocenného s úmyslem, byl Nejvyšší soud při neexistenci takové právní úpravy, která by v českém právním řádu obecně či v případě přepravní smlouvy výslovně kladla jinou formu zavinění na roveň úmyslu, postaven před dvě možnosti – buď pojem zavinění rovnocenného s úmyslem ponechat v českém právním prostředí „prázdný“, nebo jej naplnit obsahem mu nejbližším – tedy pojmem hrubá nedbalost, jako nedbalosti nejvyšší intenzity. Dospěl přitom k závěru, že přijetí první možnosti by vedlo k významnému vychýlení úpravy odpovědnosti ve prospěch dopravce, odchýlení se od rozhodovací praxe běžné v jiných evropských státech, a to vše v rozporu s účelem čl. 29 Úmluvy CMR, neboť ten předpokládá širší okruh důvodů pro odepření omezení odpovědnosti dopravce než jen pro případy úmyslného jednání. Nejvyšší soud se proto přiklonil k druhé možnosti, aniž by zmíněný výklad zamýšlel vztáhnout pro obecné občanskoprávní účely, tím méně pro účely trestního práva. Z uvedeného je zřejmé, že závěry zmíněného rozhodnutí nedopadají na posuzování trestní odpovědnosti, a tím méně na projednávanou věc. Vzhledem k tomu, že se obviněný dovolává citovaného občanskoprávního rozhodnutí, lze jen pro ilustraci připomenout, že zde Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jednání spočívající v zaparkování kamionu řidičem dopravce na nehlídaném odpočívadle u čerpací stanice (v rozporu s požadavky objednatele přepravy) představuje hrubou nedbalost dopravce v řádné péči o zásilku, a to rovnocennou s úmyslem (ve smyslu Úmluvy CMR).

30. Konečně je možné pro úplnost zmínit, že hrubou nedbalost upravovaly (avšak nedefinovaly) některé prvorepublikové předpisy, například železniční dopravní řád, zákon o úrazovém dělnickém pojištění, upravoval ji i pojišťovací

zákon, a poté i zákon směnečný a šekový, a v občanském zákoníku z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů) byl pojem hrubé nedbalosti obsažen v § 447 odst. 2 obč. zák., který se ovšem týkal omezení náhrady za ztrátu na výdělku. Ani v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, nyní ve znění pozdějších předpisů) není obsažena definice hrubé nedbalosti, ovšem v řadě ustanovení se tento pojem užívá, například v souvislosti s právem odvolání daru z důvodu nouze (§ 2071 o. z.), s nemožností vyloučení nebo omezení náhrady újmy (§ 2898 o. z.), s náhradou nemajetkové újmy (§ 2971 o. z.) nebo s důvodem bránícím právu zřízení nezbytné cesty [§ 1032 odst. 1 písm. b) o. z.]. Je zřejmé, že tyto úpravy se primárně nevztahují k protiprávnímu jednání, což dále potvrzuje víceznačnost pojmu hrubé nedbalosti ve vztahu ke konkrétním institutům občanského a trestního práva.

31. Nejblíže zde posuzované delikt ní odpovědnosti je úprava obsažená v § 2971 o. z., kde je rovněž hrubá nedbalost jako zvláštní okolnost, za níž byla způsobena újma, prakticky postavena na roveň úmyslu (v tomto případě úmyslnému způsobení škody ze zvlášť zavrženíhodných pohnutek), avšak i zde jsou pouze alternativně postaveny různé formy zavinění, jež vedou ke stejné právní sankci. Nelze tudíž ani z toho dovozovat jakýkoli přínos nebo posun pro trestně právní posuzování hrubé nedbalosti, i když lze obecně konstatovat, že všechna výše naznačená a používaná vymezení hrubé nedbalosti víceméně považují hrubou nedbalost za nedbalost nejvyšší intenzity, tedy za takovou nedbalost, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu k plnění povinnosti. V případě poškozujících jednání je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob.

32. Přesto je možné v zájmu úplnosti zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 25 Cdo 972/2018, uveřejněný pod č. 18/2020 Sb. rozh. obč., který vykládá § 2971 o. z. právě z hlediska pojmu „hrubá nedbalost“. Nejvyšší soud zde dospěl k závěru, že pokud v dané věci žalovaná umožnila útěk psa opomenutím zajistit branku ze zahrady, pak její nedbalost nedosahuje takové intenzity, aby byla považována za hrubou ve smyslu § 2971 o. z. Nebylo totiž tvrzeno ani prokázáno, že by šlo o opakované porušení, nebo že by zahrada nebyla vůbec zajištěna proti útěku psa, případně že by docházelo k projevům a chování psa velmi nebezpečnému pro okolí a že by žalovaná lehkomyšlně přistupovala k plnění své povinnosti.

33. Z výše uvedeného vyplývá, že i přes určité společné rysy se výklad pojmu „hrubá nedbalost“ liší historicky, ale logicky i z hlediska různých právních institutů, pro něž je vykládán. O nutnosti vycházet z konkrétního pojetí v trestním zákoníku ostatně svědčí i fakt, že v průběhu diskuse nad pracovními verzemi návrhu nového trestního zákoníku byla i v literatuře předložena definice hrubé nedbalosti, podle které je trestný čin spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže pachatel a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně nebo jiném zákoně

upravujícím trestné činy porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a zcela zjevně bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, b) nevěděl, že svým jednáním může způsobit takové porušení nebo ohrožení, ač o tom zcela zjevně vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl. A na závěr těchto rámcových úvah je vhodné zmínit, že dost dobře není vzájemně použitelná ani judikatura vykládající pojem „hrubá nedbalost“ ohledně různých, zcela rozdílných trestných činů, kromě nyní posuzovaného přečinu například přečinu porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti podle § 221 tr. zákoníku nebo přečinu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 tr. zákoníku.

34. Stran posuzování hrubé nedbalosti obviněného J. H. v tomto konkrétním případě lze dále uvést, že jeho zřejmou bezohlednost k zájmu chráněnému trestním zákoníkem je třeba spatřovat právě ve sledu manévřů, při nichž obviněný letěl mimořádně nízko nad zemí v místech, kde zjevně mohl očekávat překážky jako např. komíny apod., letěl tak po relativně delší dobu, aniž by provedl důkladnou předletovou přípravu, a aniž by se alespoň důkladně rozhlížel, byť, jak soudy uvedly, letadlo mu to příliš dobře neumožňovalo. Tím spíše se však zvolený postup, tedy sklesání a prohlížení letiště (bez takového předchozího kontrolního průletu, jak ho uvádí soud prvního stupně a jak se o něm zmiňuje zpráva Úřadu pro civilní letectví) a poté let nízko nad zemí, respektive nad řekou (podle tvrzení obviněného vyhledávání další vhodné plochy pro bezpečnostní přistání mimo letiště), jeví jako hazardérství. Obviněný se dostal do situace, kdy po určitou dobu nesledoval, kam letí, a z toho důvodu přehlédl elektrické vedení i stožáry. To vyplývá především z jeho vlastních výpovědí v přípravném řízení i v hlavním líčení. Tedy nikoli proto, že by stožáry nebyly dobře viditelné, jak tvrdí nyní.

35. Ze samotné povahy letového provozu, který je vzhledem k možným škodlivým následkům jakékoli neopatrnosti řádově nebezpečnější než běžné lidské činnosti, je u něj třeba očekávat a vyžadovat také daleko vyšší míru opatrnosti než u jiných činností. Tu obviněný zjevně nedodržel, což se projevilo právě způsobeným následkem, který ovšem mohl být nepoměrně závažnější. Shora zmíněné zákonné podmínky hrubé nedbalosti podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku je nutno vykládat i s ohledem na objektivní okolnosti. Ačkoli dominantní bude subjektivní hledisko, nelze je odtrhávat od toho, jakou činnost obviněný konkrétně vykonával, s jak nebezpečnou věcí při tom zacházel a jak závažné poškození nebo ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení (ale i jiný související následek) mohl způsobit. Proto na účastníky leteckého provozu je třeba klást vyšší nároky a hranici hrubé nedbalosti je třeba hledat „níže“ než v jiných oborech lidské činnosti. Bezesporu to měl na zřeteli předseda odvolacího senátu, který se při ústním odůvodnění rozhodnutí zmínil o „přízpůsobení“ posuzování hrubé nedbalosti s ohledem na specifikum letecké problematiky.

36. Není přitom podstatné a není předmětem tohoto rozhodnutí, jaké počty hodin jsou a měly by být stanoveny pro letecký výcvik v porovnání například s autoškolou. Nikoli každá lidská činnost je také stejně podrobně regulována právními předpisy. To se týká například pozemní dopravy, které se účastní nespočetně více lidí. I proto obviněným citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1203/2015, nelze nijak porovnat s případem obviněného vzhledem ke zcela odlišným skutkovým okolnostem. To, že každý případ je nutno z hlediska formy a míry nedbalosti hodnotit individuálně podle konkrétně zjištěných skutkových okolností, je dobře patrné i z toho, že jiný případ neuváženého vjetí motorovým vozidlem na železniční přejezd byl Nejvyšším soudem hodnocen tak, že došlo k naplnění znaků přečinu podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku (resp. obdobného trestného činu podle § 184 tr. zák.) včetně hrubé nedbalosti – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1302/2012.

37. Obviněný opakovaně vytýká neorientovanost soudů nižších stupňů v oblasti složité letecké problematiky, ale přitom sám jednoduše zaměňuje pojmy a směšuje protichůdná tvrzení a námitky. Tak například zaměňuje doporučení, že při náviku sklesání nad plochu letiště je doporučena výška 50 metrů, s předpisem, který ukládá létat minimálně ve výšce 150 metrů (respektive nad obydlenými oblastmi 300 metrů). Obviněnému je především kladeno za vinu, že nedodržel ustanovení předpisu uvedeného ve výroku odsuzujícího rozsudku o minimální povolené výšce letu nad zemí nebo vodou a nad nejvyšší překážkou v okruhu 150 metrů od letadla. Kromě toho je zřejmé, že v málo frekventovaných oborech lidské činnosti, které jsou právně regulovány jen rámcově, je možné jednat hrubě nedbale i porušením „pouze“ doporučení, nikoli právního předpisu.

38. Nelogická je rovněž námitka obviněného, že není žádným předpisem stanoveno, v jaké době a po proletění jaké vzdálenosti od „legálního“ sklesání nad letiště má pilot opět vystoupat s letadlem do povolené výšky letu. To by ovšem – dovedeno do důsledku – znamenalo, že když jednou pilot za účelem náviku přistání legálně sklesá do výšky 50 metrů nad letiště (nebo i níž), může pak letět těsně nad zemí tak dlouho, jak uzná za vhodné.

39. Obviněný rovněž zpochybnil údaj, že v nepovolené malé výšce pokračoval v letu 2,6 km, což je vzdálenost od středu letiště. Tato námitka je však bezvýznamná. Jestliže letiště bylo dlouhé 450 metrů, tak od jeho konce takto obviněný pokračoval v letu 2375 metrů. Toto upřesnění nemá žádný význam pro posouzení skutku. Podstatné je, že podle závěrečné zprávy Ústavu pro odborné zjišťování příčin leteckých nehod pokračující let v této fázi nelze spojovat s typickým průběhem prohlídky vhodné plochy pro bezpečnostní přistání.

40. Zavádějící je i námitka obviněného o toleranci výšky pro amatérské piloty. Podstatné není to, jak těžké je pro pilota daného letounu odhadnout a udržet správnou výšku. Obviněný se totiž v dané výšce nepohyboval omylem, ale zcela záměrně. Nešlo o vybočení ze stanovené tolerance, ale o to, že obviněný se roz-

hodl po určitou dobu pokračovat v letu v podstatě při zemi. Proto je irrelevantní jeho tvrzení, že soudy neřešily, kdy mohl bezpečně zase vystoupat. V odůvodnění svého rozsudku soud prvního stupně vyložil, že 2,6 km od letiště obviněný ještě nestoupal, i svědci zaznamenali konstantní dráhu letu, a po spatření elektrického vedení už obviněný nestačil s tak těžkým letadlem vystoupat z nepovolené výšky 30 metrů dostatečně vysoko. Přitom (podle doplňující citované odborné zprávy), i pokud by letěl rychlostí pouhých 180 km/hod., tak by se letadlo při včasném započetí stoupání nacházelo již asi 80 metrů nad hladinou řeky Labe a bezpečně by proletělo nad elektrickými vodiči. Kromě toho obviněný tvrdil, že letěl mnohem rychleji, takže by musel dosáhnout do místa nehody ještě vyšší letové hladiny.

41. Podstata hrubě nedbalého jednání obviněného je tedy zřejmá a spočívala v nebezpečném letu v nepovolené, velmi nízké výšce s relativně hůře ovladatelným letadlem nad obydleným terénem, který obviněný neznal a kde mohl předpokládat různé překážky v podobě komínů, elektrických vedení apod. Právě v tom se projevil postoj obviněného k požadavku náležité opatrnosti, který lze charakterizovat jako lehkovážný, a proto – s ohledem na nebezpečí, které objektivně hrozilo – svědčící ve vztahu k tomuto nebezpečí (slovy zákona) o zřejmé bezohlednosti obviněného. Tím Nejvyšší soud samozřejmě nepochybně řádnost života obviněného i jeho dosavadní hodnocení jako zodpovědného pilota. Zde je však hodnocen konkrétní stíhaný skutek.

42. Lichá je rovněž námitka, že obviněný svou chybou ohrozil i vlastní život, a že by tedy musel jednat zřejmě bezohledně i ve vztahu k vlastnímu životu. To je však při haváriích zaviněných z nedbalosti situace poměrně typická. Souvisí to s tím, že při jednání z vědomé nedbalosti pachatel spoléhá (byť bez přiměřených důvodů), že havárii nezpůsobí. Hrubá nedbalost pak vyjadřuje pouze míru určitého hazardérství, lehkovážnosti, které pachatel v daném okamžiku podlehne.

43. Obviněný současně poukázal na to, že je pouze amatérským pilotem a že na něj nelze klást tak vysoké nároky jako například na piloty dopravních letadel. To je sice pravda, avšak po obviněném lze požadovat, aby při provozování nebezpečného hobby, které si zvolil a k němuž splnil všechny předpoklady, úzkostlivě plnil všechny předpisy a bezpečnostní doporučení, a minimalizoval tak možné nebezpečí. Pro poškozeného, jehož majetek či život byl ohrožen, není podstatné, zda je ohrozil amatérský, anebo profesionální pilot.

44. Uplatněnému dovolacímu důvodu odpovídá také námitka, že soudy měly použít zásadu subsidiarity trestní represe. K té se však již vyčerpávajícím způsobem vyjádřil odvolací soud v odůvodnění svého usnesení. O nějaké šablonovitosti zde nelze hovořit, odvolací soud zcela konkrétně zdůvodnil, proč jednání obviněného vykazuje nejen takovou míru společenské škodlivosti, která není nijak neobvykle malá, ale konstatoval např. také chybějící sebereflexi obviněného (byť vyjádřil lítost). Nelze přehlédnout, že spáchaným činem byla mimo jiné způsobena značná škoda a že mohlo dojít i k daleko závažnějším následkům. Také Nejvyšší soud je

toho názoru, že v daném případě nemůže postačovat například samotné nahrazení škody pojišťovnou a omluva obviněného odběratelům elektrické energie, ale je třeba působit na obviněného prostředky trestního práva, aby si pro příště lépe uvědomil riziko provozování své oblíbené činnosti, které spočívá nejen v ohrožení obecně prospěšných zařízení, ale zejména také života a zdraví lidí.

45. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán v případech, kdy v rozhodnutí nějaký výrok chybí nebo je neúplný. Obviněný vztáhl tento dovolací důvod ke své námitce, že ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně není vyjádřena subjektivní stránka, jímž byl uznán vinným. Již bylo výše vysvětleno, že tato námitka nemůže obstát. Mimo to ji však nelze ani podřadit pod tento dovolací důvod. V případě neúplných výroků totiž musí jít o vady srovnatelné se situací, kdy výrok chybí. Jde tedy o případy, jestliže ve výroku chybí nějaká podstatná náležitost, např. celá skutková věta. Pod citovaný dovolací důvod nelze podřadit situace, kdy skutková věta přesně nevystihuje všechny znaky podstatné pro právní kvalifikaci skutku. Zde by bylo možno eventuálně uplatnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nicméně ten v posuzovaném případě nebyl naplněn, jak bylo výše vysvětleno.

46. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný založil na existenci důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) a k) tr. ř. v předchozím řízení. Jelikož je dovolání zjevně neopodstatněné z hlediska těchto dovolacích důvodů, je tomu stejně i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

47. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného J. H. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 16

Č. 16

Zpronevěra, Zvlášť uložená povinnost hájit zájmy poškozeného
§ 206 odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku

I. Za osobu, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného podle § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, lze považovat i pachatele, který zastupoval poškozeného na základě smlouvy, z níž vyplývala zvýšená míra jeho odpovědnosti při ochraně zájmů poškozeného. To platí i v případě, že poškozený nebyl dostatečně informován o skutečném postavení pachatele (např. o tom, zda je advokátem), kterého zmocnil k zastupování.

Důvod dovolání, že výrok chybí nebo je neúplný, Rozsudek
§ 265b odst. 1 písm. k), § 120 odst. 1 písm. c) tr. ř.

II. Námitka, že v úvodní části rozsudku nejsou uvedena jména soudců, nemůže naplnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., neboť nejde o součást výroku rozsudku ve smyslu § 120 odst. 1 písm. c) tr. ř., který není jen z tohoto důvodu neúplný.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. 7 Tdo 469/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TDO.469.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného V. M. podané proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. 13 To 166/2019, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kladně pod sp. zn. 26 T 19/2019.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 26 T 19/2019, byl obviněný V. M. uznán vinným zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 3, odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, za který mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 40 měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Dále bylo rozhodnuto o náhradě škody.

2. Uvedeného trestného činu se podle zjištění soudu prvního stupně dopustil obviněný v podstatě tím, že poté, co dne 23. 5. 2013 byla na účet č. XY, vedený

u ČSOB, a. s., k němuž měl obviněný dispoziční oprávnění a jehož číslo sdělil zástupkyni Kooperativa pojišťovny, a. s., připsána platba ve výši 255 000 Kč, vyplacená ve prospěch poškozené J. R. z titulu pojistného plnění za újmu způsobenou v souvislosti se smrtí jejího syna při dopravní nehodě zaviněné třetí osobou, tuto částku použil ve svůj prospěch, ačkoli byl na základě smlouvy a plné moci ze dne 5. 5. 2012 povinen zastupovat poškozenou jako zmocněnec a vyplatit jí tuto částku. Tím způsobil poškozené škodu v uvedené výši.

3. K odvolání obviněného (kterým napadl rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu) Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 9. 2019, sp. zn. 13 To 166/2019, podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek pouze ve výroku o trestu (výroky o vině a o náhradě škody ponechal beze změny) a nově uložil obviněnému trest odnětí svobody v trvání 2 roků, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou.

II.

Dovolání obviněného

4. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný V. M. dovolání, kterým je napadl v celém rozsahu a odkázal na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. b) a g) tr. ř. V dalších dvou doplněních svého dovolání podaných v rámci zákonné lhůty pak k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. uvedl, že šlo o omyl. Dále uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a), k) a l) tr. ř.

5. Obviněný namítl nesprávnost právní kvalifikace skutku z hlediska okolností podle § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, tedy že čin spáchal jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. S poškozenou uzavřel dohodu a byla mu udělena plná moc k zastupování poškozené před pojišťovnou ve věci uplatnění nároků vyplývajících z pojištění odpovědnosti za usmrcení způsobené provozem motorového vozidla ve smyslu zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů, a občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jako obecný zmocněnec podle § 27 o. s. ř. Nešlo o procesní plnou moc podle § 25 o. s. ř. Plná moc byla přesně specifikována k uplatnění nároků vyplývajících z usmrcení syna poškozené. Obviněný tedy nebyl vůči poškozené ve vztahu obdobném, jakým je vztah advokáta ke klientovi, a neměl s ní ani uzavřenou smlouvu o úschově. Obviněný nesouhlasí se závěrem, že plná moc byla velmi široce koncipovaná. Rovněž zde není uvedeno, že obviněný má právo na odměnu. Tvzení, že obviněný vystupoval jako advokát, jsou založena pouze na domněnkách svědkyně J. J. V rámci prvního doplnění dovolání obviněný k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. uvedl, že v prvním stupni rozhodl v jeho věci soud, který nebyl náležitě obsazen, neboť místo senátu rozhodoval samosoudce. Dalším podáním

pak ještě s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a), k) a l) tr. ř. obviněný doplnil, že podle § 120 odst. 1 tr. ř. musí rozsudek po slovech „Jmé-
nem republiky“ obsahovat označení soudu a jména a příjmení soudců, kteří se
zúčastnili na rozhodnutí. Toto v rozsudku soudu prvního stupně chybí. Závěrem
obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu
a aby mu věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

6. Nejvyšší soud dospěl k následujícím závěrům.
7. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. je dán v případech, kdy
ve věci rozhodl věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen,
ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně.
8. Tomuto dovolacímu důvodu odpovídá námitka obviněného, podle které ve
věci v prvním stupni rozhodl samosoudce namísto senátu. Jde však o námitku
zjevně nepravdivou, což muselo být jak obviněnému, tak i jeho obhájci zřejmé,
neboť se oba účastnili hlavního líčení. V písemném vyhotovení rozsudku Okres-
ního soudu v Kladně ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 26 T 19/2019, je sice v úvodu
napsáno, že tento soud rozhodl samosoudcem Mgr. P. S., na konci rozsudku je
ovšem tento soudce označen jako předseda senátu. Z protokolu o hlavním líčení
je zřejmé, že se hlavního líčení účastnily přisedící E. B. a J. W. Ty byly také podle
založených referátů předem vyrozumívány o konání hlavního líčení a ve spise je
obsažena i obálka s protokolem o poradě a hlasování senátu. Jde tak jednoznačně
o písařskou chybu ve vyhotovení rozsudku a k namítanému pochybení ve smyslu
§ 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. nedošlo.
9. Toto pochybení nemůže naplnit ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1
písm. k) tr. ř. Ten je dán v případech, kdy v rozhodnutí některý výrok chybí nebo
je neúplný. Námitky obviněného ovšem směřují proti písařské chybě v tzv. hla-
vičce rozsudku, nikoli k jeho výroku. To, co je výrok, sice trestní řád přímo nede-
finuje, je to však zřejmé z § 120 odst. 1 písm. c), odst. 3, § 121 až § 124 a § 134
odst. 1 písm. c) tr. ř. Vzhledem k tomu, že trestní řád se ve výčtu v § 120 odst. 1
tr. ř. výslovně zmiňuje o výroku rozsudku jen pod písm. c) tohoto ustanovení, lze
a contrario dovodit, že náležitosti uvedené pod písmeny a) a b) téhož ustanovení
nejdou výrokem. Pochybení v těchto náležitostech tak zjevně nemůže způsobit, že
v rozhodnutí nějaký výrok chybí nebo je neúplný.
10. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy
rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném ne-
správném hmotně právním posouzení.
11. Obviněný podřadil pod tento dovolací důvod námitku týkající se právní kva-
lifikace jím spáchaného skutku i podle § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Jeho

námítka je však zjevně neopodstatněná. Jak soudy správně uvedly v předchozím řízení, podle ustálené judikatury (viz rozhodnutí pod č. 28/1992 Sb. rozh. tr.) za osobu, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného ve smyslu § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, je možno považovat jen takového pachatele, u kterého je podle pracovního, funkčního anebo jiného právního vztahu k poškozenému hlavní úlohou péče o zabezpečování zájmů poškozeného. Takováto zvláštní povinnost může vyplývat z právního předpisu (např. u zákonného zástupce nezletilého, opatrovníka apod.) nebo ze smlouvy (a udělené plné moci).

12. Je zřejmé, že zvlášť uložená povinnost hájit zájmy poškozeného nebude vyplývat z každé smlouvy a plné moci. Vždy bude třeba posoudit rozsah jednání, které je zástupce oprávněn činit za poškozeného. Pokud by totiž šlo o plnou moc určenou k provedení jednoho konkrétního právního jednání, která by nijak neumožňovala zmocněnci vybočit z přesně definovaných hranic a na základě situace samostatně přizpůsobovat povahu právního jednání (např. plná moc k převzetí konkrétně určené listiny, plná moc k převzetí určitého finančního obnosu), pak by patrně nebylo možno shledat u zmocněnce zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. Při porovnání s těmito případy jde v případech podřaditelných pod § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku o situace, kdy nelze vždy předem předvídat, jaké právní jednání bude potřeba učinit, a pachatel tak musí uplatnit vlastní rozhodování, které pochopitelně musí zohledňovat zájmy zmocnitele, nikoli vlastní zájmy pachatele.

13. Ze smlouvy a plné moci udělené poškozenou obviněnému dne 5. 5. 2012 je patrné, že tato byla určena k jejímu zastupování před Kooperativa pojišťovnou, a. s., ve věci uplatnění nároků vyplývajících z pojištění odpovědnosti za usmrcení syna poškozené způsobené provozem vozidla ve smyslu zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Přitom byl obviněný oprávněn vykonávat za poškozenou všechny úkony (tyto jsou dále podrobně specifikovány jako přijímání písemností, podávání návrhů a žádostí, uzavírání smírů, vzdávání se nároků atd.). Obviněný tak byl v souvislosti s uplatněním daného nároku poškozené oprávněn provádět jakékoli úkony, nikoli jen např. převzít jednu konkrétně určenou písemnost, peněžní částku apod. Rozsah jeho oprávnění ostatně také umožnil, že si nechal zaslat vyplacenou částku na účet, k němuž měl přístup on, ačkoli měl k dispozici číslo účtu poškozené a nic mu nebránilo předat toto číslo pojišťovně. Rozsah plné moci byl naprosto obdobný, jako je tomu v případě zastoupení advokátem. Správně tedy soudy nižších stupňů konstatovaly, že plná moc byla velmi široce koncipována. Při takto široce vymezeném rozsahu zastoupení není možné učinit jiný závěr, než že obviněný v rámci smluvního vztahu s poškozenou převzal na sebe také povinnost hájit její zájmy.

č. 16

14. Kromě toho nelze přehlédnout celkový kontext zastoupení, který obviněný vytvořil a který vedl k tomu, že jej poškozená i její matka považovaly za advokáta. K tomu, aby obviněný uváděl adresu svého sídla označením „AK“, jej nepochybně nic nenutilo. Měl-li sídlo umístěno v advokátní kanceláři své manželky, mohl si např. umístit ke dveřím také vlastní cedulku, což by jistě stačilo k doručování pošty. Soudy správně v této souvislosti upozornily i na to, že obviněný označoval poškozenou v písemnostech zasílaných Kooperativa pojišťovně, a. s., jako klientku. Za právní zastoupení si také nárokoval odměnu, což sice není uvedeno v plné moci, avšak vyplývá to z jiných důkazů. Celá situace tak nasvědčuje tomu, že obviněný počítal s tím, že jej poškozená považuje za advokáta, přičemž si však alibisticky počínal tak, aby se sám takto výslovně neoznačil. Tato zjištění tedy potvrzují, že rozsah zastoupení poškozené byl velmi široký a smluvní vztah mezi obviněným a poškozenou byl nastaven prakticky stejně, jako tomu bývá při zastoupení advokátem. Byť obviněný nebyl ze zákona oprávněn vykonávat advokacii, postavil se do role, s níž esenciálně souvisí zvýšená míra odpovědnosti. Celkový kontext jeho jednání vykazuje zároveň i vysokou míru společenské škodlivosti, která odpovídá dané kvalifikované skutkové podstatě.

15. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obsahuje dvě základní alternativy: Dovolání lze podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, tj. dovolateli bylo v odvolacím řízení odepřeno meritorní přezkoumání rozhodnutí soudu prvního stupně (někdy se zde rozlišují ještě dvě podalternativy – zamítnutí opravného prostředku z formálních důvodů a jeho odmítnutí pro nesplnění obsahových náležitostí), nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

16. Obviněný uplatnil tento dovolací důvod v jeho druhé alternativě, kterou založil na existenci důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 písm. a), g) a k) tr. ř. v předchozím řízení. Vzhledem k tomu, že je dovolání obviněného z hlediska dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a), g) a k) tr. ř. zjevně neopodstatněné, je tomu stejně i v případě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

17. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného V. M. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 17

Č. 17

Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Poškození věřitele
§ 222 odst. 1 písm. a), § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

Ke spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku je třeba, aby došlo ke zmaření nebo podstatnému ztížení výkonu rozhodnutí, a to určitým nakládáním s věcí, které se týká takové rozhodnutí (např. exekuční příkaz).

V případě, že obviněný nakládal s věcí, které se netýká vydaný exekuční příkaz, nemohl naplnit skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. V úvahu však připadá jeho odpovědnost např. za trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jestliže v postavení dlužníka zcizil věc použitelnou k uspokojení pohledávky věřitele, které tím alespoň zčásti zmařil.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2020, sp. zn. 7 Tz 38/2020, ECLI:CZ:NS:2020:7.TZ.38.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl stížnost pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněných M. P. a D. P. a obviněné právnické osoby – obchodní společnosti MP, s. f., proti usnesení státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Teplicích ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. 1 ZT 306/2019.

I.

Rozhodnutí státního zástupce

1. Usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Teplicích ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. 1 ZT 306/2019, bylo podle § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno trestní stíhání obviněných M. P. a D. P. a obviněné právnické osoby – obchodní společnosti MP s. f., s. r. o. (dále jen „právnická osoba MP s. f.“), stíhaných pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Podle § 307 odst. 3 tr. ř. byla všem obviněným stanovena zkušební doba v trvání 1 roku.

2. Uvedeného přečinu se obvinění měli dopustit tím, že

č. 17

a) obvinění M. P. a D. P. v době od 24. 8. 2018 do 6. 5. 2019 v XY jako jednatelé obviněné právnické osoby MP s. f. za situace, kdy bylo proti této právnické osobě vedeno exekuční řízení exekutorským úřadem Brno-město na základě exekučních příkazů ze dne 24. 1. 2018, č. j. 169 EX 146/18-16, č. j. 169 EX 146/18-17 a č. j. 169 EX 146/18-18, s úmyslem skrýt příjmy plynoucí z podnikatelské činnosti obviněné právnické osoby MP s. f. před jejich postižením výkonem rozhodnutí, nechali zasílat takové příjmy na bankovní účet vedený u Air Bank, a. s., číslo XY, pro obviněného M. P., a to konkrétně příjmy specifikované datem a částkou ve výroku shora citovaného usnesení;

b) obviněná právnická osoba MP s. f. v době ode 24. 8. 2018 do 6. 5. 2019 v XY prostřednictvím obviněných M. P. a D. P. jako jednatelů této obviněné právnické osoby, tedy jako jejich statutárních orgánů, jejichž jednání lze přičítat této obviněné právnické osobě ve smyslu zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, v rámci činnosti obviněné právnické osoby a v jejím zájmu za situace, kdy bylo proti ní vedeno exekuční řízení exekutorským úřadem Brno-město na základě exekučních příkazů ze dne 24. 1. 2018, č. j. 169 EX 146/18-16, č. j. 169 EX 146/18-17 a č. j. 169 EX 146/18-18, s úmyslem skrýt příjmy plynoucí z její podnikatelské činnosti před jejich postižením výkonem rozhodnutí nechala zasílat takové příjmy na bankovní účet vedený u Air Bank, a. s., číslo XY, pro obviněného M. P., a to konkrétně příjmy specifikované datem a částkou ve výroku shora citovaného usnesení.

3. Toto usnesení státního zástupce nebylo napadeno stížností žádných z oprávněných osob a dne 17. 12. 2019 nabylo právní moci.

II.

Stížnost pro porušení zákona

4. Ministryně spravedlnosti podala dne 29. 9. 2020 u Nejvyššího soudu ve prospěch obviněných proti citovanému usnesení státního zástupce stížnost pro porušení zákona. Poukázala na § 337 odst. 3 písm. a) a § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, § 303 odst. 1 a § 306 odst. 1 o. s. ř. a § 307 odst. 1 tr. ř. a uvedla, že obvinění se jednáním, které jim je kladeno za vinu, nemohli dopustit přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Proti právnické osobě MP s. f. bylo vedeno exekuční řízení, v jehož rámci bylo nařízeno provedení exekuce příkázáním pohledávky z vymezených bankovních účtů povinné právnické osoby. Věcmi, jichž se tento způsob provedení exekuce týkal, tak mohly být pouze peněžní prostředky, které se v rozhodném okamžiku nacházely na těchto účtech, nebo peněžní prostředky, které na tyto účty byly připsány dodatečně, nejpozději 6 měsíců ode dne, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno vyrozumění podle § 305 o. s. ř. Exekuční příkazy však nedopadaly na peněžní prostředky, které sice právnické osobě náležely z titulu jejich pohledá-

vek, ale v důsledku jednání obviněných nikdy nebyly připsány na bankovní účty povinné právnické osoby specifikované v exekučních příkazech. Obvinění M. P. a D. P. tedy takto nejednali ohledně pohledávek, které měla povinná právnická osoba vůči dotčeným bankám, a které by tak byly předmětem exekuce. Na základě provedeného dokazování proto nebylo možné podřadit jednání obviněných pod ustanovení trestního zákoníku zvolené státním zástupcem a v návaznosti na to podmíněně zastavit trestní stíhání obviněných. Jednání obviněných by za určitých okolností mohlo naplňovat skutkovou podstatu přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jelikož z trestního spisu vyplývá, že v rozhodné době existovalo více věřitelů, kteří dokonce uplatňovali svoje pohledávky vůči povinné právnické osobě cestou exekuce. V tomto směru však státní zástupce neučinil žádné úvahy, zároveň pohledávka vymáhaná L. V. prostřednictvím zmíněných exekučních příkazů byla následně uhrazena. Napadené rozhodnutí pak obsahovalo ještě formální vadu spočívající v tom, že popsáný skutek byl považován za jeden přečin, ačkoliv šlo o dva přečiny, první spáchaný ve spolupachatelství fyzických osob ve smyslu § 23 tr. zákoníku, druhý pak podle § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) t. o. p. o., přičítaný právnické osobě.

5. Závěrem stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl porušen zákon v neprospěch obviněných, a to v § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a § 307 odst. 1 tr. ř., dále aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení, a to včetně všech dalších obsahově navazujících rozhodnutí, pokud jeho zrušením, pozbydou podkladu, a poté aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

III.

Vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona

6. K podané stížnosti pro porušení zákona se vyjádřili prostřednictvím společného obhájce obvinění, kteří uvedli, že ji neiniciovali, přičemž nepřisvědčili správnosti právního názoru v ní obsaženého a zejména nepovažovali za jisté, že směřuje v jejich prospěch. Ministryně spravedlnosti shledala správným posouzení skutku jako trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, ovšem částky, které obvinění svým jednáním tzv. odklonili, dosahovaly výše téměř 2 milionů Kč, což by poskytovalo podklad pro uplatnění kvalifikované skutkové podstaty zmíněného trestného činu podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Taková změna by pro ně byla s ohledem na stanovenou trestní sazbu nepřiznivá. Obvinění dovodili, že tvrzené porušení zákona mohlo být jen účelové, aby mohla být stížnost pro porušení zákona podána v jejich prospěch, avšak s tím, že skutek byl posouzen mírněji v jejich prospěch. S přihlédnutím k tomu, že dne 17. 12. 2020 uplyne stanovená zkušební doba, během

níž obvinění vedli řádný život, a mělo by tak být rozhodnuto o jejich osvědčení, nemají zájem na tom, aby bylo vyhověno podané stížnosti pro porušení zákona.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření uvedl, že stížnost pro porušení zákona byla podána z podnětu Nejvyššího státního zastupitelství v návaznosti na sledování činnosti nižších stupňů soustavy státního zastupitelství. Její podstatou je tvrzení, podle něhož posuzované jednání nenaplňuje znaky skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a stížnost pro porušení zákona směřuje ve prospěch obviněných. Pokud v ní byla zmíněna možnost postihu obviněných pro spáchání přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku, bylo to pouze nad její rámec, proto se také odůvodnění stížnosti pro porušení zákona podrobněji nezabývalo existencí okolností rozhodných pro použití kvalifikované skutkové podstaty podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, pro což chybí příslušná skutková zjištění. Státní zástupce poukázal i na možný judikatorní význam rozhodnutí Nejvyššího soudu a navrhl, aby bylo podané stížnosti pro porušení zákona vyhověno.

IV.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

8. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i jemu předcházející řízení a učinil následující závěry.

9. Ke spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání ve smyslu § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku je třeba, aby došlo ke zmaření nebo podstatnému ztížení výkonu rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, a to určitým nakládáním s věcí, které se takové rozhodnutí týká. V řízení vedeném stran obviněných se poukázalo na exekuční příkazy, citované výše, jimiž bylo nařízeno provedení exekuce příkázáním pohledávek ze tří vymezených účtů povinné právnické osoby (obviněné), a to až do výše vymáhané pohledávky a výše jejího příslušenství – podle bodu II. výroku exekučních příkazů šlo o jistinu ve výši 42 030 Kč, penále ve výši 153 990 Kč a předběžné náklady exekuce ve výši 60 616,20 Kč, přičemž všechny tři exekuční příkazy byly vydány stran téže pohledávky ve vztahu ke třem bankovním účtům. Exekuční příkazy se vztahovaly na peněžní prostředky, které se jednak nacházely na těchto účtech v okamžiku, v němž bylo peněžním ústavům doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, a na peněžní prostředky, které jednak byly na tyto účty připsané dodatečně, nejpozději však do 6 měsíců ode dne, kdy bylo peněžním ústavům doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (§ 306 odst. 1 o. s. ř.). Těmito příkazy přitom byly postižené pouze uvedené tři specifikované účty, resp. pohledávky povinné právnické osoby na nich, nikoliv její další majetek, ani účty jejích statutárních orgánů (jednatelů).

10. Z učiněných zjištění je zřejmé, že s peněžními prostředky na účtech postižených exekucí obvinění nijak nemanipulovali ani s nimi jinak neoprávněně nenacládali, žádné takové jednání ani nebylo obviněným kladeno za vinu. Ke zmaření nebo podstatnému ztížení výkonu předmětných rozhodnutí způsobem uvedeným v § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (tedy zničením, poškozením, učiněním neupotřebitelnou, zatajením, zcizením nebo odstraněním věci, které se takové rozhodnutí týká) tak nemohlo dojít. Zmíněné exekuční příkazy pak, jak již bylo řečeno, nedopadaly na peněžní prostředky, které sice náležely obviněné právnické osobě, ale nikdy nedošlo k jejich připsání na bankovní účty obviněné právnické osoby specifikované v exekučních příkazech (např. je držela v hotovosti nebo na jiném účtu), ani na její další majetek, s jehož nakládáním nemohl být nijak ztížen či zmařen výkon konkrétních exekučních příkazů.

11. K tomuto lze pro doplnění odkázat i na odbornou literaturu, podle níž v případě, že dlužník zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní věc, na kterou by se mohl vztahovat výkon rozhodnutí, jež podle očekávání bude v budoucnu vydáno (tzn. zatím žádné takové konkrétní rozhodnutí neexistuje), nejde o trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, ale o trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3198). Nad rámec posuzované věci lze také ze stejného zdroje (s. 2222) doplnit, že jednočinný souběh trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku není vyloučen. Takové právní posouzení by přicházelo v úvahu, kdyby dlužník zmařil (byť jen částečně) uspokojení pohledávky věřitele tím, že věci podléhající výkonu rozhodnutí (prodejem věcí) pro pohledávku věřitele např. prodá. Pokud by takto jednal dlužník v průběhu řízení o výkonu rozhodnutí ještě před zajištěním jeho určitých věcí nebo jiných majetkových hodnot, dopustil by se jen trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku. Tento jednočinný souběh by však přicházel v úvahu např. v situaci, kdyby obvinění získali nějaké finanční prostředky přímo z účtu povinné právnické osoby, který byl již předmětem exekuce.

12. Souhrnně řečeno, obvinění nijak nenakládali s věcí, které se týkaly exekuční příkazy, ale s věcí jinou, což ve svém důsledku mohlo mít sice dopad na provedení exekučního řízení, resp. uspokojení věřitele, nicméně nikoli způsobem naplňujícím všechny znaky použité skutkové podstaty.

13. Podpůrně je možné odkázat i na předmětné exekuční příkazy, které výslovně (bod IV. jejich výroku) stanoví povinné obviněné právnické osobě okamžikem doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu ztrátu práva nakládat (dále upřesněným způsobem) s prostředky na účtu, nikoli však provádět jiné dispozice se svým majetkem.

14. Nejvyšší soud současně doplňuje, že v usnesení o zahájení trestního stíhání obviněných i v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání byla vždy vyslovena kvalifikace skutku [podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku], v usnesení o zahájení trestního stíhání (proti kterému však stížnost pro porušení zákona nesměruje) byl připojen i právní závěr, podle kterého obvinění svým jednáním podstatně ztížili výkon zmíněných rozhodnutí, vydaných v exekučním řízení (ve smyslu návěti § 337 písm. 3 tr. zákoníku), nicméně ani v jednom z těchto rozhodnutí nelze nalézt právní závěr stran konkrétního úkonu obviněných ve smyslu § 337 písm. 3 písm. a) tr. zákoníku, tedy jaká varianta jim byla vlastně kladena za vinu. Jinak řečeno, bližší závěry, zejména ve vztahu k jaké věci, jíž se týkala zmíněná rozhodnutí, měli obvinění jednat a jak byl tento způsob konkrétně kvalifikován [jakou alternativou podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku], z uvedených rozhodnutí nevyplývají.

15. Rovněž je namístě akceptovat, že – jak doplnila ministryně spravedlnosti v závěru stížnosti pro porušení zákona – pokud by již mělo být ve věci konstatováno spáchání trestné činnosti, měl být s ohledem na okolnosti učiněn závěr o dvou trestných činech, jednoho spáchaného ve spolupachatelství fyzických osob ve smyslu § 23 tr. zákoníku a druhého spáchaného podle § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) t. o. p. o. a přičítaného právnické osobě.

16. Proto, pokud došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání obviněných vedeného pro přečin podle § 337 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, je namístě se ztotožnit s názorem ministryně spravedlnosti, podle něhož se ho obvinění tvrzeným jednáním nemohli dopustit, a tudíž trestní stíhání obviněných pro jeho spáchání ani nemohlo být ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř. podmíněně zastaveno, neboť pro takové rozhodnutí nebyly splněny zákonné podmínky.

17. Dále pak Nejvyšší soud souhlasí i s tvrzením ministryně spravedlnosti, podle něhož by jednání obviněných mohlo naplňovat znaky trestného činu poškození věřitele ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Bylo by však nutné posoudit, zda vůbec a případně v jaké výši došlo ke zmaření uspokojení pohledávek věřitelů, zejména s přihlédnutím k tomu, že obviněná právnická osoba byla a patrně i je podnikatelsky aktivní a svůj (tento konkrétní) závazek, k jehož uspokojení směřovalo exekuční řízení, byť nikoli včas, splnila (z opatřených podkladů jsou ovšem zřejmé obtíže obviněné právnické osoby i při plnění dalších závazků, resp. vedení i dalších exekucí, komplexnější závěry v daném směru však prozatím nebyly učiněny). K trestní odpovědnosti podle § 222 tr. zákoníku pak nestačí, jestliže dlužník jen oddálí, popřípadě ztíží uspokojení svého věřitele, pokud věřitel má možnost uspokojit svou pohledávku z jiného dlužníkovy majetku (viz rozhodnutí publikované pod č. 41/1990 Sb. rozh. tr.). Dokonán (zde však může být zvažována kvalifikace určitého jednání jako pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku) je tento delikt, pokud dlužník v důsledku majetkových dispozic či jiných jednání uvedených v § 222 odst. 1 tr. zákoníku již není schopen poskytnout věřiteli plnění

v celém rozsahu v souladu s obsahem závazkového právního vztahu a dlužník již nemá vliv ani na to, aby byl nebo zda bude jeho závazek vůči věřiteli splněn jinak než z dlužníkova majetku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 876/2017). Není potom důvodu bez dalšího dovozovat potřebu použití kvalifikované skutkové podstaty podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, jak to činili obvinění ve vyjádřeních ke stížnosti pro porušení zákona, a to s odkazem na výši finančních prostředků, které byly zaslány na jiný než podnikatelský účet obviněné právnické osoby ve výši asi 4 miliony Kč, neboť případná škoda ve smyslu citovaného ustanovení [§ 222 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku], vzniklá na straně poškozeného, by mohla dosahovat jen výše jeho pohledávky (půjde o škodu na majetku věřitele). Zohlední-li se shora zmíněné exekuční příkazy, posuzovaná pohledávka (tedy opět tato konkrétní) včetně penále činila asi 200 000 Kč. Opět je ovšem třeba připustit, že uvedený závěr vyplývá z aktuálního skutkového stavu věci a rozsahu učiněných zjištění (bez zohlednění dalších závazků), jejichž změna by při dalším postupu ve věci nebyla vyloučena.

18. Pro konečné posouzení důvodnosti stížnosti pro porušení zákona bylo nutné vyhodnotit, zda reálně směřuje ve prospěch obviněných, jak ji ministryně spravedlnosti podala, či nikoli. Podle § 273 tr. ř. by totiž v novém řízení nemohlo dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněných. Při tomto posouzení nelze přehlédnout závěry vyslovené soudní praxí, podle nichž je třeba zásadu zákazu *reformationis in peius* důsledně chápat jako garanci svobody odvolacího práva (zaručené hlavou pátou Listiny základních práv a svobod) a v důsledku toho i práva na obhajobu. Proto je třeba jej pojímat co možná nejširěji. K extenzivnímu uplatnění zákazu *reformationis in peius* vede i zřejmý fakt, že posledním arbitrem toho, co je či není k jeho prospěchu, by měl být zásadně obviněný, nikoli soud, který je nepochybně při úvaze, zda nějaká změna obviněnému prospívá či nikoli, veden i vlastními hodnotovými představami (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 670/05).

19. Obvinění, kteří nepodali projednávanou stížnost pro porušení zákona (nejsou k tomu oprávněnou osobou) a podle svého vyjádření ji ani neiniciovali, přitom společně a jednoznačně ve svých vyjádřeních k tomuto mimořádnému oprávněnému prostředku – jenž je průlomem do právní moci rozhodnutí, tedy je při jeho akceptaci rovněž nutné zvažovat zájem na stabilitě a nezměnitelnosti vydaných rozhodnutí – uvedli, že nemají zájem na tom, aby mu bylo vyhověno, zejména s ohledem na skutečnost, že dne 17. 12. 2020 uplyne zkušební doba podmíněného zastavení jejich trestního stíhání a mělo by dojít k rozhodnutí o osvědčení podle § 308 odst. 1 tr. ř., což shledali pro sebe příznivějším závěrem, resp. příznivějším konečným rozhodnutím ve věci.

20. S podpůrným přihlédnutím k tomu, že pokud by Nejvyšší soud vyhověl stížnosti pro porušení zákona, bylo by naopak nutné alespoň po nějakou dobu pokračovat v přípravném řízení, konkrétně ve vyšetřování, přičemž by patrně bylo

č. 17

namíste doplnění dokazování za účelem posouzení možnosti spáchání jiného než doposud dovozovaného deliktu, Nejvyšší soud v daném případě respektoval hodnotové představy obviněných, podle kterých je takový postup, a zejména možný závěr řízení, pro ně méně výhodný. Proto je namíste konstatovat, že stížnost pro porušení zákona ve svém důsledku směřuje v neprospěch obviněných, a byla-li podána v jejich prospěch, není možné jí přisvědčit.

21. S ohledem na to Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl podanou stížnost pro porušení zákona jako nedůvodnou. Toto rozhodnutí učinil podle § 274 poslední věty tr. ř. v neveřejném zasedání.

Č. 18

Dovolání, Obhájce

č. 18

§ 41 odst. 5, § 130 odst. 2, § 251 odst. 2, § 265e odst. 2 tr. ř.

Advokáta, který byl obviněnému soudem ustanoven jako obhájce pouze za účelem odstranění vad jím podaného odvolání (§ 251 odst. 2 tr. ř.), nelze považovat za obhájce disponujícího oprávněními v rozsahu uvedeném v § 41 odst. 5 tr. ř., tj. též právem podat za obviněného dovolání, a není tak obhájcem obviněného, jemuž je třeba doručit opis rozsudku odvolacího soudu (§ 130 odst. 2 tr. ř.). Na běh lhůty k podání dovolání podle § 265e odst. 2 tr. ř. nemůže mít žádný vliv skutečnost, že mu soud prvního stupně doručil opis takového rozsudku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 10. 2020, sp. zn. 6 Tdo 1042/2020, ECLI:CZ:NS:2020:6.TDO.1042.2020.1)

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítl dovolání obviněného P. R. podané proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 31 To 483/2019, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 3 T 89/2017.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 17. 9. 2019, sp. zn. 3 T 89/2017, byl obviněný P. R. (dále „obviněný“, případně „dovolatel“) uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustil skutkem specifikovaným ve výroku rozsudku.
2. Obviněný byl za tento přečin odsouzen podle § 205 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 16 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 22 měsíců. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost k náhradě škody poškozené B. M. ve výši 287 425 Kč. Se zbytkem svého uplatněného nároku byla poškozená podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. O odvolání obviněného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 31 To

483/2019, jímž podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušil napadený rozsudek a podle § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že v přesně nezjištěné době od 1. 7. 2015 do 31. 1. 2017 v XY, okres Č. L., z domu č. p. XY a přilehlých prostor, které užíval se svolením své bývalé manželky B. M., odcizil bez použití násilí věci, které měla B. M. částečně ve svém výlučném vlastnictví a částečně v podílovém spoluvlastnictví s obviněným, a to konkrétně věci vyjmenované v popisu skutku s uvedením jejich ceny, přičemž tak učinil ke škodě B. M.

4. Odvolací soud odsoudil obviněného za tento trestný čin podle § 205 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 16 měsíců, jehož výkon mu podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu 22 měsíců. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu uložil povinnost k náhradě škody poškozené B. M. ve výši 287 425 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal tuto poškozenou se zbytkem svého uplatněného nároku na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci podal obviněný prostřednictvím svého obhájce JUDr. J. K. dovolání, jež opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

6. Obviněný v první řadě vysvětluje, proč bylo dovolání podáno až po marném uplynutí dovolací lhůty. K tomuto mělo dojít z důvodu, že obhájce jemu ustanovený pro účely podání dovolání dne 15. 5. 2020 byl od 25. 5. 2020 hospitalizován a kvůli svému špatnému zdravotnímu stavu byl schopen podat dovolání až po uplynutí zmíněné lhůty. I přes tuto skutečnost obviněný apeluje na Nejvyšší soud, aby přijal a projednal podané dovolání, neboť existují objektivní důvody, pro které ustanovený obhájce nebyl schopen včas zpracovat dovolání ani zajistit své zastoupení jiným advokátem.

7. Obviněný uvádí, že v jeho věci došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku či jinému nesprávnému hmotně právnímu posouzení. Pochybení soudů obviněný shledává zejména v tom, že nedošlo ke správnému posouzení problematiky společného jmění manželů a podílového spoluvlastnictví. Zároveň zmiňuje, že celý případ má civilně právní podklad. Došlo taktéž k pochybení spočívajícímu v tom, že jeho odvolání bylo zamítnuto, ač se jím odvolací soud dostatečně nezabýval. Pro takové rozhodnutí tudíž nebyly splněny podmínky, neboť odvolací soud se měl podrobněji zabývat otázkou, co bylo, či nebylo ve společném jmění manželů nebo podílovém spoluvlastnictví.

8. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby byl rozsudek soudu druhého stupně zrušen a věc mu vrácena k novému projednání a rozhodnutí.

9. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství, který uvedl, že z dostupného spisového materiálu vyplývá opožděnost podaného dovolání. Navrhl proto, aby je Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. jako opožděně podané.

10. Obviněný prostřednictvím svého obhájce JUDr. J. K. zaslal k tomuto vyjádření svoji repliku. V této opakuje, že dovolání bylo podáno opožděně z důvodu špatného zdravotního stavu jemu ustanoveného obhájce, který se ani nemohl spojit s jinými advokáty. V případném odmítnutí dovolání jako opožděného shledává porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a spravedlnosti obecně.

č. 18

III.

Posouzení podaného dovolání

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala oprávněná osoba. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.] a na místě, kde ho lze učinit. Současně však shledal, že dovolání bylo podáno opožděně, byť splňuje obsahové náležitosti dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř.

12. V první řadě je namístě připomenout zákonnou úpravu vymezující lhůtu a místo podání dovolání. Podle § 265e odst. 1 tr. ř. se dovolání podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení opisu rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Jestliže se opis rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a opatrovníku, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději (§ 265e odst. 2 tr. ř.). Podle § 265e odst. 3 tr. ř. je lhůta k podání dovolání zachována také tehdy, je-li dovolání podáno ve lhůtě u Nejvyššího soudu nebo u soudu, který rozhodl ve věci ve druhém stupni, anebo je-li podání, jehož obsahem je dovolání, dáno ve lhůtě na poštu a adresováno soudu, u něhož má být podáno nebo který má ve věci rozhodnout.

13. K běhu dovolací lhůty je třeba ještě zmínit, že podle § 60 odst. 2 tr. ř. lhůta stanovená podle týdnů, měsíců nebo let končí uplynutím toho dne, který svým jménem nebo číselným označením odpovídá dni, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Přitom podle § 60 odst. 3 tr. ř. platí, že případně-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den.

14. Nejvyšší soud z předloženého trestního spisu zjistil, že opis rozsudku odvolacího soudu byl obviněnému doručen dne 12. 3. 2020, přičemž byl rovněž zaslán i JUDr. J. H., která však byla jako obhájkyň obviněného ustanovena soudem prvního stupně pouze pro účely odstranění vad odvolání podle § 251 odst. 2 tr. ř.

č. 18

Jmenované advokátce byl opis rozsudku odvolacího soudu doručen dne 16. 3. 2020. Toto datum však nemá žádný vliv na běh dovolací lhůty, neboť s ohledem na specifikum ustanovení této obhájkyne (toliko pro vypracování odvolání splňujícího obsahové náležitosti tohoto řádného opravného prostředku) ji není možno pokládat za osobu, které by bylo třeba doručovat opis rozhodnutí odvolacího soudu.

15. Přestože podle § 130 odst. 2 tr. ř. je nezbytné opis rozsudku doručit, má-li obviněný obhájce nebo opatrovníka, též těmto osobám, uplatnění tohoto ustanovení stran doručení opisu rozsudku odvolacího soudu jmenované advokátce soudem prvního stupně nepřicházelo v úvahu. Tuto totiž nebylo možno pokládat za obhájkyň obviněného v rozsahu povinností a oprávnění vymezených v § 41 tr. ř. Právě s ohledem na omezení úkolu obsaženého v opatření o jejím ustanovení a z něj vyplývající povinnosti a oprávnění toliko vyhotovit odvolání, které bude splňovat obsahové náležitosti vymezené v § 249 odst. 1 tr. ř., ji nebylo možno pokládat za osobu, s níž by bylo třeba v řízení vedeném proti obviněnému nadále komunikovat. Nebyla totiž oprávněna vykonávat obhajobu obviněného v řízení před odvolacím soudem (uvedený soud provedl řízení o odvolání, aniž by ji vyrozuměl o konání veřejného zasedání) či činit další úkony ve prospěch obviněného i po pravomocném ukončení jeho trestního stíhání (§ 41 odst. 5 tr. ř.).

16. Proto JUDr. J. H. ani nebyla oprávněna (na rozdíl od obhájce ustanoveného k obhajobě obviněného bez omezení jejího rozsahu toliko na určité úkony) podat za obviněného dovolání. Vzhledem k tomu se ani neuplatnil režim upravený v § 265e odst. 2 tr. ř., tj. nutnost počítat počátek běhu lhůty k podání dovolání od pozdějšího data doručení opisu rozhodnutí soudu druhého stupně obhájci. Uvedená advokátka nebyla obhájkyň obviněného v době doručení opisu rozsudku odvolacího soudu soudem prvního stupně. Poslední den lhůty k podání dovolání obviněného tedy se zřetelem k výše uvedenému, tj. potřebě přihlížet jen k datu doručení opisu tohoto rozhodnutí pouze jemu, připadl na den 12. 5. 2020. Na uvedeném nemůže nic změnit ani již zmíněný fakt, že soud prvního stupně doručil opis rozsudku odvolacího soudu i JUDr. J. H.

17. Dovolání obviněného bylo prostřednictvím jemu nově ustanoveného obhájce JUDr. J. K., který mu byl pro zpracování a podání dovolání ustanoven soudem prvního stupně dne 11. 5. 2020, podáno až dne 23. 8. 2020. Je vhodné dodat, že datum ustanovení obhájce, který podal dovolání za obviněného, nemělo žádný vliv na běh dovolací lhůty, neboť ta se odvíjela od doručení opisu rozsudku odvolacího soudu obviněnému. Ten měl, hodlal-li dovoláním napadnout rozsudek odvolacího soudu, vyvinout patřičnou iniciativu (zejména neprodleně), aby podal tento mimořádný opravný prostředek v souladu se zákonnými požadavky, jak na ně byl upozorněn v poučení obsaženém v písemném vyhotovení rozsudku odvolacího soudu. V uvedeném směru jde proto zcela k jeho tíži, že se na soud, nadto

způsobem kolidujícím s požadavky vyplývajícími z § 59 odst. 1 tr. ř. a souvisejících předpisů, obrátil až na konci zákonné dvouměsíční lhůty.

18. Nejvyšší soud uzavírá, že dovolání obviněného bylo podáno až po uplynutí lhůty pro jeho podání stanovené v § 265e odst. 1 tr. ř. a že tato lhůta nebyla zachována ani podle § 265e odst. 3 tr. ř.

19. K žádosti obhájce, aby přes tuto skutečnost bylo podané dovolání meritorně posouzeno, přísluší uvést následující. Zákon, konkrétně § 265e odst. 4 tr. ř., bez výjimky (tzn. bez ohledu na okolnosti, za nichž došlo k marnému uplynutí lhůty k podání dovolání, tj. zda se tak stalo v důsledku subjektivních příčin či z objektivních důvodů) vylučuje navrácení lhůty k podání dovolání. Činí tak vzhledem k tomu, že dovolání je mimořádný opravný prostředek, který se podává proti pravomocnému rozhodnutí, a období, v němž by mohlo být pravomocné rozhodnutí ještě tímto způsobem zpochybněno, nelze dále prodlužovat.

20. Dovolací soud je při svém rozhodování povinen respektovat zmíněné ustanovení trestního řádu. Nemohl proto přiznat žádný význam apelu obhájce obviněného, aby přes zjevný nedostatek zatěžující podání tohoto mimořádného opravného prostředku (jeho podání po uplynutí zákonné lhůty), jej projednal a rozhodl o něm způsobem v něm navrženým.

21. Podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. Nejvyšší soud dovolání odmítne, bylo-li podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která ho znovu podala, když ho předtím výslovně vzala zpět. V situaci, kdy dovolání zpracované obhájcem JUDr. J. K. bylo podáno až dne 23. 8. 2020, jej v kontextu shora uvedených skutečností a citovaného ustanovení trestního řádu Nejvyšší soud nemohl projednat po věcné stránce. Rozhodl o něm tedy podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. tak, že jej jako opožděné odmítl.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 23

Č. 23

Pravomoc soudu, Podmínky řízení, Smír

§ 7 o. s. ř., § 8 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 103 o. s. ř., § 104 o. s. ř.

Skutečnost, že sporu mezi advokáty nebo advokátními koncipienty nepředcházelo smírčí řízení podle § 28 zákona o advokacii, není důvodem k zastavení řízení o žalobě podle § 104 o. s. ř.; nejde o podmínku řízení ve smyslu § 103 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2020, sp. zn. 23 Cdo 62/2020, ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.62.2020.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2019, sp. zn. 13 Co 126/2019, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 27 C 257/2018, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením ze dne 21. 3. 2019, č. j. 27 C 257/2018-28, řízení zastavil (výrok I.), rozhodl, že „po právní moci tohoto usnesení bude spis postoupen Advokátní komoře ČR k dalšímu řízení a rozhodnutí ve věci“ (výrok II.), a rozhodl též o náhradě nákladů řízení (výrok III.).
2. Podanou žalobou se žalobkyně domáhala zaplacení částky 2 790 254 Kč s příslušenstvím z titulu smlouvy o poskytování právního poradenství s odůvodněním, že se žalovanou uzavřela ústní smlouvu o poskytování právního poradenství spočívajícího v poskytování právních služeb klientům žalované v substitučním zastoupení za žalovanou společnost. Její služby byly žalovanou vyúčtovány klientům a těmito také zaplacený. Zpočátku byly služby žalobkyně žalovanou řádně hrazeny, následně však došlo k ukončení spolupráce, přičemž žalovaná žalobkyni neuhradila poslední tři faktury.
3. Soud prvního stupně uvedl, že v průběhu soudního jednání dne 21. 3. 2019 zjistil, že žalobkyně nevyužila jako advokátka smírčího řízení, jak jí ukládá § 28 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „zákon o advokacii“), tj. že žalobkyně byla povinna předtím, než podala žalobu ohledně svého nároku proti žalované u soudu, podat návrh na zahájení smírčího řízení u České advokátní

komory, což však neučinila. Soud prvního stupně proto s odkazem na § 28 zákona o advokacii ve spojení s usnesením představenstva České advokátní komory č. 2/1998 Věstníku ze dne 14. 4. 1998, kterým se upravuje smírčí řízení (advokátní smírčí řád), řízení podle § 104 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), zastavil pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, neboť žalobkyně před řízením u soudu nevyužila zákonnou povinnost vést smírčí řízení jako advokátka proti jinému advokátovi u České advokátní komory, jíž bude spis postoupen.

4. K odvolání žalobkyně odvolací soud usnesením v záhlaví uvedeným usnesení soudu prvního stupně ve výroku I. a III. potvrdil, ve výroku II. je zrušil.

5. Odvolací soud uvedl, že podmínkou vedení soudního řízení je v daném případě předchozí obligatorní smírčí řízení před orgány České advokátní komory ve smyslu § 28 zákona o advokacii. Toto řízení před podáním žaloby neproběhlo, resp. žalobkyně je ani nezahájila. Dle odvolacího soudu jde o odstranitelný nedostatek podmínky řízení, takže jde o případ, kdy je možné řízení zastavit až poté, co soud učiní opatření k jeho odstranění (§ 104 odst. 2 o. s. ř.). Soud prvního stupně takové opatření neprovedl, když posuzoval nedostatek podmínky řízení jako neodstranitelný. Odvolací soud uvedl, že žalobkyně v odvolání sama sdělila, že podá předsedovi České advokátní komory návrh na smírčí řízení; do data rozhodování odvolacího soudu v této věci žádné sdělení žalobkyně ohledně průběhu smírčího řízení nedošlo a k dotazu u České advokátní komory bylo přípisem ze dne 3. 9. 2019 sděleno, že žádné smírčí řízení mezi účastníky neprobíhá. Odvolací soud měl proto za nadbytečné činit jakákoli opatření k odstranění nedostatku podmínky řízení a uzavřel, že postup soudu prvního stupně byl správný a jsou zde dány zákonné podmínky dle § 104 odst. 2 o. s. ř. Uvedené ustanovení však neumožňuje postoupit věc příslušnému orgánu, jako je tomu v případě § 104 odst. 1 o. s. ř. Odvolací soud tedy usnesení soudu prvního stupně potvrdil jako věcně správné ve výroku I. a III. a ve výroku II. usnesení bez dalšího zrušil.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně předkládá otázku, „zda představuje ve sporném řízení mezi advokáty povinnost využít smírčího řízení před orgány České advokátní komory podle § 28 zákona o advokacii podmínku civilního řízení ve smyslu § 103 o. s. ř., a pokud ano, zda absence tohoto smírčího řízení je neodstranitelnou podmínkou ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř., nebo podmínkou odstranitelnou ve smyslu § 104 odst. 2 o. s. ř., a dále zda je za takových okolností

soud povinen zkoumat, zda nejsou naplněny podmínky pro vynětí z povinnosti smírčího řízení ve smyslu čl. 3 odst. 1 advokátního smírčího řádu“. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) dovolatelka spatřuje v právním hodnocení otázky, zda je skutečně smírčí řízení podmínkou řízení ve smyslu § 103 o. s. ř., když má za to, že absolvování uvedeného řízení takovou podmínkou není. Dovolatelka zastává názor, že kontrola a postih advokáta za porušení § 28 zákona o advokacii přísluší výlučně orgánům České advokátní komory, a tudíž jeho dodržení nemůže být podmínkou řízení, jejíž nedostatek by mohl vést k zastavení řízení ve smyslu § 104 odst. 1 nebo 2 o. s. ř.

7. K dovolání žalobkyně se žalovaná vyjádřila tak, že je považuje za nepřipustné a navrhuje, aby bylo odmítnuto, příp. zamítnuto.

III.

Připustnost dovolání

8. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. článek II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

9. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

10. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

11. Dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 o. s. ř., když dovolatelkou přestřená právní otázka, zda povinnost využít smírčího řízení před orgány České advokátní komory podle § 28 zákona o advokacii představuje podmínku civilního řízení ve smyslu § 103 o. s. ř., nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Dovolání je též důvodné.

K podmínkám řízení obecně

13. Dle § 7 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (odst. 1). Spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, soudy v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují za podmínek uvedených v části páté tohoto zákona (odst. 2). Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon (odst. 3). Pravomoc soudů ve věcech správního soudnictví upravuje zvláštní zákon (odst. 4).

14. Dle § 103 o. s. ř. kdykoli za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

15. Dle § 104 odst. 1 o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

16. Dle § 104 odst. 2 o. s. ř., jde-li o nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit, učiní soud k tomu vhodná opatření. Přitom zpravidla může pokračovat v řízení, ale nesmí rozhodnout o věci samé. Nezdaří-li se nedostatek podmínky řízení odstranit, řízení zastaví.

17. Podmínkami řízení se v občanském soudním řízení rozumí, jak vyplývá z § 103 o. s. ř., podmínky, za nichž soud může rozhodnout ve věci samé [například pravomoc (těž tzv. dělená pravomoc, tj. že soudnímu řízení nemusí předcházet řízení před jiným orgánem), dále příslušnost soudu či způsobilost účastníků být účastníky řízení]. Zjistí-li soud kdykoliv za řízení nedostatek určité podmínky řízení, nemůže přistoupit k rozhodnutí ve věci samé, dokud uvedený nedostatek nebude odstraněn. Nepodaří-li se nebo není-li vůbec možné nedostatek podmínky řízení odstranit, soud nerozhodne ve věci samé, ale řízení zastaví (§ 104 o. s. ř.). K tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2004, sp. zn. 33 Odo 766/2004, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2669/2015.

Pravomoc soudu a výklad výjimek z této pravomoci

18. Pravomoc soudu je tedy jednou z tzv. podmínek řízení podle § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř. a soud k ní přihlíží i bez návrhu z úřední povinnosti v každé fázi řízení. Nedostatek pravomoci soudů danou věc projednat a rozhodnout je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, který v každé fázi řízení vede k jeho zastavení a po právní moci rozhodnutí o zastavení řízení k postoupení věci příslušnému orgánu, s výjimkou zastavení řízení pro nedostatek pravomoci tuzemských soudů, kde dochází pouze k zastavení řízení (srov. usnesení Nejvyššího

soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 4 Nd 225/2011, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 26 Cdo 2053/2014).

19. Soudní pravomocí teorie rozumí souhrn oprávnění, která zákon přiznává soudům jako orgánům státu, a to na rozdíl od oprávnění přiznaných jiným orgánům. Civilní pravomoc soudu jako jedna z podmínek řízení (§ 103 a násl. o. s. ř.), upravená v § 7 o. s. ř., tak vymezuje oprávnění českých soudů k rozhodování, a to jednak určením věcí, o nichž soudy rozhodují v civilním řízení (na rozdíl od řízení trestního, správního a ústavního soudnictví), a dále pak tyto kompetence určuje ve vztahu k jiným orgánům. Legislativní vývoj procesního práva se ustálil na úpravě, podle níž soudy rozhodují „spory a jiné právní věci“ vyplývající z poměrů soukromého práva (občanskoprávní, pracovní, rodinné a obchodní vztahy). Panují-li pochybnosti o tom, zda soud má tomu, kdo se dovolává soudní ochrany, tuto ochranu projednáním a rozhodnutím jeho věci poskytnout, či nikoliv, je nutno vždy volit výklad, který umožní výkon práva na přístup k soudu. Z toho zároveň vyplývá, že ustanovení upravující přístup k soudu nelze interpretovat formalisticky, ale naopak dle jejich smyslu a účelu a s přihlédnutím k jejich ústavním základům (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4017/2018, ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2399/2009, a ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3064/2009).

20. Výjimky (a tedy hypotézy příslušných právních norem zvláštních právních předpisů) z obecné pravomoci civilního soudu projednávat věci soukromoprávní povahy je přitom nutno vykládat zásadně restriktivně (srov. např. ŠEBEK, R. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 24).

21. Zákodárce přitom upustil i od výjimky z pravomoci, kdy ve znění od 1. 1. 2014 zrušil právní úpravu tzv. dělené pravomoci v § 8 o. s. ř., ve znění do 31. 12. 2013, podle něhož mělo-li být před řízením u soudu provedeno řízení u jiného orgánu, mohly soudy jednat jen tehdy, nebyla-li věc v takovém řízení s konečnou platností vyřešena. Dělená pravomoc přitom mohla být založena pouze zákonem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 3200/2015). Uvedené ustanovení § 8 bylo zrušeno k 1. 1. 2014, neboť se jednalo o již obsoletní ustanovení, jak plyne též z důvodové zprávy k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Podle komentářové literatury na rozdíl od dřívější úpravy, kdy byl tento institut velmi frekventovaný (šlo např. o řízení před rozhodčími komisemi v pracovněprávních sporech, před odborovými orgány o nárocích týkajících se zlepšovacích návrhů apod.), v současné době právní předpisy žádné obdobné předběžné řízení obligatorně předcházející řízení soudnímu neupravují, takže je toto ustanovení v podstatě neživotné (srov. JAVŮRKOVÁ, N. In: DAVID, L. a kol. Občanský soudní řád: komentář. Díl 1. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 35). Podle R. Šebka kořeny tohoto institutu vyvěrají z právního řádu pa-

ternalistického socialistického státu, jeho smyslem bylo „přenášet úkoly státních orgánů na společenské organizace pracujících“ – šlo tu o různé smírčí a rozhodčí komise. Proto je jeho obsoletnost spíše trvalá (srov. ŠEBEK, R. In: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 39).

č. 23

Smírčí řízení podle zákona o advokacii

22. V nyní řešené věci je rozhodným posouzení povinnosti zakotvené v § 28 zákona o advokacii. Uvedené ustanovení stanoví, že advokát nebo advokátní koncipient jsou v zájmu cti a vážnosti advokátního stavu povinni předtím, než proti jinému advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi zahájí soudní nebo jiné řízení ve věci související s výkonem advokacie, využít smírčího řízení před orgány Komory; to neplatí, je-li alespoň jedním z účastníků sporu třetí osoba (odstavec 1). Smírčí řízení je zpravidla vedeno před předsedou Komory nebo jiným členem jejího představenstva; jeho účelem je vést účastníky sporu k jeho vyřešení smírem (odstavec 2). Podrobnosti o smírčím řízení stanoví stavovský předpis (odstavec 3).

23. Ustanovení o smírčím řízení je tak dále rozpracováno stavovským předpisem, jímž je usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 14. 4. 1998, č. 2/1998 Věstníku, kterým se upravuje smírčí řízení (advokátní smírčí řád).

24. Dle čl. 1 odst. 2 advokátního smírčího řádu účelem smírčího řízení je vést účastníky sporu k jeho vyřešení smírem.

25. Komentářová literatura se při výkladu § 28 zákona o advokacii shodně vyjadřuje, že účelem takového smírčího řízení je snaha o smírné vyřešení věci a prevence toho, aby advokáti své spory, které se velmi často týkají klientů, velmi citlivých záležitostí, složitých věci skutkových i právních, projednávali ve veřejných procesních řízeních. Proto § 28 odst. 1 zákona o advokacii ukládá advokátům předtím, než takové řízení zahájí, povinnost využít smírčího řízení před orgány Komory (srov. VYCHOPEŇ, M. In: SVEJKOVSKÝ, J., VYCHOPEŇ, M. a kol. Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 218). Účelem smírčího řízení je také předejít případnému soudnímu sporu, který by mohl ohrozit důstojnost a vážnost advokacie a poskytování právních služeb (srov. KOVÁŘOVÁ, D. In: KOVÁŘOVÁ, D. a kol. Zákon o advokacii a stavovské předpisy: komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 484). Zájem na důstojnosti, cti a vážnosti advokátního stavu proto vyžaduje, aby advokáti (obdobně i advokátní koncipienti) využili předtím, než zahájí proti sobě soudní nebo jiné řízení ve věci související s výkonem advokacie, smírčího řízení před orgány Komory (srov. VYCHOPEŇ, M., op. cit.).

26. Výsledkem smírčího řízení přitom není autoritativní rozhodnutí o právech a povinnostech stran. Za situace, kdy účastníci smír neuzavřou, smírčí orgán

smírčí řízení zastaví a řízení se považuje za bezvýsledné (srov. především čl. 9, 10, 16, 18 a 19 advokátního smírčího řádu).

Posouzení v poměrech projednávané věci

27. V projednávané věci se žalobkyně podanou žalobou domáhala zaplacení částky 2 790 254 Kč s příslušenstvím z titulu tvrzené smlouvy o poskytování právního poradenství s odůvodněním, že se žalovanou uzavřela ústní smlouva o poskytování právního poradenství spočívajícího v poskytování právních služeb klientům žalované v substitučním zastoupení za žalovanou společnost, přičemž služby žalobkyně nebyly žalovanou uhrazeny. Soudy přitom dospěly k závěru, že je nutno řízení zastavit z důvodu nedostatku podmínky řízení dle § 103 o. s. ř. ve spojení s § 104 o. s. ř. Tento závěr je nesprávný.

28. V nyní řešené věci, vyplývající z poměrů soukromého práva, nejde o situaci spadající pod některou z výjimek z pravomoci civilních soudů ve smyslu § 7 o. s. ř., když nejde o případ, kdy by podle zákona měl věc projednat a rozhodnout jiný orgán (§ 7 odst. 1), nejde o spor, který podle zákona rozhodl jiný orgán než soud a který by měl být projednán v rámci části páté o. s. ř. (§ 7 odst. 2), ani o věc spadající do správního soudnictví (§ 7 odst. 4).

29. Účelem úpravy § 28 zákona o advokacii je zachovat důstojnost, čest a vážnost advokátního stavu snahou o dosažení smíru advokátů prostřednictvím interního řešení jejich sporů před stavovskými samosprávnými orgány, nikoliv odběrem civilních soudů.

30. Porušení povinnosti zakotvené v § 28 zákona o advokacii může představovat např. vznik kárné odpovědnosti (srov. § 32 a násl. zákona o advokacii), nemůže však vést k zastavení zahájeného civilního řízení ve sporu mezi advokáty pro nesplnění podmínky řízení.

31. Lze tak uzavřít, že stavovská povinnost, podle níž advokát nebo advokátní koncipient v zájmu cti a vážnosti advokátního stavu je povinen předtím, než proti jinému advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi zahájí soudní nebo jiné řízení ve věci související s výkonem advokacie, využít smírčího řízení před orgány Komory, nepředstavuje podmínku civilního řízení ve smyslu § 103 o. s. ř. Nesplnění této povinnosti ve sporu dvou advokátů ze smlouvy o poskytování právního poradenství spočívajícího v poskytování právních služeb klientům žalovaného advokáta v substitučním zastoupení tak nemůže vést k zastavení řízení pro nedostatek pravomoci soudu.

32. Jestliže tedy odvolací soud zastavil řízení dle § 104 o. s. ř. s tím, že podmínkou vedení soudního řízení je v daném případě předchozí obligatorní smírčí řízení, je jeho právní posouzení nesprávné.

33. Vzhledem k výše uvedenému se Nejvyšší soud již nezabýval dalšími námitkami žalobkyně.

č. 23

34. Nejvyšší soud rovněž, přestože tímto rozhodnutím dovolacího soudu dochází ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu, upozorňuje na skutečnost, že odvolací soud ve výroku dovoláním napadeného usnesení nerozhodl o nákladech odvolacího řízení, byť v odůvodnění svého rozhodnutí uvádí, že „výrok o nákladech odvolacího řízení je odůvodněn § 142 odst. 1 a § 224 odst. 1 o. s. ř., neboť úspěšné žalované žádné náklady v této části nevznikly“.

35. Jelikož z hlediska uplatněného dovolacího důvodu není usnesení odvolacího soudu správné, Nejvyšší soud jej podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, se vztahují i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil jej také a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

36. Vyslovený právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud i soud prvního stupně v dalším řízení závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem o. s. ř.). V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne o nákladech řízení, včetně nákladů tohoto dovolacího řízení (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Č. 24

Č. 24

Náhrada škody, Duševní útrapy (o. z.) [Náhrada při újmě na přirozených právech člověka (o. z.)], Rozsudek mezitímní
§ 152 odst. 2 o. s. ř., § 2959 o. z., § 2918 o. z.

Při rozhodování o základu nároku na náhradu nemajetkové újmy druhotných obětí podle § 2959 o. z. mezitímním rozsudkem musí být vyřešeny všechny sporné otázky existence všech uplatněných nároků včetně promlčení, solidární povahy plnění při pluralitě účastníků i spoluzpůsobení si újmy poškozeným ve smyslu § 2918 o. z., kromě výše plnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3287.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 3. 2019, sp. zn. 71 Co 328/2018, a mezitímní rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 32 C 302/2017, a věc vrátil Okresnímu soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ostravě mezitímním rozsudkem ze dne 31. 5. 2018, č. j. 32 C 302/2017-45, rozhodl, že nárok žalobkyně na odškodnění nemajetkové újmy za duševní útrapy způsobené žalovanou je co do základu důvodný. Vyšel ze zjištění, že bratr žalobkyně M. O. byl zaměstnancem agentury práce a byl na základě písemného pokynu přidělen k výkonu práce u žalované. Dne 11. 11. 2014 došlo na pracovišti žalované k jeho smrtelnému úrazu při úklidových pracích v blízkosti pásového dopravníku P07, kde byl zachycen a vtažen mezi dolní část pásového dopravníku a přítlačný buben. Žalovaná nezajistila, aby dopravní pás byl z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vybaven potřebnými ochrannými zařízeními, a byla proto v souvislosti se smrtelným úrazem ze dne 11. 11. 2014 shledána vinnou ze spáchání správního deliktu podle § 30 odst. 1 písm. r) zákona o inspekci práce, neboť dolní část dopravního pásu a přítlačný buben pásového dopravníku tvoří sblíhavé nebezpečné místo, které bylo za chodu pásového dopravníku běžně přístupné pracovní obsluze a nebylo povinně chráněno proti zachycení a vtažení obsluhy. V důsledku úmrtí bratra došlo u žalobkyně k nega-

tivním prožitkům, ztráta bratra ji citelně zasáhla, situaci nesla těžce a její psychický stav měl dopad na onemocnění epilepsií, tedy na záchvaty, kterými trpěla a v jejichž důsledku byla opakovaně hospitalizována. Po právní stránce posoudil soud věc podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen „o. z.“), a shledal, že žalovaná je ve věci pasivně legitimována a odpovídá za vzniklou újmu, neboť porušila svou povinnost zajistit bezpečné podmínky pro výkon práce, v důsledku čehož zemřel bratr žalobkyně. Rozhodl proto mezitímním rozsudkem o základu nároku s tím, že o žalovanou namítaném spoluzavinění újmy bratrem žalované (jenž se měl pohybovat v prostoru, kam měl přístup zakázán) není třeba rozhodovat, neboť míra jeho zavinění se projeví ve výši případné peněžitě kompenzace za způsobenou újmu, nemá však vliv na závěr o tom, že základ nároku je dán.

2. K odvolání žalované Krajský soud v Ostravě rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Vyšel z jeho skutkových zjištění a ztotožnil se i s právními závěry soudu prvního stupně, že žalovaná je ve věci pasivně legitimována, neboť pracovní odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem nevyklučuje občanskoprávní odpovědnost jiného subjektu za škodu z téže škodné události, a že žalovaná za újmu vzniklou žalobkyni jako druhotné oběti odpovídá. Žalovaná se nemůže z odpovědnosti vyvinut, neboť pokud by splnila svou povinnost a pásový dopravník by byl chráněn proti zachycení, k úrazu by nedošlo, i kdyby se pracovník pohyboval v místech, kde mu to bylo zakázáno. Soud se při rozhodování o přiznání nemajetkové újmy musí zabývat mírou zavinění zesnulého, jde však o okolnost, která má vliv na stanovení výše případně přiznané relutární náhrady, přičemž specifčnost uplatněného nároku neumožňuje přihlédnout k tomuto jednomu z mnoha posuzovaných kritérií výše zadostiucnění již v samotném základu nároku. Odvolací soud uzavřel, že vyplývá-li z § 2951 o. z., že i nadále není primárním zadostiucněním relutární náhrada, nelze s ohledem na to, že nemajetková újma je *sui generis*, spoluzavinění hodnotit již v samotném základu nároku, a pro vydání mezitímního rozsudku ve věcech ochrany osobnosti proto postačí závěr, že došlo k neoprávněnému zásahu a kdo za něj odpovídá.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, v němž namítá, že soud nesprávně posoudil splnění zákonných podmínek pro vydání mezitímního rozsudku, čímž se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Soud se v rozsudku nevypořádal se všemi skutečnostmi, které se týkají základu nároku, zejména s otázkou spoluúčasti zemřelého na vzniku újmy. Odkázala na judikaturu (zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1851/2002)

a zdůraznila, že mezitímním rozsudkem rozhoduje soud o právním základu věci, čímž se rozumí posouzení všech otázek, které vyplývají z uplatněného nároku s výjimkou okolností, které se týkají jen výše nároku, přičemž v případě, že tyto otázky v mezitímním rozsudku vyřešeny nebyly, je vyloučeno, aby k nim soud přihlédl při rozhodování o výši nároku. Poukázala na to, že M. O. se v době nehody nacházel v prostoru, do kterého měl přístup zakázán. V likvidační zprávě pojišťovny bylo jeho spoluzavinění stanoveno v rozsahu 30 %, avšak žalovaná má za to, že toto procento je vyšší, což je třeba řešit v základu nároku. Žalobkyně navíc dosud jasně nevymezila, z jakého titulu nárok uplatňuje, zda se nejedná o újmu podřaditelnou pod pojem ztížení společenského uplatnění. Dovolatelka v této souvislosti opět odkázala na judikaturu (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3829/2007 a 32 Cdo 3656/2009), podle níž jestliže nárok na náhradu újmy sestává z více samostatných nároků, je podmínkou vydání mezitímního rozsudku, že všechny předpoklady odpovědnosti byly splněny, a to ve vztahu ke každému jednotlivému nároku. Je tedy nutno nejprve zjistit úplným způsobem skutkový stav a teprve poté rozhodnout o základu nároku, což soudy nerespektovaly. Tím, že byl vydán mezitímní rozsudek, aniž byly splněny zákonné podmínky, a bylo tak postupováno v rozporu s judikaturou, došlo k porušení ústavních práv dovolatelky. Navrhla zrušení rozsudků soudů obou stupňů.

4. Žalobkyně, byť zminila, že si je vědoma konstantní judikatury Nejvyššího soudu týkající se podmínek, za nichž lze rozhodnout mezitímním rozsudkem, ve svém vyjádření k dovolání navrhla zamítnutí podaného dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátkou ve smyslu § 241 o. s. ř., shledal, že je přípustné (§ 237 o. s. ř.) pro posouzení otázky, zda v řízení o náhradu nemajetkové újmy druhotné oběti zahrnuje základ nároku, o němž je rozhodováno mezitímním rozsudkem, i posouzení spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy, která dosud za právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 nebyla dovolacím soudem vyřešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 152 odst. 2 o. s. ř. má být rozsudkem rozhodnuto o celé projednávané věci. Jestliže to však je účelné, může soud rozsudkem rozhodnout nejdříve jen o její části nebo jen o jejím základu.

Podle § 2918 o. z., vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně snižší. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

Podle § 2959 o. z. při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

č. 24

7. Judikatura je ustálena v závěru, že mezitímním rozsudkem ve smyslu § 152 odst. 2 o. s. ř. se rozhoduje o základu uplatněného nároku, tedy o všech otázkách potřebných k rozhodnutí o věci, s výjimkou výše plnění. Jestliže nárok uplatněný žalobou sestává z několika nároků či dílčích položek, jež jsou skutkově samostatnými nároky, je předpokladem vydání mezitímního rozsudku splnění všech podmínek odpovědnosti, a to ve vztahu ke každému jednotlivému nároku. Mezitímním rozsudkem je závazně rozhodnuto o základu sporu, tedy musí v něm být vyřešeny všechny sporné otázky týkající se nejen existence a rozsahu nároku, ale i otázky tzv. spoluzavinění, solidární povahy plnění při pluralitě účastníků či případné prekluze, promlčení apod., tedy všechny otázky kromě výše plnění, a to ohledně všech nároků, o nichž soud rozhoduje. Po právní moci mezitímního rozsudku nelze totiž žalobu ohledně některého z uplatněných nároků zamítnout z důvodu chybějící některé podmínky odpovědnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3829/2007, uveřejněný pod č. 93/2010 Sb. rozh. obč., ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1851/2002, nebo ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1442/2018).

8. Žalobkyně se v projednávané věci jako druhotná oběť domáhá náhrady nemajetkové újmy za usmrcení bratra podle § 2959 o. z. Vyhovět tomuto nároku a poskytnout přeměřené zadostiučinění lze však pouze tehdy, jsou-li splněny základní předpoklady odpovědnosti škůdce za vzniklou újmu, tedy především je-li prokázána škodní událost, vznik újmy a příčinná souvislost mezi nimi. Vzhledem k dikci § 2918 o. z. je při posouzení základu nároku rovněž třeba zkoumat i otázku spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy. I za současné právní úpravy totiž platí, že v rozsahu, v jakém se sám poškozený podílel na způsobení škody (újmy), není dána odpovědnost toho, kdo za škodu odpovídá, a chybí pak jeden ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, a to příčinná souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním škůdce. Újma totiž nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž může být vyvolána i samotným poškozeným; v takovém případě poškozený poměrně nebo zcela nese újmu vzniklou okolnostmi na jeho straně. Jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce, přičemž se vychází z míry účasti každého z nich a zvažují se veškeré příčiny, které vedly k újmě, a jak u škůdce, tak i u poškozeného lze brát v úvahu jen takové jednání, jež bylo alespoň jednou z příčin vzniku újmy. Na straně

poškozeného se pak zvažují veškeré příčiny, existence a forma zavinění (úmysl, nedbalost) není zpravidla pro konstatování spoluúčasti podstatná – může ale mít vliv na určení rozsahu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy. Zavinění dokonce může absentovat, přičemž nemusí jít ani o porušení právní povinnosti; ve smyslu zásady *casum sentit dominus* poškozený nese i následky náhody, která jej postihla (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1462/2003, Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, C 2593, či rozsudky téhož soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, Soubor C 10425, ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3807/2014, nebo ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019). Konečná úvaha o tom, nakolik se na způsobení škody podílel sám poškozený, a tedy v jakém rozsahu nese škodu sám, odvisí vždy od okolností konkrétního případu po porovnání všech shora uvedených hledisek (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1054/2007, Soubor C 7228, nebo rozsudek ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 1063/2017).

9. Na podporu těchto závěrů lze odkázat i na komentář k § 2918 o. z., podle něhož je účelem tohoto ustanovení omezit nebo dokonce vyloučit povinnost škůdce k náhradě újmy, pokud se na jejím vzniku podílely okolnosti, které lze přičíst k tíži poškozenému s tím, že kdo se chce domáhat náhrady újmy od druhého, musí svým věcem věnovat takovou pozornost jako každý řádný člověk, a pokud tak nečiní, stíhá ho nepříznivý následek, byť je poškozeným. Jedná se o otázku přičitatelnosti újmy včetně náhody, jež se přičítá tomu, v jehož sféře vznikla. Spoluzpůsobení újmy spočívá buď v aktivním jednání, anebo naopak v pasivitě, kdy poškozený nepřijal taková opatření, která by zabránila vzniku nebo zvětšení újmy. Poškozený má totiž i po utrpění újmy dbát obvyčejné pozornosti k vlastním věcem, aby se újma nezvětšila – opomine-li to, nese zvýšenou újmu sám. Ustanovení je třeba vykládat též v kontextu § 2902 o. z., ze kterého vyplývá, že poškozený nemá právo na náhradu té újmy, které mohl po oznámení její hrozby či vzniku zabránit. V takovém případě lze říci, že cílem je zabránit vzniku zbytečné újmy, ekonomickému plýtvání. Na základě tohoto ustanovení lze snížit i výši náhrady sekundárních obětí [HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1588].

10. Je pravdou, že část dřívější judikatury označovala tzv. spoluzavinění poškozeného za kritérium pro stanovení výše náhrady za nemajetkovou újmu. Byl to však přístup soudů ve sporech o ochranu osobnosti v případech, kdy občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 svou fixní úpravou nároků na náhradu škody na zdraví či při usmrcení nezohledňoval dostatečně rozdíly vyplývající z konkrétních skutkových okolností případu. Protože vyšší částky (nad rámec § 444 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, dále jen „obč. zák.“) byly přiznávány podle úpravy ochrany osobnosti (§ 11 a 13 obč. zák.), která postrádala vymezení

podmínek odpovědnosti, musela být případná účast poškozeného na vzniku újmy zohledněna právě až při stanovení výše náhrady (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2535/2013, Soubor C 14144 nebo náleze Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14). V situaci, kdy zákon č. 89/2012 Sb. tuto dvoukolejnost odstranil a nároky pozůstalých jsou nadále komplexně zakotveny v § 2959 o. z., není nutno používat analogii a přesouvat závěr o míře účasti poškozeného na vzniku újmy do úvahy o výši náhrady, kam pojmově nepatří. Pozůstalým ostatně mohou vznikat i majetkové nároky, takže při vydání mezitímního rozsudku je třeba vyjádřit okolnosti uvedené v § 2918 o. z. ve vztahu ke všem uplatněným nárokům.

11. Lze tedy uzavřít, že v rozsahu, v němž se na vzniku újmy podílel poškozený svým aktivním nebo pasivním jednáním nebo jej způsobila náhoda, jež se mu stala, není dána odpovědnost škůdce, neboť v tomto rozsahu není splněna nezbytná podmínka existence příčinné souvislosti mezi jednáním škůdce a vznikem újmy. Proto je nezbytné existenci i rozsah spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy ve smyslu § 2918 o. z. vyřešit již při rozhodování o základu nároku. Má totiž vliv na rozsah odpovědnosti škůdce za vzniklou újmu, tedy základní otázku potřebnou k rozhodnutí o věci. Nejedná se pouze o otázku výše plnění, a proto je nutné otázku spoluzpůsobení újmy poškozeným posoudit v rámci rozhodování mezitímním rozsudkem a vyjádřit ji ve výroku rozsudku procentem či zlomkem, v němž je uplatněný nárok shledán důvodným.

12. Právní závěr odvolacího soudu je z těchto důvodů nesprávný. Jelikož je dovolací důvod uplatněný žalovanou naplněn, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil, a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, 2 o. s. ř.).

Č. 25

č. 25

Daň spotřební

čl. 23 odst. 4 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), vyhlášené vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 11/1975 Sb.

Spotřební daň je „jinou výlohou“ ve smyslu článku 23 odst. 4 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3530/2019, ECLI:CZ:NS:2020:23.CDO.3530.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 69 Co 95/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 31. 10. 2018, č. j. 69 Co 95/2018-76, změnil zamítavý rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 6. 10. 2016, č. j. 30 C 6/2015-39, tak že žaloba je co základu po právu a že o výši plnění rozhodne soud prvního stupně.

2. Odvolací soud vyšel z nesporného tvrzení účastníků, že mezi nimi byla uzavřena pojistná smlouva pro pojištění odpovědnosti za škodu silničního dopravce, jejíž součástí byly Všeobecné pojistné podmínky VPPOS 2005 (dále jen „VPP“) a doplňkové pojistné podmínky DPPD 09 (dále jen „DPP“), která se řídila zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění platném v rozhodné době. Škodná událost nastala na území Itálie dne 17. 1. 2014 při přepravě zboží, kdy důsledkem nehody došlo k poškození přepravovaného zboží. Stejně jako soud prvního stupně řešil spornou otázku, zda je žalovaná povinna v rámci pojistného plnění uhradit též spotřební daň, resp. zda spotřební daň je součástí hodnoty zásilky v místě a době jejího předání k přepravě. Vyšel ze zjištění, že žalovaná po ukončení šetření pojistné události vyplatila na základě pojistné smlouvy uzavřené s žalobkyní pojistné plnění poškozenému dopravci ve výši poškozeného zboží bez úhrady spotřební daně, tj. bez výše částky, která je předmětem žaloby. Odvo-

č. 25

lací soud při právním posouzení věci vyšel z obsahu pojistné smlouvy, resp. VPP, kde v článku 7 odst. 1 bylo obsaženo ujednání, že pojistné plnění se stanoví jako náhrada škody, za kterou pojištěný odpovídá podle obecně závazných předpisů, a z obsahu článku 2 odst. 2 DPP, v němž bylo stanoveno, že rozsah odpovědnosti je dán ustanovením Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR). V článku 2 odst. 3 DPP bylo ujednáno, že v případě mezinárodní silniční dopravy se pojištění vztahuje rovněž na náhradu dovozného a cla ve smyslu článku 23 odst. 4 Úmluvy CMR, přičemž na jiné výlohy se pojištění vztahuje pouze v případě, bylo-li tak ujednáno v pojistné smlouvě. Odvolací soud při právním posouzení věci vyšel dále z článku 23 odst. 1 Úmluvy CMR, podle něhož, v případě mezinárodní silniční nákladní přepravy je výše náhrady škody, kterou by měl hradit dopravce za ztrátu (zničení) zásilky, stanovena tak, že se vypočítá z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě, kdy hodnota zásilky se podle článku 23 odst. 2 Úmluvy CMR určuje podle burzovní ceny, a není-li burzovní cena, podle běžné tržní ceny, a není-li ani burzovní ani běžné tržní ceny, podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti. S ohledem na § 8 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 353/2003 Sb.“), podle něhož vzniká daňová povinnost výrobou vybraných výrobků na daňovém území Evropské unie nebo dovozem vybraných výrobků na daňové území Evropské unie, a kdy podle § 1 odst. 2 písm. b) zákon č. 353/2003 Sb. je spotřební daň daň z lihu, dospěl odvolací soud k závěru, že v době, kdy žalobkyně převzala zásilku lihovin v daňovém skladu S. P. – B., s r. o., vznikla v souvislosti s výrobou lihovin daňová povinnost podle § 8 zákona č. 353/2003 Sb., a proto pojistné plnění ze strany žalované má být uhrazeno ve výši hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě, jejíž součástí je i spotřební daň. Svůj závěr odůvodnil odvolací soud tím, že pokud žádný z účastníků netvrdí, že hodnotu zásilky lze určit podle burzovní ceny, je třeba určit hodnotu zásilky podle běžné tržní ceny v místě a době jejího převzetí k přepravě (čl. 23 odst. 2 Úmluvy CMR), přičemž tržní cena není rozhodně cenou bez zahrnutí a zohlednění spotřební daně. Zahrnutí spotřební daně do hodnoty zásilky podle běžné tržní ceny tedy podle odvolacího soudu nepředstavuje jiné výlohy, na které by se pojištění sjednané mezi účastníky nevztahovalo bez zvláštního ujednání (připojištění). Skutečnost, že spotřební daň nebyla v době převzetí lihovin k přepravě zaplacená, nepovažoval odvolací soud za podstatné pro rozhodnutí věci, neboť přeprava lihovin probíhala v režimu podmíněného osvobození od daně (§ 24 a následující zákona č. 353/2003 Sb.), což odpovídalo i cenovému údaji na nákladním listu. Poukázal na § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 353/2003 Sb., podle něhož vzniká povinnost daň přiznat a zaplatit u vybraných výrobků dopravovaných v režimu podmíněného osvobození od daně okamžikem jejich ztráty nebo znehodnocení, s výjimkou nepředvídatelné ztráty nebo znehodnocení. V důsledku nehody při přepravě bylo zboží zničeno a objednatel

přepravy S. P. – B., s. r. o., byl povinen přiznat a zaplatit spotřební daň (režim podmíněného osvobození od daně byl porušen), což učinil – § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 353/2003 Sb. Za rozhodující považoval, že již v souvislosti s výrobou lihoviny vnikla daňová povinnost, a to bez povinnosti přiznat a zaplatit spotřební daň s ohledem na to, že přeprava probíhala v režimu podmíněného osvobození od daně. Odvolací soud proto změnil zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že žaloba je co základu po právu.

č. 25

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost ve smyslu § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky, zda spotřební daň je nebo není jinou výlohou vzniklou v souvislosti s přepravou zásilky ve smyslu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Dovolatelka nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, který své právní posouzení založil na nesprávném výkladu čl. 23 odst. 1 a 2 Úmluvy CMR, a dovodil, že tržní cena zásilky v sobě zahrnuje i spotřební daň. Odvolacímu soudu vytýká, že se nezabýval otázkou, pro jaký smluvní vztah se tržní cena v daném případě stanovuje, neboť pro stanovení ceny zásilky je podle dovolatelky rozhodující, kdo byl dodavatelem, odesilatelem, resp. prodávajícím zásilky, zda to byl výrobce, velkoobchodník či maloobchodník. Podle dovolatelky je třeba tržní cenu chápat jako prodejní cenu zboží stejného druhu a stejné pořizovací ceny, tedy obchodní cenu a tuto není možno rozšiřovat na jakoukoliv „budoucí cenu“ (cenu pro konečné spotřebitele zahrnující daně). Dovolatelka nesouhlasí s odvolacím soudem, že zahrnutí spotřební daně do hodnoty zásilky nepředstavuje jiné výlohy, na které se pojištění sjednané mezi účastníky nevztahovalo. Poukazuje na čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, podle něhož se za jiné výlohy považují takové výlohy, jež mají přímý vztah k přepravě. Správnost výkladu, že spotřební daň není zahrnuta v hodnotě zásilky, potvrzuje podle dovolatelky i zahraniční judikatura německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) k výkladu článku 23 Úmluvy CMR. Německý Spolkový soudní dvůr došel explicitně k závěru, že spotřební daň není součástí hodnoty zásilky a její náhrada nepřichází v úvahu (viz rozsudek „Urteil BGH I ZR 154/07“ z 10. 12. 2009, bod 23). Dovolatelka poukazuje na to, že pokud by pod pojem „hodnota zásilky“ ve smyslu čl. 23 odst. 1 Úmluvy CMR subsumoval i spotřební daň, jak učinil odvolací soud v rozporu se smyslem ustanovení čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, pak by bylo možno touto absurdní argumentací odvolacího soudu stejně tak dospět k závěru, že součástí hodnoty zásilky je rovněž clo a dovozní (byť jsou explicitně uvedeny v čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR), neboť bez nich

zboží v praxi obchodovat rovněž nelze. Případně by odvolací soud mohl dospět k závěru, že je hodnota zásilky tvořena všemi budoucími potenciálními složkami a maržemi zohledněnými při konečném prodeji zboží spotřebiteli (tj. DPH, spotřební daň, clo, přepravné, balné, prodejní marže, cena reklamy apod.), což je nepochybně nesprávný závěr.

č. 25

4. Žalovaná s ohledem na výše uvedené je přesvědčena, že na spotřební daň lze nahlížet jedinečně jako na „jinou výlohu vzniklou v souvislosti s přepravou zásilky“ ve smyslu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Má za to, že jestliže v pojistné smlouvě bylo do režimu jiných výloh v souvislosti s přepravou, které pojištění krylo, zahrnuto jen dovozní a clo, není oprávněný nárok žalobkyně na pojistné krytí dalších jiných výloh, tedy ani spotřební daň. Svůj názor dovolatelka podpořila též odkazem na Nizozemský Nejvyšší soud ve věci C04/290HR3, kdy uvedený soud dospěl k závěru, že čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR má být aplikován toliko na náklady, které jsou přímo spojeny s běžnou realizací přepravy, a kdy soud současně dovodil, že povinnost uhradit spotřební daň vznikla až jako sekundární aspekt v důsledku neočekávané okolnosti v rámci přepravy zboží. Jako další příklad uvedla dovolatelka rozhodnutí ve věci *Buchanan & Co. v. Babco Forwarding & Shipping (UK)* [1978] A.C. 141. House of Lords, ve kterém byl učiněn závěr, že případné daň lze zahrnout pod pojem „jiné výlohy“ ve smyslu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, a současně zde bylo uvedeno, že v žádném případě nelze tyto vedlejší výdaje (tj. případné daň apod.) subsumovat pod pojem „hodnota zboží“, který naopak odráží toliko tržní cenu zboží (tj. cenu podle vystavených faktur, resp. jiných dokladů).

5. Dovolatelka navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. K dovolání žalované podala žalobkyně vyjádření, v němž navrhl jeho zamítnutí, neboť má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné, neboť je po právu, že hodnota zásilky v sobě zahrnovala i spotřební daň. Argumentaci žalované považuje za účelovou ve snaze vyhnout se pojistnému plnění. Poukazuje na čl. 7 VPP, který stanoví, že pojistné plnění se stanoví jako náhrada škody, za kterou pojištěný odpovídá podle obecně závazných právních předpisů. V řízení bylo přitom prokázáno, že žalobkyně nahradila škodu uplatněnou a danou podle obecně závazných předpisů. Žalobkyně trvá na tom, že uhrazená spotřební daň je součástí hodnoty zásilky v době převzetí, neboť jak správně dovodil odvolací soud, dané zboží podléhalo spotřební dani od počátku, jestliže daňová povinnost vzniká podle § 8 zákona č. 353/2003 Sb. již výrobou předmětné lihoviny. V daném případě došlo podle znění zákona č. 353/2003 Sb. pouze k podmíněnému osvobození od zaplacení daně, resp. bylo pouze podmíněně odloženo její přiznání, vyměření a zaplacení. Žalobkyně zdůraznila, že zákon nestanoví, že daňová povinnost vznikne později, jen odkládá „její účinky“. Argumentaci dovolatelky, kdy soudu podsouvá svůj závěr, že součástí hodnoty zásilky by při právním ná-

zoru odvolacího soudu, muselo být i dovozné a clo, považuje žalobkyně za nepřipadnou, neboť spotřební daň je vázána již na samotnou výrobu zboží, zatímco dovozné a clo je vázáno na další právní skutečnosti. Poukazuje na čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, uvádějící formulaci, „kromě toho“ (kromě hodnoty zásilky) se hradí dovozné, clo a jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky. Zákonodárce tedy podle žalobkyně uvedeným čl. 23 odst. 4 zjevně považoval za nutné zdůraznit náhrady, které jsou nad rámec hodnoty zásilky ve smyslu čl. 23 odst. 1, 2. Argumentace dovolatelky, že by podle závěru odvolacího soudu mohla být hodnota zásilky tvořena všemi potenciálními složkami a maržemi, je podle žalobkyně nepřiléhavá a vpravdě absurdní, když sama Úmluva CMR výslovně definuje pojem „hodnota zásilky“ a způsob jejího určení v čl. 23 odst. 2. Polemizuje-li dovolatelka o pojmu výše tržní ceny v kontextu s tím, kdo byl dodavatelem, odesílatelem, atd., jedná se o polemiku předčasnou, neboť touto otázkou se odvolací soud logicky nezabýval, když rozhodl o nároku pouze co do základu. V souvislosti s tím žalobkyně poznamenala, že Nejvyšší soud již ve své rozhodovací praxi se zabýval pojmem ceny obvyklé, obecné, tržní tak, že ji představuje cena, za kterou lze v daném čase a místě náhradní věc stejné kvality pořídit (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3729/2011). Na základě uvedených argumentů považuje žalobkyně dovolání žalované za nedůvodné a účelové.

7. Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“), jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání bylo podáno včas osobou oprávněnou, tedy účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), která je řádně zastoupena advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se zabýval přípustností podaného dovolání.

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že žalovanou včas podané dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která nebyla v rozhodovací praxi dosud řešena, tj. otázky, zda spotřební daň je nebo není jinou výlohou vzniklou v souvislosti s přepravou zásilky ve smyslu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, neboť vyřešení této otázky je nezbytné pro právní posouzení otázky, zda je žalovaná povinna z pojistné smlouvy poskytnout plnění ve výši žalobou nárokané částky, představující zaplacenou spotřební daň, jestliže

pojistná smlouva neobsahuje ujednání o připojištění jiných výloh v souvislosti s přepravou zásilky ve smyslu čl. 23 bodu 4 Úmluvy CMR.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 25

10. Ustanovení čl. 23 vyhlášky č. 11/1975 Sb., o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), v platném znění, stanoví:

1. Má-li dopravce podle ustanovení této Úmluvy povinnost nahradit škodu za úplnou nebo částečnou ztrátu zásilk99y, vypočítá se náhrada z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě.

2. Hodnota zásilky se určuje podle burzovní ceny, a není-li burzovní cena, podle běžné tržní ceny, a není-li ani burzovní ani běžná tržní cena, podle obecné hodnoty zboží stejné povahy a jakosti.

3. Náhrada škody však nesmí přesahovat 8,33 zúčtovacích jednotek za kilogram chybějící hrubé hmotnosti.

4. Kromě toho se hradí dovozní, clo a jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky, a to při úplné ztrátě v plné výši a při částečné ztrátě poměrným dílem; jiné škody se nehradí.

11. Pro stanovení běžné tržní ceny zásilky je rozhodující, že v posuzovaném případě byla dodavatelem a odesílatelem zásilky firma S. P. – B., s. r. o., dopravcem žalobkyně a příjemcem italský subjekt. Přeprava zboží probíhala v režimu podmíněného osvobození od daně ve smyslu § 24 a násl. zákona č. 353/2003 Sb., podle něhož povinnost přiznat a zaplatit spotřební daň vznikla až v důsledku znehodnocení zboží při nehodě v Itálii ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 353/2003 Sb. Jestliže vznik povinnosti zaplatit spotřební daň se neváže k momentu zahájení přepravy, nelze bez dalšího dovodit, že spotřební daň je součástí běžné tržní ceny zásilky.

12. Jestliže spotřební daň není součástí tržní ceny zásilky, bylo třeba se zabývat výkladem pojmu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR „jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky“ s ohledem na řešení otázky, zda spotřební daň je nebo není jinou výlohou ve smyslu uvedeného ustanovení.

13. Pro interpretaci nelze bez dalšího použít vnitrostátní právo. To lze pouze pro řešení takových otázek, na které Úmluva CMR nedopadá nebo pro které Úmluva CMR na vnitrostátní právo přímo odkazuje (srov. např. znění čl. 32 odst. 3 Úmluvy CMR). Jde tak o jinou situaci, než předvídá např. § 756 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Úmluva CMR je unifikační úmluvou, jejímž účelem je sjednotit úpravu podmínek přepravní smlouvy v mezinárodní silniční nákladní dopravě (srov. znění preambule Úmluvy CMR). Z povahy věci proto i výklad Úmluvy by měl být postaven na stejném základě ve všech smluvních

státech, bez ohledu na to, ve kterém státě je nárok uplatňován. Pojmy Úmluvy je tak třeba interpretovat nezávisle na jejich významu v právu vnitrostátním (neodkazuje-li na ně úmluva přímo). Dosažení obdobného účinku Úmluvy CMR ve všech signatářských státech vyžaduje autonomní výklad, který je činěn též s přihlédnutím k účelu, cílům a systematickému uspořádání Úmluvy. Uvedený závěr je třeba aplikovat s ohledem na faktickou povahu Úmluvy CMR, která sama o sobě není všeobsažná a zároveň zde neexistuje mezinárodní soudní těleso, které by bylo schopné utvářet skutečně autonomní výklad smlouvy. Při výkladu je tak třeba přihlédnout i k zahraničním soudním rozhodnutím; potud lze mluvit o autonomním výkladu. Autonomní interpretace v případě Úmluvy CMR představuje proto takový výklad, který respektuje co nejlepší sledování účelu a cíle Úmluvy a je v souladu s určitou obecnou rozhodovací praxí napříč signatářskými státy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 31 Cdo 1570/2015, uveřejněný pod č. 15/2018 Sb. rozh. obč.).

14. Judikatura evropských soudů i literatura, řešící výklad uvedeného pojmu, není v řešení jednotná. Existují jak zastánci užšího výkladu tohoto pojmu, tak zastánci širšího výkladu.

15. Užší výklad tohoto pojmu je reprezentovaný zejména německou judikaturou a literaturou. Předpokládá, že „jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky“ pokrývají výlohy (náklady) obvykle vzniklé v průběhu řádné přepravy při sjednání přepravní smlouvy. Obvykle se tak hradí následující výlohy: odměna přepravce, náklady na pojištění nákladu během přepravy, výdaje na nákladku a skladování zboží na dopravním prostředku (za předpokladu, že činnosti jsou prováděny odesílatelem), výdaje vynaložené na získání požadovaných dokumentů. Na druhou stranu se nehradí – v důsledku toho, že dané výlohy jsou pouze důsledkem škodné události na zásilce – například výlohy na znalecké posudky, náklady skladování, zpětné dopravy či likvidace zásilky (v důsledku škodné události), výlohy spojené s daní z přidané hodnoty a spotřební daní [srov. AMBROŽUK D. Charges refunded by the carrier responsible for damage to the consignment. *European Journal of Service Management*, 4 (28/2), s. 10, rozsudek Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) – BGH I ZR 154/07 ze dne 10. 12. 2009]. V uvedeném rozsudku žalobkyně po žalované požadovala náhradu škody způsobené mezinárodní přepravou tabákových výrobků, přičemž tyto byly po cestě ve Francii odcizeny, což způsobilo, že z nich žalobkyně měla uhradit spotřební daň. Žaloba na náhradu částky odpovídající spotřební dani byla zamítnuta. Soud dovodil, že daň z tabáku, kterou by ještě žalobkyně případně měla zaplatit ve Francii, je spotřební daň (čl. 1 odst. 1, čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 92/12/EHS ze dne 25. února 1992, Úř. Věst. L 076, s. 1 a násl.), a jedná se tak o výdaje spojené s poškozením, na jejichž úhradu se nevztahuje čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Daň narostlá (přirostlá) v tranzitní zemi Francii vznikla v důsledku škody, protože cigarety přepravované v režimu podmíněného osvobození od daně (čl.

č. 25

4 písm. c), čl. 15 směrnice Rady 92/12/EHS) byly během přepravy uvedeny do oběhu krádeží. Podle čl. 6 odst. 1, čl. 20 odst. 1 ve spojení s čl. 15 odst. 3 směrnice Rady 92/12/EHS se žalobkyně stala daňovým dlužníkem. Pokud by byla přeprava provedena v souladu se smlouvou, nevznikly by dotčené náklady. To znamená, že krádež sama o sobě způsobuje výdaje, které se nenahrazují podle čl. 23 odst. 4 CMR.

16. Uvedený výklad převládá i v Nizozemsku; srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nizozemska (Hoge Raad) ve věci C04/290HR ze dne 14. 7. 2006, v němž soud řešil případ, kdy Společnost Philip Morris požadovala zaplacení náhrady škody včetně cla a spotřební daně zaplacené v důsledku krádeže jejich cigaret při přepravě, na kterou se vztahovala Úmluva CMR. V důsledku krádeže byla společnost povinna uhradit spotřební daň z důvodu uvedení výrobku do oběhu krádeží. Nárok na náhradu škody představující uhrazenou spotřební daň byl nizozemským soudem zamítnut. Možno je zmínit i rozhodnutí polského soudu v Lodži ze dne 27. 10. 2017, kterým byl zamítnut nárok na úhradu částky odpovídající uhrazené spotřební dani za zásilku. Soud v této souvislosti odkázal i na čl. 6 odst. 1 písm. i) Úmluvy CMR, jenž určitým způsobem definuje pojem „náklady spojené s přepravou“, který představuje dovozní, vedlejší poplatky, cla a ostatní výdaje vznikající od okamžiku uzavření smlouvy až do vydání zásilky. Podle polského soudu spotřební daň nebyla výlohou ve smyslu uvedeného ustanovení čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR [srov. AMBROŽUK, D. Charges refunded by the carrier responsible for damage to the consignment. *European Journal of Service Management*, 4 (28/2), s. 11 a 12].

17. Širší výklad pojmu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR „jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky“ je reprezentovaný zejména soudy ve Francii a Spojeném království a Dánsku. Zastánci tohoto širšího výkladu projednávaného pojmu argumentují, že tento pojem by měl být vykládán široce, ale smysluplně, kdy by měly být zahrnuty výlohy, které vznikly v důsledku škody na zásilce přepravecem nebo osobou, za kterou zodpovídá. Podle tohoto výkladu by se tak měly hradit i výlohy představující spotřební daň, kterou musí oprávněný uhradit v souvislosti se ztrátou zásilky [srov. AMBROŽUK, D. Charges refunded by the carrier responsible for damage to the consignment. *European Journal of Service Management*, 4 (28/2), s. 11.].

18. Zahraniční literatura odkazuje i na rozhodnutí soudu v Paříži ze dne 30. 3. 1973, který řešil případ, kdy došlo ke zmizení části zásilky při přepravě, přičemž příjemce odmítl zásilku převzít. Žalobce v důsledku toho nemohl požadovat vrátnu na DPH. Podle soudu však tuto škodu musel nahradit přepravce (viz HILL, D. J., GLASS, D. A., MESSENT, A. G. *CMR: Contracts for the International Carriage of Goods by Road*. Ebook. Informa Law from Routledge, 2014. ISBN 978-1-85978-593-5, odst. 9.34).

V britském rozhodnutí ve věci *Buchanan & Co v. Babco Forwarding & Shipping, (UK)* [1978] A.C. 141. House of Lords, dospěla sněmovna lordů k závěru, že uhrazená spotřební daň spadá pod pojem „jiné výlohy“ podle čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Obdobně rozhodl ve svém rozsudku i Nejvyšší soud Dánska, který na britské rozhodnutí explicitně odkázal (viz SCHELIN, J. *CMR Liability in a Law & Economics Perspective*, Stockholm Institute for Scandinavian Law 1957–2010, s. 187).

19. Nejvyšší soud při své úvaze při řešení předestřené otázky, která není výslovně v Úmluvě CMR řešena, se přiklonil k judikatuře těch soudů evropských států, které ve svých rozhodnutích prosadily výklad pojmu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR „jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky“ tak, že spotřební daň je „jinou výlohou“ ve smyslu ustanovení čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, resp. že uhrazená spotřební daň spadá pod pojem „jiné výlohy“ podle čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Dovolací soud přisvědčil výše uvedeným důvodům širšího výkladu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR. Vznik povinnosti spotřební daň přiznat a zaplatit vzniká podle § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 353/2003 Sb. u vybraných výrobků dopravovaných v režimu podmíněného osvobození od daně okamžikem jejich ztráty nebo znehodnocení, s výjimkou nepředvídatelné ztráty nebo znehodnocení, v posuzovaném případě tak vznikla tato povinnost k okamžiku zničení zásilky v důsledku dopravní nehody, a lze ji tak zahrnout pod pojem jiné výlohy vzniklé v souvislosti s přepravou zásilky. Nejvyšší soud proto nepovažuje za správný právní závěr odvolacího soudu, který dovodil, že spotřební daň nepředstavuje „jinou výlohu“ ve smyslu čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, a že spotřební daň je součástí hodnoty zboží v místě a době jeho převzetí k přepravě.

20. Nejvyšší soud uzavřel, že odvolací soud neřešenou právní otázku předestřenou dovolatelkou, zda spotřební daň je, nebo není „jinou výlohou vzniklou v souvislosti s přepravou zásilky“, neřešil správně, nevyložil pojem „jiné výlohy“, uvedený v čl. 23 odst. 4 Úmluvy CMR, ve smyslu tohoto ustanovení Úmluvy CMR správně, tudíž dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) byl v dané věci naplněn.

21. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243g odst. 1 o. s. ř.), v němž bude odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta za středníkem o. s. ř.); odvolací soud rozhodne také o dosavadních nákladech řízení včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Č. 26

č. 26

Insolvence, Pojistné na zdravotní pojištění, Neúčinnost právního jednání
§ 111 IZ, § 4 zákona č. 48/1997 Sb., § 5 zákona č. 48/1997 Sb., § 6 zákona
č. 48/1997 Sb., § 3 zákona č. 592/1992 Sb., § 5 zákona č. 592/1992 Sb.

Zúčtoval-li (budoucí) insolvenční dlužník svým zaměstnancům příjmy ze závislé činnosti (§ 3 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a odvedl-li (přímo) příslušné zdravotní pojišťovně pojistné na zdravotní pojištění, jehož plátcí byli tito zaměstnanci, nešlo o plnění z majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. 29 ICdo 97/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.97.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované změnil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 3. 2018, tak, že se rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 32 ICm 2328/2017, potvrzuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 4. 10. 2017, č. j. 32 ICm 2328/2017-50, zamítl žalobu, kterou se žalobce [Ing. L. L., jako insolvenční správce dlužníka O., a. s. (po změně obchodní firmy Správa pohledávek O., a. s.)] domáhal: a) určení, že „poskytnutí“ peněžitých plnění dne 19. 5. 2016 z bankovních účtů dlužníka na účty žalované v částkách 417 198 Kč, 188 739 Kč, 124 670 Kč, 152 197 Kč, 119 623 Kč, 28 524 Kč a 208 696 Kč, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné, a b) zaplacení výše zmíněných částek do majetkové podstaty dlužníka (výroky I. až VII.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok VIII.).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

[1] Insolvenční řízení ve věci dlužníka bylo (na základě insolvenčního návrhu dlužníka spojeného s návrhem na povolení reorganizace) zahájeno u insolvenčního soudu dne 3. 5. 2016 (viz vyhláška ze dne 3. 5. 2016).

[2] Usnesením ze dne 9. 5. 2016, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

[3] Usnesením ze dne 12. 8. 2016, insolvenční soud povolil reorganizaci dlužníka.

[4] Žaloba ve věci byla insolvenčnímu soudu doručena dne 11. 5. 2017.

[5] Dne 19. 5. 2016 (tj. po zahájení insolvenčního řízení) dlužník uhradil z titulu pojistného na zdravotní pojištění za své zaměstnance za měsíc duben 2016 na účty žalované částky 417 198 Kč, 188 739 Kč, 124 670 Kč, 152 197 Kč, 119 623 Kč, 28 524 Kč a 208 696 Kč; celkem tak uhradil 1 239 647 Kč. Zmíněná částka představuje 4,5 % z vyměřovacího základu a jde o pojistné, které je povinen hradit zaměstnanec a zaměstnavatel toto pojistné odvádí zdravotní pojišťovně srážkou z hrubé mzdy zaměstnance. Mzdy zaměstnancům dlužník za měsíc duben 2016 vyplatil.

3. Na tomto základě insolvenční soud – vycházející z § 239 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – předeslal, že odpůřčí žalobu podal insolvenční správce jako oprávněná osoba ve lhůtě jednoho roku od zjištění úpadku dlužníka; žaloba je přípustná.

4. Současně insolvenční soud – cituje § 111 a § 235 insolvenčního zákona – dodal, že předpokladem pro případné určení neúčinnosti právních úkonů (správně „právních jednání“) dlužníka je skutečnost, že právní jednání jsou platná. Projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, je právním jednáním, jelikož jde o projev vůle směřující k zániku povinnosti splnit dluh (závazek). Platnost právních jednání dlužníka představujících úhradu pojistného na účet žalované dne 19. 5. 2016 insolvenční soud posoudil podle ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), a dospěl k závěru, že jde o jednání platná; proto se dále zabýval jejich (případnou) neúčinností.

5. V tomto směru insolvenční soud – vycházející z § 4, § 5 odst. 1, § 8 odst. 1 písm. a) a odst. 2 písm. a) a § 9 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále též jen „ZVZP“), a z § 2 a § 5 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění (dále též jen „ZPVZP“) – zdůraznil, že povinnost platit veřejné zdravotní pojištění vzniká ze zákona. Zákon o veřejném zdravotním pojištění rozděluje plátce pojištění do několika skupin; jsou jimi pojištěnci (zaměstnanci), zaměstnavatelé a stát. Všichni plátcí jsou povinni platit pojistné zdravotní pojišťovně, u které je pojištěnec pojištěn. Tato povinnost vzniká pojištěnci (zaměstnanci) a zaměstnavateli tohoto zaměstnance dnem nástupu do zaměstnání zaměstnance. Pojistné hradí za zaměstnance z jedné třetiny zaměstnanec a ze dvou třetin zaměstnavatel, přičemž celková výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období. Zaměstnavatel odvádí část pojistného, které je povinen hradit za své zaměstnance, a současně odvádí část pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, srážkou z jeho mzdy nebo platu, a to i bez souhlasu zaměstnance. Zákon o veřejném zdravotním pojištění a zákon o pojistném na veřejném zdravotním pojištění tak rozlišují, kdo má povinnost hradit pojistné a z jakých

finančních prostředků je toto pojistné hrazeno. Povinnost hradit pojistné má zaměstnanec i zaměstnavatel, přičemž pojistné hrazené zaměstnancem z jeho mzdy odvádí za zaměstnance zaměstnavatel, a to i bez jeho souhlasu.

č. 26

6. V poměrech dané věci – pokračoval insolvenční soud – byly na účet žalovaného vyplaceny peněžní prostředky představující pojistné hrazené jednotlivými zaměstnanci ve výši 4,5 % vyměřovacího základu, které bylo strženo zaměstnavatelem ze mzdy zaměstnanců. Peněžní prostředky zaplacené dlužníkem na účty žalované nebyly tudíž součástí majetkové podstaty dlužníka, ale šlo o peněžní prostředky zaměstnanců. Samotná pohledávka zdravotní pojišťovny představující pojistné hrazené ze mzdy zaměstnanců vznikla pojišťovně za zaměstnanci dlužníka nikoli „za zaměstnavatelem zdejším dlužníkem“. Tuto pohledávku žalované za zaměstnanci dlužníka měl dlužník pouze strhnout ze mzdy zaměstnanců v odpovídající výši a uhradit ji na účet žalované. Nešlo o dluh dlužníka vůči zdravotní pojišťovně; proto dlužník nemohl zaplacením této pohledávky zvýhodnit zdravotní pojišťovnu oproti jiným věřitelům.

7. Konečně insolvenční soud nepovažoval za relevantní poukaz žalobce na závěry formulované Vrchním soudem v Praze v „rozhodnutích sp. zn. 102 VSPH 853/2016, 104 VSPH 791/2016“, když v těchto věcech šlo o „rozhodnutí“ vydaná za stavu, kdy „úpadek dlužníka byl řešen konkursem a zaměstnancům nebyla zaplacená mzda a přesto bylo uhrazeno pojistné za zaměstnance“. Odvolací soud se navíc nezabýval „charakterem povinnosti hradit veřejné zdravotní pojištění“.

8. Proto insolvenční soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

9. Vrchní soud v Olomouci k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 28. 3. 2018 změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že žalobě zcela vyhověl; dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

10. Odvolací soud – vycházející z nesporných skutkových poměrů věci – na rozdíl od insolvenčního soudu zdůraznil, že povinnost zaměstnavatele odvádět pojistné na veřejné zdravotní pojištění jako jeho plátce, a to i v části pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, je uložena přímo zaměstnavateli..., nikoli zaměstnanci; jde tak o pohledávku pojišťovny přímo za zaměstnavatelem, nikoli za zaměstnancem. Potud poukázal na „rozhodnutí“ (správně „rozsudek“) Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 2 Ads 303/2015, a na „rozhodnutí“ (správně „usnesení“) Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2004, sp. zn. II. ÚS 201/03.

11. Vzniká-li pohledávka pojišťovny na pojistném vůči zaměstnavateli (a nikoli vůči zaměstnanci), je nerozhodné – pokračoval odvolací soud – kterou část pojistného na veřejné zdravotní pojištění dlužník v přezkoumávané věci plnil; stejně tak při posouzení neúčinnosti právních jednání je nerozhodné, jakým způsobem byl řešen zjištěný úpadek dlužníka, a nesprávná je i právní úvaha insolvenčního soudu, že „k plnění na pojistné“ nedošlo z prostředků majetkové podstaty dlužníka. Podle § 205 odst. 1 insolvenčního zákona náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníku patřil k okamžiku zahájení insolvenčního řízení (3. 5. 2016),

a majetek, který nabyt dlužník v průběhu insolvenčního řízení. Přitom je nesporné, že dlužník plnil pojistné „z účtů, jež pro něj vedly bankovní ústavy, a tedy ze svých prostředků (tj. z pohledávek vůči bankám)“.

12. Jelikož k plnění peněžitých povinností dle veřejnoprávního předpisu (k placení pojistného na veřejné zdravotní pojištění) „došlo“ poté, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, byl dlužník oprávněn plnit peněžitě závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení (v této věci pojistné za měsíc duben 2016) jen v rozsahu a za podmínek stanovených insolvenčním zákonem.

13. Dále odvolací soud akcentoval, že v poměrech dané věci není dána žádná z výjimek obsažených v § 111 odst. 2 insolvenčního zákona, když pojistné na veřejné zdravotní pojištění je pohledávkou za majetkovou podstatou jen tehdy, „vzniklo-li“ po rozhodnutí o úpadku; v poměrech projednávané věci tomu tak nebylo, když z tohoto titulu pohledávka žalované za měsíc duben 2016 vznikla uplynutím označeného měsíce, tj. dne 1. 5. 2016. Srov. „rozhodnutí“ Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 4. 2007, sp. zn. 3 Ads 63/2006 (správně „rozsudek“ uveřejněný po číslem 1241/2007 Sb.rky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu), a „rozhodnutí“ (správně „rozsudek“) Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2009, sp. zn. 3 Ads 34/2009). Posuzovanými platbami tak nebyly plněny pohledávky za majetkovou podstatou.

14. Platby pojistného na zdravotní pojištění odvolací soud nepovažoval ani za „úkony“ nutné k provozování „podniku“ v rámci obvyklého hospodaření ani za „úkony“ nutné ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy. Přitom poukázal na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014, a v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 ICdo 98/2015 (uveřejněném pod číslem 11/2019 Sb. rozh. obč.), jakož i na závěry obsažené v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 8. 10. 1996, sp. zn. Pl ÚS 5/96, a v nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 544/2002. Konečně dotčené právní jednání nesměřovala (z povahy věci) ani k odvrácení hrozící škody, ani k plnění zákonných vyživovacích povinností, ani ke splnění procesních sankcí.

15. Jelikož dlužník poskytnutím označených peněžitých plnění žalované porušil zákaz plynoucí z § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž současně nešlo o žádnou z výjimek určených § 111 odst. 2 insolvenčního zákona, jsou tato právní jednání neúčinná vůči věřitelům dlužníka ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona; žalovanou tak stihá povinnost přijaté plnění vrátit zpět do majetkové podstaty dlužníka (§ 237 odst. 1 insolvenčního zákona).

16. Proto odvolací soud rozsudek insolvenčního soudu změnil a žalobě vyhověl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 26

17. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), když rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, týkajících se pohledávek veřejného zdravotního pojištění, a to, zda:

a) Splňuje dané jednání (po rozhodnutí odvolacího soudu), tj. neplnění zákonné povinnosti zaměstnavatele nebo plátce odvést za zaměstnance pojistné na zdravotní pojištění skutkovou podstatou trestného činu podle § 241 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „tr. zák.“)?

b) Je ustanovení § 5 odst. 1 ZPVPZ ve spojení s § 2 odst. 2 a § 6 ZVZP zvláštním předpisem ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona?

c) Vztahuje se na předmětnou platbu výjimka podle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona v souvislosti s § 239 a násl. insolvenčního zákona v podmínkách řešení úpadku dlužníka reorganizací dle § 316 a násl. insolvenčního zákona?

18. Výše uvedené otázky nebyly – pokračuje dovolatelka – v judikatuře dosud řešeny a odvolací soud je vyřešil v rozporu s hmotným právem.

19. Dovolatelka především poukazuje na (obecnou) zákonnou úpravu činnosti zdravotních pojišťoven, včetně toho, že finanční prostředky v podobě pojistného na veřejné zdravotní pojištění nejsou příjmem zdravotních pojišťoven, ale jde o finanční prostředky, které zdravotní pojišťovny pouze spravují. V této souvislosti dodává, že povinnost platit pojistné veřejného zdravotního pojištění vzniká ze zákona a zdravotní pojišťovny mají rovněž zákonnou povinnost toto pojistné vymáhat.

20. Dále dovolatelka snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož zaměstnavatel v tomto případě působí jako „tzv. zúčtovací místo“, ze kterého jsou jednotlivé platby zdravotního pojištění strženy z hrubé mzdy jednotlivých zaměstnanců (pojištěnců) odvedeny zdravotní pojišťovně. Výše těchto odvodů byla s určitostí známa až po zúčtování mezd a mohla být odvedena podle výplatního termínu od prvního do dvacátého dne v měsíci. „Odvody na pojistné na veřejné zdravotní pojištění tak do majetkové podstaty dlužníka nepatří“.

21. Dovolatelka odvolacímu soudu též vytýká, že pominul „otázku trestnosti jednání dlužníka“, když v případě neodvedení uvedených plateb by se dlužník vystavil trestnímu stíhání. Potud poukázala na závěry formulované Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1426/2004, uveřejněném pod číslem 20/2005 (trestní části) Sb. rozh. tr., jakož i na nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 21/2000.

22. Přitom realizované platby nelze považovat za nakládání s majetkem dlužníka nad rámec zachování běžného provozu „podniku“, když „poskytnutý objem

plnění dlužníka není nepřiměřený a zjevně nemůže mít za následek podstatnou změnu v rozsahu majetkové podstaty v neprospěch ostatních věřitelů“.

23. Odvolací soud dále – pokračuje dovolatelka – nedocenil ani skutečnost, že úpadek dlužníka je řešen reorganizací, která primárně chrání zájem věřitelů, a dlužníku ukládá (mimo jiné) povinnost plnit úkoly zaměstnavatele, čemuž dlužník dostal právě tím, že vyplatil zaměstnancům mzdy za měsíc duben 2016 a zároveň odvedl z hrubé mzdy zaměstnanců pojistné na zdravotní pojištění. Připomíná, že žalobce se žalovanou spolupracoval „i při dosažení shody o závazcích mezi žalobcem a žalovanou“, když žalovaná vzala zčásti zpět přihlášku pohledávky právě z důvodu, že obdržela plnění (platby, jejichž neúčinnost je předmětem tohoto řízení); tím se dovolatelka ocitla (z hlediska možnosti uplatnění pohledávky) „v patové situaci“. Proto podání odpůrčí žaloby (v poslední den lhůty a bez předchozí výzvy) hodnotí jako výkon práva v rozporu se zásadami poctivého jednání.

24. Konečně dovolatelka nesouhlasí ani s právním závěrem odvolacího soudu, podle něhož povinnost platit pojistné na veřejné zdravotní pojištění není povinností stanovenou dlužníku zvláštním právním předpisem; sama dovozuje, že oním zvláštním právním předpisem je právě zákon o veřejném zdravotním pojištění ve spojení se zákonem o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Sporné platby byly (též) úkony nutnými pro řádný chod „podniku“ a svědčí o péči řádného hospodáře. Plnění poskytnuté dlužníkem žalované nepatří do majetkové podstaty (i) proto, že bylo učiněno osobou s dispozičními oprávněními podle § 229 insolvenčního zákona (tj. dlužníkem).

25. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

26. Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za „věcně i obsahově“ správné.

27. Přitom zdůrazňuje, že soud v civilním řízení není oprávněn řešit, zda byl spáchán trestný čin jako otázku předběžnou. K předpokladům „trestnosti“ jednání (neodvedení pojistného na zdravotní pojištění) poukazuje na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2000, sp. zn. 4 Tz 63/2000, uveřejněného pod číslem 30/2001 Sb. rozh. tr. (dále jen „R 30/2001“), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 5 Tdo 1500/2014. Za věcně správný považuje i závěr odvolacího soudu ohledně neexistence výjimek určených § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Nepřípadnou shledává též argumentaci vycházející ze způsobu řešení úpadku dlužníka (reorganizací), když § 111 insolvenčního zákona platí pro všechny způsoby řešení úpadku dlužníka. Platby v úhrnné výši 1 239 647 Kč nepovažuje za zanedbatelné zmenšení majetkové podstaty; navíc tyto platby nelze hodnotit samostatně, nýbrž společně s ostatními platbami na zdravotní pojištění, sociální pojištění a daň z příjmu, neboť svým charakterem jde „o v zásadě stejná plnění“. Přitom celková výše plateb uhrazených z výše uvedených důvodů činí

úhrnem 79 194 571 Kč; tato částka je pak předmětem odpůrčích žalob vedených u insolvenčního soudu pod spisovými značkami označenými ve vyjádření.

III.

Přípustnost dovolání

č. 26

28. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

29. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení právních otázek dovolatelkou otevřených, týkajících se (ne)účinnosti plateb sporných částí pojistného na zdravotní pojištění, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových poměrech beze zbytku nezodpovězených.

IV.

Důvodnost dovolání

30. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

31. Podle § 4 ZVZP plátcí pojistného zdravotního pojištění (dále jen „plátcí pojistného“) jsou: a) pojištěnci uvedení v § 5, b) zaměstnavatelé, c) stát.

Podle § 5 věty první před středníkem ZVZP pojištěnec je plátcem pojistného, pokud a) je zaměstnancem.

Podle § 6 ZVZP zaměstnavatel je plátcem části pojistného za své zaměstnance s výjimkou zaměstnanců, kteří postupují podle § 8 odst. 4.

Podle § 8 ZVZP pojistné se platí zdravotní pojišťovně, u které je pojištěnec pojištěn (dále jen „příslušná zdravotní pojišťovna“). Povinnost platit pojistné vzniká pojištěnci dnem nástupu zaměstnance do zaměstnání (§ 2 odst. 3) [odstavec 1 písm. a)]. Povinnost zaměstnavatele platit část pojistného za své zaměstnance vzniká dnem nástupu zaměstnance do zaměstnání (§ 2 odst. 3) a zaniká dnem skončení zaměstnání, s výjimkami stanovenými v § 6 (odstavec 2 věta první).

Podle § 9 ZVZP výši pojistného, penále a způsob jejich placení stanoví zvláštní zákon (odstavec 1). Pojistné za zaměstnance hradí z jedné třetiny zaměstnanec, ze dvou třetin zaměstnavatel (odstavec 2).

Podle § 2 odst. 1 ZPVZP výše pojistného činí 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období.

Podle § 3 odst. 1 ZPVZP vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn příjmů ze závislé činnosti, s výjimkou náhrad výdajů poskytovaných procentem z platové základny představitelům státní moci a některých státních orgánů a soudcům, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v České republice, předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a nejsou od této daně osvobozeny a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním. Zúčtovaným příjmem se pro účely věty první rozumí plnění, které bylo v peněžní nebo nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuto zaměstnavatelem zaměstnanci nebo předáno v jeho prospěch, popřípadě připsáno k jeho dobru anebo spočívá v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance.

Podle § 5 ZPVZP zaměstnavatel odvádí část pojistného, které je povinen hradit za své zaměstnance. Současně odvádí i část pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, srážkou z jeho mzdy nebo platu, a to i bez souhlasu zaměstnance (odstavec 1). Pojistné podle odstavce 1 se platí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce (odstavec 2). Pojistné se odvádí na účet Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky nebo jiné zdravotní pojišťovny provádějící všeobecné zdravotní pojištění (dále jen „příslušná zdravotní pojišťovna“), u níž je pojištěnec pojištěn (odstavec 3).

Podle § 111 insolvenčního zákona, nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1). Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné (odstavec 2). Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu (odstavec 3).

Podle § 235 odst. 2 insolvenčního zákona neúčinnost dlužnických právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužnickým právním úkonům (dále jen „odpůrčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak.

32. Ve shora citovaném znění platila ustanovení označených zákonů k datu „poskytnutí“ peněžitých plnění dlužníkem na účet žalované (19. 5. 2016) a do současné doby nedoznala změn.

33. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že v rozsudku ze dne 31. 10. 2019, sen. zn. 29 ICdo 156/2017, uveřejněném pod číslem 61/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/2020“), zčásti zopakoval a zčásti nově formuloval a odůvodnil [při řešení otázky (ne)účinnosti právního jednání (úhrady závazků z titulu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) podle § 111 odst. 1 insolvenčního zákona] následující závěry:

[1] Je-li dlužník osobou s dispozičním oprávněním k nakládání s majetkovou podstatou, má po zahájení insolvenčního řízení právo činit právní jednání (jimiž nakládá s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet) pouze v rámci omezení nastavených § 111 insolvenčního zákona (jde o omezení, na něž odkazuje § 229 odst. 3 insolvenčního zákona). Ustanovení § 111 odst. 1 insolvenčního zákona definuje základní limity právních jednání dlužníka, při jejichž porušení jde dle § 111 odst. 3 insolvenčního zákona o neúčinné právní jednání, přičemž neúčinnost se zakládá pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu k odpůřící žalobě insolvenčního správce (§ 235 odst. 2 insolvenčního zákona a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 67/2014, uveřejněné pod číslem 62/2017 Sb. rozh. obč.), a to jen tehdy, je-li zjištěn úpadek dlužníka.

Jediné zákonné výjimky z tohoto pravidla upravuje § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Krom toho je dán prostor insolvenčnímu soudu povolit dlužníku (buď z vlastní iniciativy (§ 111 odst. 1 insolvenčního zákona), nebo k žádosti dlužníka či věřitele (§ 111 odst. 3 insolvenčního zákona), aby učinil právní jednání, jež by jinak splňovalo podmínky neúčinnosti. Nelze pominout též možnost rozhodnutí insolvenčního správce, že neúčinnost právního jednání dlužníka neuplatní proto, že je pro majetkovou podstatu dlužníka v konečném důsledku výhodné. Žádné další výjimky nejsou dány.

Tyto výjimky je pak třeba vykládat restriktivně; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. 29 ICdo 77/2014, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2018, pod číslem 53 (ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1498/17), a tam uvedený rozsáhlý přehled judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

[2] Výluky obsažené v § 111 odst. 2 insolvenčního zákona jsou zaměřené na ty nejnutnější povinnosti dlužníka směřující na ochranu majetku dlužníka (viz provoz „podniku“, předcházení škod a ochranu vyživovaných osob či na zachování účelu procesních sankcí. V tomto duchu je pak nutné vykládat i výjimku o zvláštních právních předpisech (výjimka ohledně placení pohledávek dle § 168 a § 169 insolvenčního zákona je pouze upřesněním

způsobu uspokojování těchto pohledávek a mezi zkoumanými výjimkami má specifické postavení oproti zbývajícím, a to i proto, že byla doplněna až s účinností k 1. 1. 2014).

Z odkazu na § 6 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, je zřejmé, že § 111 odst. 2 insolvenčního zákona jsou míněny zvláštní právní předpisy zaměřené na specifické druhy povinností spojené se zvláštními druhy činností (podnikání), při nichž je třeba zajistit ochranu hodnot, jako jsou život, zdraví, čisté životní prostředí apod.

Ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb. (jak ve znění při přijetí insolvenčního zákona, tak v aktuálním znění) stanovuje povinnost dodržovat předpisy v oblasti hornické činnosti, činnosti prováděné hornickým způsobem, při nakládání s výbušninami a provozování podzemních objektů (viz § 1 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb.), které jsou samy o sobě značně rizikové s výrazným dopadem na krajinu, životní prostředí či zdraví, a je tak pochopitelně třeba přísných podmínek kontroly jejich výkonu. Zejména pak jsou subjekty tuto činnost provádějící povinny zajistit a dodržovat přísné podmínky hlavně pro bezpečnost a ochranu zdraví osob, bezpečnost provozu a ochranu pracovního prostředí.

Zákonodárce tedy neměl na mysli jakékoli zvláštní právní předpisy, zejména ne takové, které se vztahují na všechny podnikatele nebo zaměstnavatele. Tato výjimka vyslovuje vcelku samozřejmé pravidlo, že dlužník vykonávající nějakou specifickou až rizikovou činnost, při níž je třeba dodržovat speciální povinnosti ve vztahu k ochraně zdraví, zajištění bezpečnosti, čistého životního prostředí apod., je povinen tyto povinnosti nadále plnit, aby byly zminěné hodnoty chráněny. Jde tak v uvedeném smyslu o stejnou výjimku jako při odvracení hrozící škody plnění vyživovací povinnosti. Obdobně by mohly být příkladem uvedeny povinnosti při provádění činností či podnikání v energetice, chemickém a zbrojním průmyslu nebo v oblasti nakládání s nebezpečnými látkami a odpady.

Pohledávky z titulu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti) vzniklé před zahájením insolvenčního řízení až do zjištění úpadku musí být uplatněny přihláškou pohledávky.

[3] Judikatura Nejvyššího soudu (jeho trestního kolegia) je ustálena v závěru, že předpokladem trestní odpovědnosti konkrétní osoby za trestný čin podle § 241 tr. zák. je, aby zaměstnavatel svým zaměstnancům z hrubé mzdy skutečně srazil příslušné částky na povinné odvody a neodvedl je. Z toho vyplývá i to, že musel mít k dispozici dostatek prostředků na výplatu hrubých mezd a částky sražené zaměstnancům použil na jiné účely nebo

č. 26

je ponechal na účtu u banky či v hotovosti v pokladně (srov. R 30/2001). V opačném případě, kdyby zaměstnavatel měl k dispozici jen částku peněz postačující na vyplacení čistých mezd zaměstnancům, avšak po jejich vyplacení by mu již nezbylo na odvedení odpovídajících částek daně z příjmů, pojistného na zdravotní pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, trestného činu podle § 241 tr. zák. by se dopustit nemohl. Nemá-li zaměstnavatel dostatek peněžních prostředků k odvedení povinných částek v plné výši (je-li tedy v platební neschopnosti nebo předlužen), měl by všechny své závazky uspokojit poměrně a rovnoměrně, jinak se za splnění dalších předpokladů vystavuje nebezpečí trestního stíhání pro trestný čin zvyhodňování věřitele podle § 223 tr. zák. (srov. opět R 30/2001). Není-li pachatel (podnikatel, statutární orgán společnosti) schopen přizpůsobit hospodaření společnosti (podniku) tomu, aby plnil svou zákonnou povinnost odvádět platby uvedené v § 241 tr. zák., musí podnikání ukončit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2001, sp. zn. 7 Tz 228/2001, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. 5 Tdo 456/2002, ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 8 Tdo 316/2012, ze dne 27. 7. 2016, sp. zn. 4 Tdo 814/2016, či ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 8 Tdo 1284/2018).

34. Jestliže dlužník postupuje při plnění svých zákonných povinností (např. též podle zákona č. 589/1992 Sb.) v souladu s insolvenčním zákonem, tedy i v souladu s § 111 insolvenčního zákona, pak nepáchá trestný čin podle § 241 tr. zák.; takové jednání nemůže být trestné. Jinak řečeno, postupuje-li dlužník podle § 111 insolvenčního zákona, neporušuje tím svou zákonnou povinnost. V obecné rovině platí tento závěr pro všechny skutkové podstaty relativní neúčinnosti dle insolvenčního zákona. Proto nelze uvažovat o tom, že by neúčinnost právního jednání byla „vyloučena“ (potencionální) trestností takového jednání.

35. Takový výklad by de facto vytvářel další pohledávky státu s prioritním uspokojováním mimo taxativní výčty obsažené v § 168 a § 169 insolvenčního zákona, neboť by hrozbou spáchání trestného činu byl dlužník nucen poskytovat platby uvedené v § 241 tr. zák. bez ohledu na zásady, pravidla a systém uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení. To je nejen proti zásadám subsidiarity trestní represe a *ultima ratio*, ale i zcela proti základním zásadám uspokojování pohledávek v insolvenčním řízení (§ 1 a § 5 insolvenčního zákona).

36. Přitom shora uvedené závěry (obsažené v R 61/2020), ač přijaté při řešení otázky (ne)účinnosti právních jednání – úhrad závazků z titulu pojistného na sociální zabezpečení a pojistného na státní politiku zaměstnanosti – se (v obecné poloze) prosadí i v případě plnění z titulu pojistného na zdravotní pojištění.

37. Zbývá tak posoudit, nakolik se zmíněné závěry [formulované za skutkového stavu, kdy zaměstnavatel (dlužník) mzdy zaměstnancům nevyplatil (tudíž neprovedl ani srážky z jejich hrubých mezd)] mohou prosadit v poměrech dané věci,

kdy dlužník vyplatil svým zaměstnancům mzdu za měsíc duben 2016 [tj. slovy § 3 odst. 1 ZPVZP, kdy, dlužník (svým) zaměstnancům jejich příjmy zúčtoval].

38. Povinnost k úhradě pojistného na zdravotní pojištění za jeho zaměstnance, včetně té části pojistného, kterou jsou povinni hradit zaměstnanci, dlužníku vznikla k 1. květnu 2016 (srov. závěry formulované Nejvyšším správním soudem v rozsudech sp. zn. 3 Ads 63/2006 a sp. zn. 3 Ads 34/2009). Jinými slovy, výše zmíněná povinnost vznikla dlužníku v době před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka.

39. Z judikatury Nejvyššího správního soudu dále plyne, že osobou, po které může příslušná zdravotní pojišťovna vymáhat dlužné pojistné na zdravotní pojištění (§ 5 ZPVZP), je zaměstnavatel zaměstnance, a nikoli (přímo) zaměstnanec (rozsudek sp. zn. 2 Ads 303/2005, k jehož závěrům se přihlásil Nejvyšší správní soud např. v rozsudku ze dne 26. 1. 2017, sp. zn. 5 Ads 88/2015).

40. Za této situace je pro věc rozhodující, zda v rozsahu, v němž dlužník plnil žalované tu část pojistného na zdravotní pojištění, jejímiž plátcí byli jeho zaměstnanci [§ 5 věta první před středníkem písm. a) a § 9 odst. 2 ZVZP, ve spojení s § 2 odst. 1 a § 5 ZPVZP], plnil ze svého majetku (tj. z majetkové podstaty) nebo z majetku zaměstnanců, jejichž příjmy zúčtoval.

41. Podle § 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce [ve znění účinném k datu vzniku povinnosti dlužníka k úhradě pojistného na zdravotní pojištění za jeho zaměstnance (1. 5. 2016), které do současné doby nedoznalo změn – dále jen „zák. práce“], závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy. Základními pracovní právními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Podle § 109 odst. 1 zák. práce za vykonanou práci přísluší zaměstnanci mzda, plat nebo odměna z dohody za podmínek stanovených tímto zákonem, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní právní předpis jinak.

Podle § 142 odst. 1 zák. práce mzdu nebo plat je zaměstnavatel povinen zaměstnanci vyplácet v zákonných peněžích.

Podle § 147 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel smí srazit zaměstnanci [§ 146 písm. a)] jen ... b) pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění.

Podle § 351 zák. práce, má-li být v základních pracovní právních vztazích uvedených v § 3 použit průměrný výdělek, musí se postupovat při jeho zjištění jen podle této hlavy.

Podle § 352 zák. práce průměrným výdělkem zaměstnance se rozumí průměrný hrubý výdělek, nestanoví-li pracovní právní předpisy jinak.

42. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že při výpočtu náhrady mzdy z neplatného rozvázání pracovního poměru (a také dalších nároků na mzdu, na plat, náhrady mzdy a platu a jiných plnění, z nichž se podle zvláštních

č. 26

předpisů „odvádí“ daň z příjmů fyzických a právnických osob, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění) se v době od 1. 1. 1993 vychází (nestanoví-li zákon jinak) z tzv. průměrného hrubého výdělku zaměstnance. Výši takového „mzdového“ nároku stanoví soud ve svém rozhodnutí v této „hrubé“ výši.

43. Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. 21 Cdo 436/2005, a ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1775/2013, jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013.

44. Promítnuto do poměrů dané věci, vznikly-li zaměstnancům dlužníka za měsíc duben 2016 „mzdové“ nároky (§ 109 odst. 1 zák. práce) a byly-li též zúčtovány (§ 3 odst. 1 ZPVZP), o čemž nebylo mezi účastníky řízení sporu, stalo se takto realizované plnění dlužníka majetkem jeho zaměstnanců. To platí též o částkách představujících pojistné na zdravotní pojištění, jehož plátcí byli tito zaměstnanci [§ 5 věta první před středníkem písm. a) a § 9 odst. 2 ZVZP, ve spojení s § 2 odst. 1 a § 5 ZPVZP]; skutečnost, že v rozsahu těchto částek dlužník odvedl pojistné (přímo) příslušné zdravotní pojišťovně (žalované) [viz povinnost plynoucí pro dlužníka z § 5 odst. 1 věty druhé ZPVZP], na závěru o tom, že šlo (pro účely výkladu § 111 insolvenčního zákona) o plnění z majetku, který náležel zaměstnancům dlužníka, nic nemění.

45. Jinými slovy, zúčtoval-li (budoucí) insolvenční dlužník svým zaměstnancům příjmy ze závislé činnosti (§ 3 odst. 1 ZPVZP), a odvedl-li (přímo) příslušné zdravotní pojišťovně pojistné na zdravotní pojištění, jehož plátcí byli tito zaměstnanci, nešlo o plnění z majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka.

46. Shora uvedené přitom podporuje též závěr obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 5 Tdo 534/2017, podle něhož zaměstnanci, za něž nebyly odvedeny platby pojistného na zdravotní pojištění (ačkoli byly zaměstnavatelem srazeny), nejsou poškozenými v trestním řízení; tím je příslušná zdravotní pojišťovna.

47. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné již proto, že k (označeným) peněžitým plněním nebyl použit majetek náležející do majetkové podstaty, nýbrž majetek zaměstnanců dlužníka, Nejvyšší soud, aniž se výslovně zabýval dalšími (dovolatelkou uplatněnými) dovolacími důvody, rozhodnutí odvolacího soudu změnil tak, že rozsudek insolvenčního soudu potvrdil [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.]. Současně (nově) rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení, přičemž právo na náhradu těchto nákladů žádnému z účastníků nepřiznal, když procesně úspěšná žalovaná se tohoto práva výslovně vzdala.

Č. 27

Insolvenční řízení, Rozhodnutí o úpadku, Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Pohledávka

č. 27

§ 111 IZ, § 165 IZ, § 173 odst. 1 IZ, § 229 odst. 3 písm. b) IZ

Pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku a kterou je věřitel povinen přihlásit do insolvenčního řízení (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku, není dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona) oprávněn uspokojit před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, jestliže již nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. To platí bez zřetele k tomu, že šlo o pohledávku, která vznikla (až) po zahájení insolvenčního řízení a která v době do (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka mohla být uspokojena proto, že šlo o právní jednání nutné ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí (§ 111 odst. 2 insolvenčního zákona).

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 4. 2018, sp. zn. 188 ICm 3948/2015.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. 29 ICdo 113/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.113.2018.1)

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 22. 2. 2017, č. j. 188 ICm 3948/2015-53, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že „právní úkon“, kterým dlužník (S., akciová společnost) převedl dne 16. 4. 2015 ze svého účtu na účet žalovaného (C. Ltd.) částku 920 000 Kč, je vůči věřitelům neúčinný (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému vydat do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 920 000 Kč do majetkové podstaty dlužníka (bod II. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 16 456 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 111, § 235, § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1, 3 a 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. I převod peněžních prostředků z účtu dlužníka na účet třetí osoby je právním úkonem, je-li v něm obsažen projev vůle dlužníka plnit dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, a tím způsobit zánik povinnosti plnit dluh (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 677/2011) [jde o rozsudek ze dne 27. 2. 2014, uveřejněný pod č. 60/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 60/2014“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

4. Vzhledem k tomu, že po převodu částky 920 000 Kč zůstalo na účtu dlužníka u Komerční banky, a. s. (dále jen „banka“), pouhých 6 625 Kč, a ze soupisu majetkové podstaty je zřejmé, že k jiné zásadní změně ve skladbě této částky nedošlo, má insolvenční soud za to, že tímto způsobem došlo ke zmenšení majetku dlužníka způsobem, který § 111 odst. 1 insolvenčního zákona zapovídá.

5. Předmětný úkon dlužníka pak nelze podřadit žádné z výjimek dle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona. Nešlo o platbu nutnou ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné výživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí, ani o uspokojení pohledávky dle § 168 nebo § 169 insolvenčního zákona (což žalovaný ani netvrdí).

6. K tvrzení žalovaného, že šlo o platbu nutnou k provozování podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření (o úhradu činnosti nezbytné pro udržení chodu obchodního závodu dlužníka a pro udržení hodnoty majetku dlužníka), poukazuje insolvenční soud na to, že žalovaný účtoval dlužníku služby poskytnuté v době od března 2014 do září roku 2014, vyfakturované dne 1. 10. 2014 a splatné k 30. 10. 2014, přičemž dlužník faktury uhradil 16. 4. 2015. Bez ohledu na to, kdo služby reálně poskytoval a kdo je fakturoval, pokládá insolvenční soud za podstatné, že v daný moment použil dlužník veškerý disponibilní finanční majetek (představovaný vratkou dané z přidané hodnoty) k úhradě již cca 6 měsíců existujícího dluhu. Nutnost provedení plateb k udržení provozu podniku v rámci obvyklého hospodaření se z logiky věci průběžně vztahuje k období, kdy dlužník činnost vykonává (k úhradě úkonů, které bezprostředně činí k udržení podniku). Lze-li správu 10 bytů považovat za provoz podniku, jeví se ve vztahu k udržení provozu podniku dlužníkem provedená úhrada spíše kontraproduktivně, neboť po provedeném převodu finančních prostředků nezbyly dlužníku na jakýkoli provoz v zásadě žádné finanční prostředky.

7. Argument, že zaplacení již existujícího dluhu bylo podmínkou dalšího poskytování služeb žalovaným, má soud za lichý, když dlužník, který byl v době od 12. 1. 2015 do 8. 4. 2015 v konkursu, žádnou činnost neprovozoval. Převod

finančních prostředků k úhradě předmětných služeb tak není výjimkou dle § 111 odst. 2 insolvenčního zákona a byl učiněn v rozporu s omezeními nakládání s majetkovou podstatou, aniž by si dlužník nebo žalovaný k tomuto úkonu předem vyžádali souhlas insolvenčního soudu ve smyslu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona.

- 8.** K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 4. 2018:
- [1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).
 - [2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 4 114 Kč (druhý výrok).
- 9.** Odvolací soud – odkazuje na § 111, § 235 odst. 1 a § 239 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:
- 10.** Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného insolvenčním soudem, jenž nebyl v odvolacím řízení zpochybněn a sdílí i závěry insolvenčního soudu o neúčinnosti sporného právního úkonu, k čemuž pro stručnost odkazuje na podrobné a přesvědčivé odůvodnění napadeného rozsudku.
- 11.** K odvolací argumentaci žalovaného odvolací soud doplňuje, že je s insolvenčním soudem zajedno i v tom, že sporná platba nebyla úkonem nutným k provozování podniku dlužníka v rámci obvyklého hospodaření ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona za situace, kdy k údajnému plnění (provedení prací) ve prospěch dlužníka mělo dojít v době od března do září 2014, a dlužník platbu uskutečnil 16. 4. 2015, v období 15 dnů, kdy na jeho majetek nebyl prohlášen konkurs (a byl tedy osobou s dispozičními oprávněními).
- 12.** Zcizení veškerého finančního majetku připsaného na účet dlužníka shodou okolností právě v tomto období ve prospěch jediného věřitele, jenž je nadto osobou tvořící s dlužníkem koncern, nelze v žádném případě považovat za úkon nutný k provozování podniku (dlužníka) v rámci obvyklého hospodaření.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje na základě § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud v napadených výrocích zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů.

14. Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení následující otázky:

[1] Je možné pokládat předmětnou platbu (ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona) za „činnost související s běžným provozem závodu“?

[2] V jakých případech jde podle § 111 odst. 1 insolvenčního zákona o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení majetku, a zejména, kdy jde o „nikoli zanedbatelné zmenšení majetku“?

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel oběma soudům vytýká, že předmětný úkon nezahrnuly mezi výjimky z omezení dispozice s majetkovou podstatou předvídané zákonem. K tomu dovolatel odkazuje na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2010, konkrétně na tuto pasáž:

„Z § 111 insolvenčního zákona plyne, že dlužník není zcela zapovězeno disponovat se svým majetkem poté, co je zahájeno insolvenční řízení. Dlužník však nesmí nakládat s majetkem způsobem, který by vedl k podstatným změnám majetkové podstaty, a tím i ke snížení uspokojení věřitelů.“

Odtud podle dovolatele vyplývá, že dlužník nesmí činit pouze úkony způsobující podstatné změny ve skladbě (hodnotě) svého majetku; běžné úkony při provozu obchodního závodu (pro zachování jeho chodu a zachování hodnoty majetkové podstaty dlužníka) zákon naopak předpokládá. V projednávané věci pak beze sporu šlo o běžnou platbu za služby nutné pro každodenní chod dlužníka (samotné poskytnutí služeb a jejich nezbytnost pro dlužníka soudy nijak nezpochybnil).

16. Z „výše naznačeného“ důvodu vymezuje insolvenční zákon okruh osob, které mají dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníka, přičemž v době převodu předmětné částky měl dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužník (jeho statutární orgán), jenž byl oprávněn i povinen mj. provádět platby související s běžným provozem závodu, a to zejména za účelem udržení hodnoty majetkové podstaty, tvořené především nemovitými věcmi v hodnotě několik desítek milionů korun, a za účelem udržení chodu závodu. Jelikož převážnou část majetkové podstaty dlužníka tvoří pronajaté bytové jednotky, nebylo možné zastavit platby související se zajišťováním provozu závodu dlužníka bez vzniku významných škod. Platba byla určena k zachování běžného chodu obchodního závodu dlužníka (nešlo tedy o podstatné změny ve skladbě a určení majetku náležejícího do majetkové podstaty dlužníka) a došlo k ní v době, kdy dispoziční oprávnění s majetkem náležela dlužníku. Platba tak spadá pod výjimku z omezení stanovených zákonem. Dlužník hradil dovolateli běžné faktury za správu majetku, „IT“ služby, vedení účetnictví a právní a daňové poradenství. Běžné faktury hradil dlužník vůči různým dodavatelům, nejen vůči dovolateli; ostatní platby však žalobce nenapadl. Závěr obou soudů, že platbou byly překročeny zákonem stanovené meze nakládání s majetkovou podstatou dlužníka, není správný. Dlužník má povinnost zachovat chod závodu a předcházet hrozícím škodám, které by ve svém důsledku mj. zhoršovaly postavení jeho věřitelů ve vztahu k dobytnosti a výši možného uspokojení jejich pohledávek.

17. V situaci, kdy byl zrušen konkurs na majetek dlužníka, a bylo možné, že bude povolena reorganizace, byla platba nezbytná pro zachování smluvního vztahu s dodavatelem. Zachování obchodních vztahů bylo pro dlužníka prioritou, neboť při povolení reorganizace by bylo nezbytné, aby obchodní závod fungoval plynule dál. Při narušení obchodních vztahů by bezpochyby hrozil vznik škody, neboť smluvní partneři by mohli smlouvy vypovědět, což by mělo negativní dopad na dlužníka, potažmo na jeho majetkovou podstatu. Při povolení reorganizace by bylo (jinak) obtížné udržet běžný chod závodu.

18. Platba spadá do výjimek z omezení dispozice s majetkovou podstatou, neboť neznamenala podstatnou změnu ve skladbě, respektive hodnotě, majetku dlužníka. O podstatnou změnu by šlo, kdyby taková změna: „... vedla k ztížení realizace majetkové podstaty nebo k reálnému snížení její hodnoty anebo přímo ke skutečnému zmenšení tohoto majetku. K. dospívá k závěru, že při výkladu pojmu „nikoliv zanedbatelné zmenšení“ je nutné vycházet z úvahy a nejpravděpodobněji z porovnání hodnoty případně zcizené věci a dalšího majetku dlužníka.“ Srov. HÁSOVÁ, J. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 404. Porovnání výše platby a majetku dlužníka je nutné provést k datu uskutečnění platby, když Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 3. 2018, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 29 ICdo 17/2016 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 56/2019 Sb. soudních rozh. obč.), dovodil, že i v poměrech zákonné neúčinnosti právních úkonů podle § 111 insolvenčního zákona je nezbytné posuzovat otázku „nikoli zanedbatelného“ zmenšení majetkové podstaty k datu uskutečnění sporných plateb.

19. Platba výrazně nesnížila majetek dlužníka, který byl ke dni jejího provedení vlastníkem (především nemovitého) majetku v hodnotě několika desítek milionů korun, vůči němuž je výše platby v řádu jednotek procent. Tento závěr podporuje také judikatura, konkrétně rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 5. 11. 2012, sp. zn. 10 ICm 1076/2012. V něm se soud zabýval právě hranicí, kdy ještě nejde o zanedbatelné zmenšení majetkové podstaty. Na základě zkoumání pojmu „zanedbatelnosti“ nebo „nepatrnosti“ v jiných normách, konkrétně v občanském soudním řádu a v zákonu č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), pak dospěl k následujícímu závěru:

„S přihlédnutím k výše uvedenému lze konstatovat, že dvě platby dlužníka ve prospěch věřitelů ve svém součtu nepřesahují hranici bagatelnosti stanovenou nominálně a stejně tak nepřesahují hranici stanovenou procentuálně, za níž lze považovat právě hranici 5%.“

20. Dovolatel rovněž míní, že soudy by měly při posuzování omezení dispozicních oprávnění dlužníka rozlišovat, zda jde o řízení zahájené věřitelským nebo dlužnickým insolvenčním návrhem (což se v dané věci nestalo), s tím, že tento

jeho závěr podporuje i judikatura, k čemuž cituje z rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 41 ICm 327/2015, následující pasáže: „Při posuzování omezení dispozičních oprávnění dlužníka při nakládání s majetkovou podstatou po zahájení insolvenčního řízení dle § 111 insolvenčního zákona je nutné rozlišovat, zda se jedná o dlužnický, či věřitelský insolvenční návrh.

Koncepce obsažená ve shora uvedeném ustanovení insolvenčního zákona respektuje skutečnost, že podání věřitelského návrhu s sebou automaticky nespojuje omezení dlužníka v nakládání s jeho vlastním majetkem a nečiní z dlužníka pasivní subjekt, bez možnosti přispět vlastními úkony k řešení (1 VSPH 562/2009). Toto omezení je navázáno až na situaci, kdy o tomto omezení rozhodne vydáním předběžného opatření insolvenční soud. ...

V případě zahájení insolvenčního řízení věřitelským návrhem není důvod k zastavení plateb peněžitých dluhů vzniklých před zahájením insolvenčního řízení ve smyslu § 111 odst. 1 věty druhé. V případě věřitelského návrhu je dlužník povinen postupovat v rámci obvyklého hospodaření, tedy s péčí řádného hospodáře. Je oprávněn nakupovat suroviny, materiál a další věci pro zajištění svého chodu. Jedná se o nakládání s oběžným majetkem, tj. zásoby materiálu, nedokončená výroba, zboží, pohledávky z obchodního styku a peníze na běžném účtu. Dlužník má dokonce povinnost zachovat chod závodu a předcházet hrozícím škodám, které by mimo jiné zhoršovaly postavení jeho věřitelů ve vztahu k dobytnosti a výši možného uspokojení jejich pohledávek.“

Obdobný závěr obsahuje rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 41 ICm 298/2015 (uzavírá dovolatel).

III.

Přípustnost dovolání

21. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí (23. 4. 2018) je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

22. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV. Důvodnost dovolání

č. 27

23. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

24. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

25. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná zejména následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno dne 7. 4. 2014.

[2] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140030, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 1“), vyúčtovala společnost C. s. r. o. (dále jen „společnost C“) dlužníku částku 150 000 Kč jako cenu za správu majetku a za „IT“ služby za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány „IT“ služby a služby za správu majetku poskytované v měsících březen až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[3] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140027, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 2“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 200 000 Kč jako cenu za daňové a ekonomické poradenství a za administrativní podporu za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány daňové poradenství a administrativní podpora za měsíce březen až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[4] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140028, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 3“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 350 000 Kč jako cenu za právní poradenství za rok 2014. Podle připojeného výkazu práce bylo takto fakturováno právní poradenství poskytované v rozmezí měsíců březen až září 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[5] Fakturou ze dne 1. 10. 2014, č. 120140029, splatnou dne 30. 10. 2014 (dále jen „faktura č. 4“), vyúčtovala společnost C dlužníku částku 220.000 Kč jako cenu za rekonstrukci účetnictví roku 2013, 2014 a za vedení účetnictví. Podle připojeného výkazu práce byly takto fakturovány služby poskytované od 21. 7. 2014 do 25. 9. 2014 a účetní úkony poskytované od

21. 7. 2014 do 4. 9. 2014 (vždy s uvedením počtu odpracovaných hodin za jednotlivé měsíce).

[6] Usnesením ze dne 14. 10. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a jeho insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

[7] Usnesením ze dne 12. 1. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 13. 1. 2015), prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka.

[8] Usnesením ze dne 8. 4. 2015 zrušil odvolací soud usnesení insolvenčního soudu ze dne 12. 1. 2015 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

[9] Podle výpisu z účtu dlužníka u banky za období 17. 3. 2015 až 16. 4. 2015 činil počáteční zůstatek na účtu dlužníka 927 082,03 Kč; dne 16. 4. 2015 byla z účtu odeslána (odepsána) za účelem úhrady výše označených faktur částka 920 000 Kč na účet dovolatele (tehdy podnikajícího pod obchodní firmou B. Ltd.). Konečný zůstatek účtu dlužníka po této transakci činil 6 625,03 Kč, k 31. 12. 2014 pak – 87,08 Kč.

[10] Usnesením ze dne 23. 4. 2015, zamítl insolvenční soud dlužníkův návrh na povolení reorganizace [ze dne 2. 1. 2015, zveřejněný v insolvenčním rejstříku 5. 1. 2015 (B-4)] a opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[11] Dopisem z 9. 9. 2015, doručeným 14. 9. 2015, vyzval žalobce žalovaného, aby do 15 dnů vrátil na účet dlužníka částku 920 000 Kč.

[12] Usnesením ze dne 20. 11. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 3. 12. 2015), zrušil odvolací soud usnesení insolvenčního soudu ze dne 23. 4. 2015 (ve výroku o zamítnutí dlužníkovy návrhu na povolení reorganizace a prohlášení konkursu na majetek dlužníka) a věc (potud) vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

[13] Usnesením ze dne 22. 2. 2016, které nabylo právní moci dne 16. 3. 2016, insolvenční soud opět zamítl dlužníkův návrh na povolení reorganizace [ze dne 2. 1. 2015, zveřejněný v insolvenčním rejstříku 5. 1. 2015 (B-4), aktualizovaný podáním dlužníka ze dne 22. 12. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 23. 12. 2015 (B-68)] a opět prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[14] Podle soupisu majetkové podstaty dlužníka k 23. 12. 2014 sestával majetek dlužníka z 10 bytových jednotek a 1 nebytové jednotky v označené budově v B. (se spoluvlastnickými podíly na souvisejících pozemcích) a ze zůstatků na dvou bankovních účtech ve výši 6 875,03 Kč a 32,38 eur. K 9. 8. 2016 se majetek sepsaný do majetkové podstaty v zásadě nezměnil, byl rozšířen pouze o pohledávky dlužníka za jeho dvěma dlužníky (oběma v konkursu) v souhrnné výši 97.901 Kč.

[15] Správu bytových jednotek vykonávala společnost G. s. r. o. (na základě příkazní smlouvy ze dne 2. 4. 2014); za tuto správu účtovala označená společnost majetkové podstatě dlužníka částku 474 124 Kč (B-56).

26. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a insolvenčního zákona:

č. 27

§ 3028 (o. z.)

...

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

Nakládání s majetkovou podstatou § 111 (insolvenčního zákona)

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 165 (insolvenčního zákona)

č. 27

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

(2) Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky.

(3) Jinak než postupem podle odstavce 1 lze v insolvenčním řízení uspokojit z majetkové podstaty pouze pohledávky, o kterých tak stanoví tento zákon; uspokojení jiných pohledávek je vyloučeno.

...

§ 173 (insolvenčního zákona)

Podání přihlášky

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

...

§ 229 (insolvenčního zákona)

...

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

a) dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,

b) dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,

c) insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,

d) dlužník v době od povolení reorganizace a

e) dlužník v době od povolení oddlužení.

...

27. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a insolvenčního zákona již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

28. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že postrádá zdůvodnění (opodstatnění) toho, proč u právního jednání dlužníka uskutečněného v době od 1. 1. 2014 oba soudy nadále používají (což se u insolvenčního soudu promítlo i ve výrokové části jeho rozsudku) pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil tento pojem pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.) a ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona. Srov. i § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. 29 ICdo 176/2017. Z téže příčiny je nesprávné používat při zkoumání právních jednání dlužníka uskutečněných v době od 1. 1. 2014 v režimu § 111 insolvenčního zákona slovní spojení „provoz podniku“ (správně má jít o „provoz závodu“). Při absenci argumentace pro jiný závěr bude Nejvyšší soud při svých úvahách v této věci dále používat terminologii zavedenou s účinností od 1. 1. 2014.

29. Ve výše ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k položeným otázkám tyto závěry:

30. K otázce č. 1 (K výkladu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona).

Ve vztahu k této otázce argumentuje dovolatel ve prospěch názoru, že předmětná platba byla právním jednáním nutným k provozování dlužníkovy závodu v rámci obvyklého hospodaření (a že proto šlo o zákonnou výjimku ze zákazu formulovaného v § 111 odst. 1 insolvenčního zákona). Dovolatel nicméně nevzal v potaz, že předmětná úhrada se týkala prací provedených pro dlužníka (vesměs, s výjimkami rozebranými níže) sice po zahájení insolvenčního řízení (od 7. 4. 2014), že však současně šlo [jak je zřejmé i z data vystavení faktur (1. 10. 2014)] o pohledávku vzniklou před rozhodnutím o úpadku (před 14. říjnem 2014) uhrazenou dlužníkem 16. 4. 2015 (po uplynutí propadné dvouměsíční lhůty určené věřitelům k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka v rozhodnutí o úpadku). To, že šlo o pohledávku vzniklou před rozhodnutím o úpadku, a že současně nejde o některou z pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona) nebo o některou z pohledávek za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 1 insolvenčního zákona, přitom nebylo mezi účastníky sporné. V této souvislosti Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl, že podáním datovaným 16. 1. 2020 doplnil dovolatel dovolání o argumentaci zdůvodňující, proč předmětná pohledávka nemohla být přihlášena do insolvenčního řízení

a proč jde o pohledávku za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 2 písm. g) insolvenčního zákona. S přihlédnutím k § 241b odst. 3 o. s. ř. však lze přikročit ke kvalitativní změně dovolacího důvodu (i ve formě doplnění nové argumentace v rámci téhož dovolacího důvodu) jen do uplynutí lhůty k podání dovolání. Stejně tak je vyloučeno jakkoli v dovolacím řízení zohlednit znalecké posudky z 18. 1. 2019 a z 30. 10. 2019, jehož závěrů se podání z 16. 1. 2020 dovolává; přihlédnout v dovolacím řízení k novým skutečnostem nebo důkazům totiž Nejvyššímu soudu zapovídá § 241a odst. 6 o. s. ř. Jen pro úplnost Nejvyšší soud v daném kontextu dodává, že pohledávka společnosti C nemohla být žádou z pohledávek uvedených v § 168 odst. 2 insolvenčního zákona již proto, že nešlo o pohledávku, která „vznikla po rozhodnutí o úpadku“.

31. Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., z nějž ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 NSČR 89/2014, uveřejněného pod číslem 17/2018 Sb. rozh. obč.), ozřejmil, že z uspokojení v insolvenčním řízení jsou vedle pohledávek vypočtených v § 170 insolvenčního zákona a přihlášených pohledávek, k nimž se v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností nepřihlíží (srov. § 185 insolvenčního zákona), vyloučeny i pohledávky, které věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, nepřihlásil v průběhu insolvenčního řízení vůbec, nebo pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, které věřitel neuplatnil v průběhu insolvenčního řízení postupem dle § 203 insolvenčního zákona, a pohledávky, které vznikly až po rozhodnutí o úpadku respektive po uplynutí propadné lhůty vymezené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek a které zároveň nejsou zahrnuty v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň, obsaženém v § 168 a § 169 insolvenčního zákona.

32. Věřitel, jemuž insolvenční zákon předepisuje (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) uplatnění pohledávky vůči dlužníku podáním přihlášky, se v závislosti na přijatém způsobu řešení úpadku uspokojuje (nestanoví-li zákon jinak) rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona). Nezbytným předpokladem pro uspokojení takového věřitele pak v případě, že nejde o věřitele, pro nějž platí režim uvedený v § 173 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, nebo o známého věřitele dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie, s výjimkou Dánska (srov. i § 430 insolvenčního zákona), je, že svou pohledávku v insolvenčním řízení skutečně přihlásil nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku.

33. Jinak řečeno, pohledávku, která vznikla před rozhodnutím o úpadku, a kterou je věřitel povinen přihlásit do insolvenčního řízení (chce-li být v insolvenčním řízení uspokojen z majetkové podstaty dlužníka) nejpozději do uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené v rozhodnutí o úpadku, není dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním ve smyslu § 229 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona) oprávněn uspokojit před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, jestliže již nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. To platí bez zřetele k tomu, že šlo o pohledávku, která vznikla (až) po zahájení insolvenčního řízení a která v době do (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka mohla být uspokojena proto, že šlo o právní jednání nutné ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti nebo ke splnění procesních sankcí (§ 111 odst. 2 insolvenčního zákona). Řečené lze dobře demonstrovat na právním jednání dlužníka nutném ke splnění procesních sankcí. Procesní sankcí může být např. pořádková pokuta; jde-li o pohledávku vzniklou (pořádkovou pokutu uloženou) po zahájení insolvenčního řízení, je dlužník oprávněn ji uhradit v době do rozhodnutí o úpadku. Poté, co nastanou účinky rozhodnutí o úpadku, však stejná pohledávka bude (dokonce) vyloučena z uspokojení v insolvenčním řízení jako mimosmluvní sankce (§ 170 písm. d) insolvenčního zákona).

34. Uspokojí-li dlužník (jako osoba s dispozičním oprávněním) takovou pohledávku v době, kdy již vyšlo najevo (kdy je zřejmé), že ji věřitel nepřihlásil do insolvenčního řízení ani v propadné přihlašovací lhůtě určené v rozhodnutí o úpadku, pak je takové právní jednání též v rozporu s § 173 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, neboť v takovém případě plní dlužník na pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje.

35. K otázce č. 2 (K výkladu § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona). Odpověď na tuto otázku se podává již z odpovědi na otázku č. 1. Jde-li o pohledávku, která po (účinnosti) rozhodnutí o úpadku dlužníka může být uspokojena jen jako přihlášená pohledávka způsobem předjímaným ustanovením § 165 odst. 1 insolvenčního zákona a která se v případě, že ji věřitel včas nepřihlásí, dokonce ani neuspokojuje (§ 173 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), pak na závěr, že jde o neúčinné právní jednání dlužníka, nemá žádný vliv zkoumání, zda takovým právním jednáním došlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení dlužníkovu majetku anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení. Právní jednání dlužníka bude (se zřetelem k účinkům vyvolaným ohledně pohledávek, které se mají přihlásit, rozhodnutím o úpadku) neúčinné, i kdyby úhradou takové pohledávky došlo k jen zanedbatelnému zmenšení dlužníkovu majetku.

36. Ve vztahu k této otázce Nejvyšší soud v rozhodnutích přijatých po podání dovolání v této věci též vysvětlil, že § 111 odst. 1 insolvenčního zákona obsa-

č. 27

huje dvě autonomní (na sobě nezávislé) skutkové podstaty omezení dlužníka v nakládáním s majetkovou podstatou. Jde jednak o povinnost dlužníka zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení (§ 111 odst. 1 věta první), jednak o oprávnění dlužníka plnit peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem (§ 111 odst. 1 věta druhá). Přitom omezení dlužníka plynoucí z § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona není vázáno na podmínky určené § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona. Jinými slovy, plnil-li dlužník peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly obsaženými v § 111 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo (i) k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení. Srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 ICdo 60/2018, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. 29 ICdo 148/2019.

37. Výkazy práce připojené k výše označeným (v odstavci [25] pod body 2/ až 5/) fakturám, dokládají, že:

[1] Výkazem práce označeným „Správa majetku za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 1 účtovala společnost C dlužníku též práci za:

a) březen 2014:

10 hodin – Evidence nájemních vztahů,

20 hodin – Zajištění oprav po převzetí bytového komplexu,

16 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,

15 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,

06 hodin – Převzetí a správa nájemních prostor,

08 hodin – Správa a údržba nájemních prostor.

Celkem šlo tedy za březen 2014 o 75 hodin, které při účtované sazbě 300 Kč za hodinu představovaly částku 22 500 Kč.

b) duben 2014:

14 hodin – Zajištění úklidu bytového komplexu včetně přilehlých pozemků,

12 hodin – Administrace k založení SVJ.

Celkem šlo za duben 2014 o 26 hodin, které při účtované sazbě 300 Kč za hodinu představovaly částku 7 800 Kč.

[2] Výkazem práce označeným „IT služby za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 1 účtovala společnost C dlužníku též práci za:

a) březen 2014:

10 hodin – Správa údržba výpočetní techniky. Při účtované sazbě 800 Kč za hodinu představovaly tyto práce částku 8 000 Kč.

b) duben 2014:

10 hodin – Správa údržba výpočetní techniky,

08 hodin – Záloha systémů,

07 hodin – Zapojení a testování v nové lokaci,

06 hodin – Obnova dat poškozeného serveru po transportu,

03 hodiny – Nastavení cyklického zálohování systémů.

Celkem šlo za duben 2014 o 34 hodin, které při účtované sazbě 800 Kč za hodinu představovaly částku 27 200 Kč.

[3] Výkazem práce označeným „Daňové a ekonomické poradenství, administrace za rok 2014“, připojeným k faktuře č. 2 účtovala společnost C dlužníku též práci za březen 2014:

a) za ekonomické poradenství – analýzu při účtované sazbě 1 900 Kč za hodinu:

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (24. 3. 2014),

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (25. 3. 2014),

04 hodiny – Analýza ekonomických ukazatelů za rok 2013 (26. 3. 2014),

03 hodiny – Analýza a výstupy ekonomických ukazatelů za rok 2013 [26. 3. „2015“ (správně 2014)],

02,5 hodiny – Pravidelná měsíční analýza ekonomických ukazatelů za 3/2014 (31. 3. 2014).

Celkem šlo o 17,5 hodin, které při účtované sazbě představovaly částku 33 250 Kč.

b) za ekonomické poradenství – kontrolu při účtované sazbě 1 600 Kč za hodinu:

02 hodiny – Zpracování s účetnictvím přiznání k dani z přidané hodnoty za 2/2014 (25. 3. 2014), celkem tedy částka 3 200 Kč.

c) za ekonomické – organizační poradenství při účtované sazbě 600 Kč za hodinu:

02 hodiny – Zpracování mzdové agendy za 3/2014, celkem tedy částka 1 200 Kč.

38. Ponechá-li Nejvyšší soud stranou práce za duben 2014, kde výkazy připojené k faktuře č. 1 neposkytují spolehlivý podklad pro zjištění, kolik z oněch celkem 60 hodin práce (26 + 34) za duben 2014 připadlo na období od 1. 4. 2014 do 7. 4. 2014 (kdy bylo zahájeno insolvenčního řízení), pak je z výše podaného shrnutí patrné, že ohledně částky 68 150 Kč (22 500 Kč + 8 000 Kč + 33 250 Kč + 3 200 Kč + 1 200 Kč) za účtované hodiny práce v březnu 2014

č. 27

(před zahájením insolvenčního řízení) je jakákoli argumentace § 111 odst. 1 věty první insolvenčního zákona vyloučena. V tomto rozsahu totiž dlužník plnil peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení v rozporu s pravidly obsaženými v § 111 odst. 1 větě druhé insolvenčního zákona, kde rovněž není pro posouzení, zda jde o neúčinný právní úkon, významné, zda v důsledku takového plnění došlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který do majetkové podstaty náleží (může náležet) anebo k jeho nikoli zanedbatelnému zmenšení.

39. Jelikož dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 28

Insolvence, Incidenční spory, Zpracování

§ 159 odst. 1 písm. b) IZ, § 225 IZ, § 135b obč. zák., § 1074 o. z., § 1075 o. z.

č. 28

Vylučovací žalobou podle § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona se lze úspěšně domoci i vyloučení náhradního peněžitého plnění dosaženého zpracováním věci sepsané do majetkové podstaty dlužníka.

Jestliže movitá věc, která je předmětem vylučovací žaloby, zanikne zpracováním, lze pokračovat v excindačním řízení, vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovateli) vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení je bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc. V těch případech, kdy žalobci (vylučovateli) vzniklo (u věci nezpracované v dobré víře) časově omezené právo „volby výhodnějšího řešení“ (§ 1075 odst. 1 a 2 o. z.), lze v excindačním řízení pokračovat poté, co se na základě provedené volby nebo v důsledku jejího nevyužití vyjasnilo, že žalobci (vylučovateli) vzniklo vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení se takto rovněž stává (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc. Vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovateli) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění, jehož hodnota je „ukryta“ ve věci vzniklé zpracováním, je ve smyslu § 225 odst. 5 insolvenčního zákona „výtěžkem“ tohoto „jiného nakládání“ s věcí (jejího zpracování do nové věci) „podíl“ žalobce (vylučovatele) na věci vzniklé zpracováním v míře odpovídající „hodnotě zpracované věci“. V souladu s ustanovením § 225 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona se v takovém případě stává předmětem řízení bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) tento podíl na nové věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 29 Cdo 2268/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.CDO.2268.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2018, sp. zn. 70 Co 432/2017.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 28

1. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 12. 7. 2017, č. j. 11 C 78/2014-255, (mimo jiné) zamítl žalobu, kterou se žalobce (J. s. r. o.) domáhal vůči (původnímu) žalovanému (Mgr. Ing. I. H., jako insolvenčnímu správci dlužníka J., a. s.) zaplacení částky 77 110,18 eur s 8,05% úrokem z prodlení od 31. 3. 2014 do zaplacení (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.).

2. Městský soud v Praze k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 18. 1. 2018, č. j. 70 Co 432/2017-297, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích II. a III. (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

3. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů ve vazbě na obsah spisu plyne, že:

[1] Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 6. 6. 2013, zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Ing. I. H.; následným usnesením ze dne 17. 10. 2013, insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

[2] Insolvenční správce dlužníka podáním ze dne 3. 10. 2013 vyrozuměl žalobce o soupisu majetku do majetkové podstaty dlužníka (šlo o majetek označený jako nedokončená výroba – V., nedokončená výrobu – L. a sklad surovin, včetně připojeného seznamu majetkových položek); podání insolvenčního správce obsahovalo rovněž poučení ve smyslu § 225 odst. 1 až 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

[3] Žalobou došlou insolvenčnímu soudu dne 4. 11. 2013 se žalobce domáhal vůči insolvenčnímu správci dlužníka vyloučení věci (497,485 tun lepenky, skladová položka 4.01 – dále jen „lepenka“), s tím, že není majetkem dlužníka, ale žalobce. Insolvenční správce podáním ze dne 27. 2. 2014 sdělil insolvenčnímu soudu, že s ohledem „na bezprostředně hrozící újmu uskladněné lepence přistoupil k jejímu zpracování“, a to se souhlasem věřitelského výboru a po jejím předchozím oceněním znalcem. Za tohoto stavu žalobce vzal žalobu zpět a insolvenční soud řízení zastavil usnesením ze dne 2. 4. 2014, které nabylo právní moci dne 10. 5. 2014.

[4] Usnesením ze dne 22. 9. 2016, ustanovil insolvenční soud insolvenčním správcem Ing. T. P.; usnesením ze dne 23. 1. 2017, jmenovaného z této funkce odvolal a ustanovil insolvenční správkyni Mgr. Z. O.

4. Na tomto základě odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) – odkazuje na § 225 insolvenčního zákona a na závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 953/2014, uveřejněném pod č. 48/2015 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 48/2015“), v rozsudcích ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, a ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1005/2003, uve-

řejných pod č. 81/2005 a 85/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2005“ a „R 85/2006“), jakož i v usnesení ze dne 23. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1560/2008 – zdůraznil, že předpokladem úspěchu žalobce v daném řízení je „prokázání“ vlastnického práva k lepence. „V okamžiku, kdy po zastavení řízení o vylučovací žalobě nastala nevyvratitelná právní domněnka, že lepenka byla zahrnuta do soupisu majetkové podstaty dlužníka oprávněně, nemá již žalobce možnost v jiném řízení prokázat své vlastnické právo“.

č. 28

5. Podle odvolacího soudu mohlo být předmětem vylučovací žaloby i peněžitě plnění, jde-li o náhradní peněžitě plnění získané insolvenčním správcem za majetek zpeněžený z majetkové podstaty, který by jinak sám byl (mohl být) předmětem vylučovací žaloby. Žalobce tak měl pokračovat v řízení o vylučovací žalobě a „učinit nutný procesní krok návrhem na změnu žaloby, kterým se domáhal vyloučení peněžitě plnění získaného správcem za spornou věc. Tomu nijak nebránilo, že lepenka po zpracování jako věc přestala existovat, i nový výrobek (v tomto případě zřejmě papír) či peněžní prostředky získané jeho prodejem byly součástí majetkové podstaty“.

6. V této souvislosti odvolací soud doplnil, že § 225 odst. 6 insolvenčního zákona „dopadá na vydání každého výtěžku (prospěchu), který majetková podstata získala naložením s věcí, která do soupisu být pojata neměla“. Navíc § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona zařazuje mezi incidenční spory nejen spory o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5 insolvenčního zákona, nýbrž i spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty; za takovou majetkovou hodnotu lze považovat právě výtěžek zpracování věci.

7. Konečně odvolací soud dodal, že na výše uvedených závěrech nemůže nic změnit ani skutečnost, že usnesením ze dne 22. 8. 2016, č. j. Ncp 651/2016-211, Vrchní soud v Praze určil, že k projednání a rozhodnutí věci jsou příslušné v prvním stupni okresní soudy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že Nejvyšším soudem nebyly dosud zodpovězeny tyto právní otázky:

a) Dopadá § 225 odst. 6 insolvenčního zákona na vydání každého výtěžku (či jakéhokoli jiného prospěchu), který majetková podstata získala nejen zpeněžením, ale i jakýmkoli jiným naložením s věcí, která neměla být pojata do soupisu?

b) Zahrnuje § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona mezi incidenční spory jen spory o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5 insolvenčního zákona nebo i spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty?

Lze za takovou „jinou majetkovou hodnotu“ považovat „výtěžek zpracování“ věci?

c) Platí § 225 odst. 3 insolvenčního zákona o vzniku nevyratitelné právní domněnky o řádném soupisu bezvýjimečně?

č. 28

9. Dovolatel snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož § 225 odst. 4 až 6 insolvenčního zákona, ve spojení s § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona upravují pouze možnost „vydání výtěžku zpeněžení“, přičemž zde „není dán prostor ani důvod jakýmkoli výkladem tento taxativní výčet incidenčních sporů rozšiřovat i na jakési výtěžky jiného naložení s věcí“. V poměrech dané věci přitom nejde o incidenční spor ani proto, že žádný konkrétní výtěžek (prospěch z jiného nakládání s věcí) nelze dohledat.

10. Na tomto základě dovolatel uzavírá, že neměl jinou možnost, než „žalovat náhradu škody jako finanční kompenzaci za věc v jeho vlastnictví, kterou mu žalovaný nemůže vydat *in natura*. Obecný soud v tomto sporu o náhradu škody musí být oprávněn posoudit otázku vlastnického práva a odhlédnout od fikce oprávněnosti soupisu, jinak by možnost žalovat náhradu škody neměla smysl“.

11. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalovaná považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné, když § 225 odst. 6 insolvenčního zákona je nutné chápat tak, že „pokrývá veškeré právní situace, kdy došlo během insolvenčního řízení „ke konverzi“ cizí majetkové hodnoty na peníze. Přitom není významné, zda „k této konverzi“ došlo mimořádným prodejem majetku nebo jinak, typicky při provozu podniku dlužníka. Takto obdržené peníze jsou výtěžkem zpeněžení ve smyslu § 286 insolvenčního zákona a vlastníků původní majetkové hodnoty má právo na jejich vydání.

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 30. 9. 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

14. Dovolání žalobce je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení právních otázek dovoláním otevřených, týkajících se výkladu § 225 odst. 5 až 6 insolvenčního zákona, ve spojení s § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových souvislostech beze zbytku nezodpovězených.

IV. Důvodnost dovolání

č. 28

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Podle § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona incidenčními spory jsou ... b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5.

Podle § 217 insolvenčního zákona soupis majetkové podstaty (dále jen „soupis“) je listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem stanoveným tímto zákonem; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními. Soupis provádí a soustavně doplňuje insolvenční správce v průběhu insolvenčního řízení, a to podle pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru. Tato jeho povinnost nezaniká uplynutím doby.

Podle § 224 odst. 1 insolvenčního zákona do soupisu se zapisují i věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nenáležejí dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují. Do soupisu se poznamená, komu sepisovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje své právo; tuto osobu insolvenční správce písemně vyrozumí o zahrnutí majetku do soupisu a na její žádost jí o tom vydá osvědčení. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce tento majetek sepsal.

Podle § 225 insolvenčního zákona osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty (odstavec 1). Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu (odstavec 2). Nebyla-li žaloba podána včas, platí, že označený majetek je do soupisu pojat oprávněně. Totéž platí i tehdy, jestliže insolvenční soud žalobu zamítl, nebo jestliže řízení o žalobě zastavil nebo ji odmítl (odstavec 3). Od počátku běhu lhůty k podání žaloby podle odstavce 2 až do jejího skončení a po dobu řízení o podané žalobě až do jeho pravomocného skončení nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, který je předmětem žaloby, ani s ním jinak nakládat, ledaže tím odvrací újmu tomuto majetku bezprostředně hrozící nebo jestliže tak po podání žaloby činí se souhlasem žalobce. Ustanovení § 217 tím není dotčeno (odstavec 4). Před

č. 28

pravomocným skončením řízení o žalobě lze ke zpeněžení nebo jinému nakládání s majetkem podle odstavce 4 přistoupit, jestliže insolvenční soud v prvním stupni žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl. Z výtěžku zpeněžení nebo jiného nakládání s takovým majetkem mohou být věřitelé uspokojeni až po pravomocném skončení řízení o žalobě (odstavec 5). Byla-li zpeněžena věc, která neměla být pojata do soupisu, má její vlastník právo na vydání výtěžku zpeněžení; jeho právo na náhradu škody tím není dotčeno (odstavec 6).

17. Rozhodné znění výše citovaných ustanovení insolvenčního zákona (do 31. 12. 2013), plyne z ustanovení čl. II zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

18. Podle § 135b zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), zpracuje-li někdo v dobré víře cizí věc na věc novou, stává se vlastníkem nové věci ten, jehož podíl na ní je větší. Je však povinen uhradit druhému vlastníku cenu toho, o co se jeho majetek zmenšil. Jsou-li podíly stejné a účastníci se nedohodnou, rozhodne na návrh kteréhokoli z nich soud (odstavec 1). Zpracuje-li někdo cizí věc, ač je mu známo, že mu nepatří, může vlastník věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Není-li navrácení do předešlého stavu možné nebo účelné, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkově nebo zpracovateli, nedojde-li mezi nimi k dohodě (odstavec 2).

Podle § 1074 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), nová věc vzniká zpracováním movitých věcí několika vlastníků tak, že zpracované věci nelze uvést do předešlého stavu buď vůbec, anebo jen se značným nákladem nebo se značnou ztrátou, náleží jako vlastníkově tomu, kdo materiálem nebo prací nejvíc přispěl hodnotě výsledku (odstavec 1). Vlastník nové věci zaplatí tomu, kdo vlastnické právo pozbyl, hodnotu zpracované věci a tomu, kdo se na výsledku podílel prací, odměnu za práci (odstavec 2).

Podle § 1075 o. z. vlastníku věci, kterou zpracovatel nezpracoval v novou věc v dobré víře, se ponechává na vůli, zda si přisvojí novou věc a nahradí druhému, co on pozbyl, nebo zda mu věc za náhradu ponechá (odstavec 1). Právo k volbě výhodnějšího řešení zanikne, nebude-li vykonáno do jednoho měsíce ode dne, kdy se vlastník o zpracování věci dozvěděl (odstavec 2).

19. V rozsudku ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 683/2011, uveřejněném pod č. 116/2016 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 116/2016“), Nejvyšší soud vysvětlil, že k předpokladům, za nichž může soud vyhovět žalobě o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka podle § 225 odst. 1 insolvenčního zákona (excindační žalobě), patří, že:

a) Označený majetek byl insolvenčním správcem příslušného dlužníka vskutku pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka.

b) Vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od dlužníka došla soudu nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy této osobě bylo doručeno vyrozumění insolvenčního správce o soupisu majetku, k němuž tato osoba uplatňuje právo vylučující soupis (k tomu dlužno dodat, že osoba, která tvrdí, že označený majetek do majetkové podstaty nepatří, může podat vylučovací žalobu bez ohledu na to, zda jí bylo doručeno vyrozumění o soupisu tohoto majetku do majetkové podstaty dlužníka). Legitimace k podání vylučovací žaloby je dána již tím, že věc byla insolvenčním správcem zařazena (zapsána) do soupisu podstaty.

c) Žalovaným je insolvenční správce.

d) V době, kdy soud rozhoduje o vyloučení majetku, trvají účinky rozhodnutí o úpadku a sporný majetek je nadále sepsán v majetkové podstatě (nebyl v mezidobí ze soupisu majetku vyloučen).

e) Osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, svědčí jí.

20. Poslední z uvedených předpokladů může být podle insolvenční úpravy (oproti úpravě podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též jen „ZKV“) nahrazen (jinak naplněn) též tím, že osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že „tu je jiný důvod, pro který neměl být majetek zahrnut do soupisu“.

21. V R 85/2006 Nejvyšší soud dovodil, že předmětem vylučovací žaloby sice může být i peněžité plnění (peněžítá pohledávka), to však bez dalšího platí, jen jde-li o náhradní peněžité plnění získané správcem konkursní podstaty za majetek zpeněžený z konkursní podstaty, který by jinak sám byl (mohl být) předmětem vylučovací žaloby. Tamtéž dodal, že jinak může být taková vylučovací žaloba úspěšná, jen domáhá-li se jí vylučovatel vyloučení peněz (jakožto věcí v právním smyslu) jednotlivě určených (individualizovaných). Přitom současně kladl (mimo jiné) důraz na rozpoznatelnost takového plnění v mase ostatních peněžních prostředků konkursní podstaty, tedy že není spotřebováno, nebo nesplyne s ostatním úpadcovým majetkem. K tomu srov. dále i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1560/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1702/2010, uveřejněný pod č. 111/2012 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 540/2010, uveřejněný pod č. 34/2013 Sb. rozh. obč.

22. Tyto závěry platí i pro poměry insolvenčního zákona, čemuž odpovídá § 225 odst. 6 insolvenčního zákona. Srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. 29 ICdo 13/2013, uveřejněné pod č. 91/2013 Sb. rozh. obč.

23. Vylučovací žaloba je i v insolvenčních poměrech (tedy stejně jako předtím v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání) svou povahou žalobou určovací,

naléhavý právní zájem se však u tohoto typu žalob neproказuje (nezkoumá se), neboť plyne přímo z dikce § 225 odst. 1 insolvenčního zákona. Srov. R 116/2016.

24. Na výše uvedený charakter sporu nemá žádný vliv ani skutečnost, že v průběhu řízení o vylučovací žalobě (před jeho pravomocným skončením) insolvenční správce, byť i v rozporu se zákazem formulovaným v § 225 odst. 4 insolvenčního zákona, zpeněží majetek, jehož vyloučení ze soupisu majetkové podstaty dlužníka se dotčená osoba (vylučovatel coby žalobce) domáhá, a že poté, co tato skutečnost vyjde v řízení o vylučovací žalobě najevo, nadále požaduje namísto vyloučení označeného majetku z majetkové podstaty „jen“ vyloučení náhradního peněžitého plnění získaného insolvenčním správcem za zpeněžený majetek. Tento závěr se (jako ustálený) prosazuje v judikatuře Nejvyššího soudu k výkladu § 19 odst. 3 ZKV (srov. důvody R 81/2005, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 313/2010) a Nejvyšší soud jej shledává plně použitelným i při výkladu § 225 insolvenčního zákona (srov. např. i pasáže o náhradním peněžitém plnění v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sen. zn. 29 ICdo 76/2017).

25. O vyloučení náhradního peněžitého plnění za věc zpeněženou v souladu s § 225 odst. 4 insolvenčního zákona po zahájení řízení o vylučovací žalobě je insolvenční soud povinen rozhodnout (z úřední povinnosti), jakmile taková skutečnost vyjde v řízení najevo, aniž by takové rozhodnutí bylo podmíněno procesní aktivitou žalobce (vylučovatele) [tím, že navrhne „změnu“ žaloby]. V poměrech upravených zákonem o konkursu a vyrovnání zformuloval Nejvyšší soud tento závěr (při výkladu § 19 odst. 3 ZKV) např. v rozsudku ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2843/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 6, ročník 2011, pod číslem 89, nebo v rozsudku ze dne 30. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4078/2011, a shledává jej opět plně použitelným i při výkladu § 225 insolvenčního zákona.

26. V R 48/2015 Nejvyšší soud dále vysvětlil, že nevyvratitelná právní domněnka, že určitý majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty oprávněně (§ 225 odst. 3 insolvenčního zákona), nenastane tehdy, jestliže insolvenční soud na základě včas podané žaloby pravomocně rozhodne, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty. Otázku, zda určitý majetek byl pojat do soupisu majetkové podstaty oprávněně, je tedy povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty, kterou projedná a rozhodne jako incidenční spor [srov. § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona]. Nikdo jiný než insolvenční soud nemůže posuzovat příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka, a to ani jako otázku předběžnou, už proto, že žádné řízení vedené před jiným orgánem než insolvenčním soudem (a výsledek takového řízení) nemůže zabránit tomu, aby nenastala nevyvratitelná právní domněnka podle § 225 odst. 3 insolvenčního zákona.

27. Je-li předmětem vylučovací žaloby náhradní peněžitě plnění získané insolvenčním správcem za majetek zpeněžený z majetkové podstaty, nemohou

se úvahy soudu při rozhodování o tom, zda požadované peněžité plnění přísluší k majetkové podstatě či zda je dán (jakýkoli) důvod, pro který by mělo být toto plnění ze soupisu vyloučeno, týkat jiné částky než té, která byla výše popsáným způsobem insolvenčním správcem získána do majetkové podstaty (jinak řečeno, jako náhradní peněžité plnění za majetek zpeněžený insolvenčním správcem nelze vyloučit něco, co zpeněžením takového majetku získáno nebylo). Pro určení výše vylučovacího nároku žalobce není v takovém případě rozhodná výše obvyklé (tržní) ceny zpeněženého majetku, nýbrž to, co se z něj skutečně „přeměnilo“ (transformovalo) v peněžité plnění. V poměrech upravených zákonem o konkursu a vyrovnání zformuloval Nejvyšší soud tento závěr v již zmíněném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 313/2010 a shledává jej opět uplatnitelným i v poměrech vylučovací žaloby podle § 225 insolvenčního zákona.

28. Shora zmíněné závěry se do poměrů projednávané věci promítají následovně.

„Opustí-li“ movitá věc, která neměla být pojata do soupisu, majetkovou podstatu v době po podání žaloby o její vyloučení z majetkové podstaty (§ 225 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona) v důsledku jejího zpeněžení, má vlastník takové věci právo na vydání výtěžku zpeněžení (§ 225 odst. 6 insolvenčního zákona); insolvenční soud je povinen rozhodnout o vyloučení výtěžku zpeněžení, aniž by takové rozhodnutí bylo podmíněno tím, že žalobce změní žalobu.

29. Posuzováno v kontextu s § 225 odst. 5 insolvenčního zákona, podle něhož mohou být věřitelé uspokojeni z výtěžku zpeněžení nebo jiného nakládání s takovým majetkem až po pravomocném skončení řízení o (vylučovací) žalobě, přitom není dán žádný rozumný důvod, pro který by se § 225 odst. 6 insolvenčního zákona mělo vztahovat jen na výtěžek zpeněžení a nikoli na výtěžek jiného nakládání s tímto majetkem.

30. V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že je nutno rozlišovat mezi „nakládáním“ s věcí na straně jedné, a jejím užíváním a braním plodů a užitků z ní na straně druhé. Srov. k tomu, pro účely výkladu § 19 odst. 3 ZKV ve spojení s § 123 obč. zák., např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2002, sp. zn. 29 Cdo 2086/2000, uveřejněný pod číslem 27/2003 Sb. rozh. obč., a pro účely výkladu § 225 odst. 4 insolvenčního zákona např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2018, sp. zn. 29 Cdo 6097/2017, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2019, pod č. 54. K vymezení plodů a užitků věci srov. pro dobu od 1. 1. 2014 dále § 491 o. z. a výklad podaný v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2725/2017.

31. Z ustanovení § 225 odst. 5 insolvenčního zákona (ze slov ... „lze ke zpeněžení nebo jinému nakládání s majetkem ...“) pak plyne, že „nakládáním s majetkem“ (jež omezuje úprava obsažená v § 225 odst. 4 insolvenčního zákona) se rozumí především (typově) jeho zpeněžování. K vymezení tohoto pojmu srov. dále § 283 odst. 1 insolvenčního zákona a výklad podaný např. v usnesení Nejvyššího

soudu ze dne 29. 8. 2018, sen. zn. 29 NSČR 193/2016, uveřejněném pod číslem 80/2019 Sb. rozh. obč. „Jiným nakládáním“ s majetkem, než je jeho zpeněžování, se pak pro insolvenční poměry (v nichž je zásadně vyloučeno uvažovat o tom, že by se osoba s dispozičním oprávněním zbavovala majetku náležejícího do majetkové podstaty bezúplatným převodem) rozumí (může rozumět) takový způsob nakládání s věcí, který v souladu s její užitelnou povahou vede k zániku věci jejím spotřebováním (např. jde-li o palivo, o krmivo a podobně), nebo k zániku věci zpracováním. K tomu srov. pro dobu do 31. 12. 2013 ustanovení § 135b obč. zák., jakož i rozsudek velkého senátu obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 35 Odo 124/2003, uveřejněný pod č. 81/2004 Sb. rozh. obč., a pro dobu od 1. 1. 2014 ustanovení § 500 o. z. (k vymezení „užitelné věci“) a § 1074 a násl. o. z. (k zpracování věci).

32. Soudy nižších stupňů ve skutkové rovině nezkoumaly, zda ke zpracování věci (lepenky) ohlášenému (v řízení o vylučovací žalobě) sdělením insolvenčního správce ze dne 27. 2. 2014 došlo v době před 1. lednem 2014 (tedy v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), nebo v době od uvedeného data (tedy v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Pro případ, že zpracovatel zpracuje cizí věc v dobré víře, nicméně oba právní předpisy vycházejí z toho, že vlastníkem nové věci se takto mohl (bez dalšího) stát vlastník zpracované věci, který nebyl zpracovatelem (dovolatel v této věci), byl-li jeho podíl na nové věci větší (§ 135b odst. 1 obč. zák.), respektive podle toho, zda materiálem nejvíc přispěl hodnotě výsledku (§ 1074 odst. 1 o. z.). Pro případ, že zpracovatel nezpracuje cizí věc v dobré víře, pak oba právní předpisy rovněž vycházejí z toho, že vlastníkem nové věci se takto mohl stát vlastník zpracované věci, který nebyl zpracovatelem (srov. § 135b odst. 2 obč. zák. a § 1075 o. z.). V poměrech upravených zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, se vlastníku zpracované věci, který nebyl zpracovatelem, pro tyto případy ponechává právo „volby výhodnějšího řešení“, jež je ovšem časově omezeno (§ 1075 odst. 2 o. z.). V těch případech, kdy se vlastník zpracované věci, který nebyl zpracovatelem, nestane (podle zákona nebo podle své volby) vlastníkem nové věci, mu oba právní předpisy přiznávají právo na peněžité plnění. U věci zpracované v dobré víře jde o cenu toho, o č se zmenšil majetek vlastníka zpracované věci (§ 135b odst. 1 obč. zák.), respektive o „hodnotu zpracované věci“ (§ 1074 odst. 2 o. z.). U věci nezpracované v dobré víře jde o „náhradu“ (§ 135b odst. 2 obč. zák. a § 1075 odst. 1 o. z.).

33. Na výše uvedeném základě lze shrnout, že i tam, kde movitá věc, která je předmětem vylučovací žaloby, zanikne zpracováním, lze pokračovat v excindačním řízení, vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovateli) vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení je bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc (a dojde-li před skončením řízení o vylučovací žalobě ke zpeněžení nové věci, je bez dalšího předmětem excindačního řízení takto dosažený výtěžek zpeněžení). V těch případech, kdy žalobci

(vylučovatel) vzniklo (u věci nezpracované v dobré víře) časově omezené právo „volby výhodnějšího řešení“ (§ 1075 odst. 1 a 2 o. z.), lze v excindačním řízení pokračovat poté, co se na základě provedené volby nebo v důsledku jejího nevyužití vyjasnilo, že žalobci (vylučovatel) vzniklo vlastnické právo k věci vzniklé zpracováním; předmětem řízení se takto rovněž stává (bez nutnosti měnit žalobu) nová věc (nebo výtěžek dosažený jejím zpeněžením).

34. Složitější situace však nastává, vyplývá-li ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovatel) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění; zpracovaná věc se (totiž) transformovala v novou věc, k níž žalobci (vylučovatel) nenáleží (podle obecné úpravy) vlastnické právo, a v majetkové podstatě se k tomuto okamžiku (logicky) nenachází žádné peněžité plnění, jež by bylo možné identifikovat jako „náhradní plnění za zpracovanou věc“ (hodnota zpracované věci je skryta v nové věci). Přitom rovněž nemá smyslu čekat (pro účely posouzení, zda a jakým způsobem lze dále uplatnit „vylučovací nárok“), kdy (a v některých případech zda vůbec) a s jakým výsledkem dojde ke zpeněžení věci vzniklé zpracováním (jež sama nemusí být věcí zužitelnou). Vyplývá-li nicméně ze zákona, že okamžikem zpracování věci vzniklo žalobci (vylučovatel) pouze právo požadovat za zpracovanou věc peněžité plnění, jehož hodnota je ovšem „ukryta“ ve věci vzniklé zpracováním, je ve smyslu § 225 odst. 5 insolvenčního zákona „výtěžkem“ tohoto „jiného nakládání“ s věcí (jejího zpracování do nové věci) „podíl“ žalobce (vylučovatele) na věci vzniklé zpracováním v míře odpovídající „hodnotě zpracované věci“. V souladu s § 225 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona se v takovém případě stává předmětem řízení bez dalšího (bez nutnosti měnit žalobu) tento podíl na nové věci (a dojde-li před skončením řízení o vylučovací žalobě ke zpeněžení nové věci, je bez dalšího předmětem excindačního řízení částka odpovídající onomu podílu z dosaženého výtěžku zpeněžení).

35. Bezprostředním důsledkem shora uvedeného pak je, že i spor o vyloučení „náhradního“ plnění (v podobě výtěžku jiného nakládání s označeným majetkem – náhradní plnění dosaženého zpracováním) z majetkové podstaty dlužníka je sporem předvídaným ustanovením § 159 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona; otázku příslušnosti tohoto náhradního plnění do majetkové podstaty dlužníka je povolán řešit výlučně insolvenční soud, a to na základě vylučovací žaloby podle § 225 insolvenčního zákona.

36. Jelikož v dané věci insolvenční soud řízení o vylučovací žalobě zastavil proto, že žalobce, poté, kdy insolvenční správce dlužníka (podáním ze dne 27. 2. 2014) sdělil insolvenčnímu soudu, že s ohledem na bezprostředně hrozící újmu uskladněné lepenice přistoupil k jejímu zpracování, vzal žalobu zpět (jinak řečeno, kdy žalobce zpětvzetím žaloby znemožnil insolvenčnímu soudu posoudit, zda původní insolvenční správce dlužníka zahrnul lepenku do soupisu majetkové

podstaty po právu), nastala bez jakýchkoli pochybností nevyvratitelná domněnka správnosti soupisu lepenky do majetkové podstaty dlužníka.

č. 28

37. Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je tak správné; za stavu, kdy Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání žalobce zamítl jako nedůvodné [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

38. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení je odůvodněn § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl a žalované vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení.

Č. 29

Č. 29

Incidenční spory, Odporovatelnost, Započtení pohledávky

§ 237 odst. 1 IZ, § 239 odst. 1 IZ, § 572 obč. zák., § 1981 o. z., § 3028 odst. 3 o. z.

V řízení o určení neúčinnosti smlouvy, kterou dlužník uzavřel s dalšími třemi osobami, není insolvenční správce oprávněn ani povinen podat odpůrčí žalobu proti těmto osobám jen proto, že byly smluvními stranami takové smlouvy. Žalobu, kterou se domáhá vyslovení neúčinnosti takové smlouvy a zároveň vydání peněžitého plnění, které na základě smlouvy ušlo z dlužníkovy majetku, nebo rovnocenné (peněžité) náhrady za původní dlužníkové plnění, které (již) není možné vydat do majetkové podstaty, podává insolvenční správce ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona vůči osobám, „v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn“ nebo vůči osobám, „které z něho měly prospěch“, bez zřetele k tomu, že případně nejde o smluvní strany smlouvy.

Tzv. „vícestranný zápočet“ nebo „kruhový zápočet“ má při absenci „vzájemně započitatelného (stejnorodého) plnění“ mezi jednotlivými dvojicemi věřitelů povahu dohody o zrušení nesplněného závazku (dluhu).

Pro odpověď na otázku, zda dohoda o zrušení nesplněného závazku (dluhu) uzavřená v době od 1. ledna 2014 se řídí ustanovením § 572 odst. 2 a 3 obč. zák., nebo (již) ustanovením § 1981 o. z., je podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodné, jakou právní úpravou se řídí závazkový právní poměr, z něhož vznikl ten který neuspokojený závazek (dluh), jenž taková dohoda ruší.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. 29 ICdo 128/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.128.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2018 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

č. 29

1. Rozsudkem ze dne 6. 4. 2017, Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil, že dohoda o zápočtu vzájemných pohledávek ve výši 347 557 Kč, uzavřená dne 14. 1. 2015 mezi dlužníkem (G.), L. spol. s r. o. (dále jen „společnost L“), J. V. a žalovaným [A. C. (dále též jen „společnost A“)] (dále též jen „dohoda“), je neúčinná „vůči věřitelům, kteří přihlásili své pohledávky k uspokojení“ do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka u insolvenčního soudu (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 364 630 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalovanému zaplatit státu do 3 dnů od právní moci rozhodnutí soudní poplatek ve výši 5 000 Kč (bod IV. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí především z § 235, § 237 odst. 1 a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a terminologicky užívá spojení „právní úkony“ [s vědomím, že podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), jde o právní jednání] – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Co do úpravy odporovatelnosti právních úkonů v insolvenčním zákoně vychází insolvenční soud ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 60/2014 Sb. rozh. obč., který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

4. Žalobkyně se dovolává neúčinnosti dohody uzavřené ve smyslu § 364 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“); vzhledem k tomu, že obchodní zákoník byl s účinností od 1. 1. 2014 zrušen (nahrazen) zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, vyšel insolvenční soud z toho, že jde o dohodu ve smyslu § 1982 a násl. o. z. K uzavření dohody došlo v rozhodném období ve smyslu § 241 odst. 4 insolvenčního zákona, přičemž smluvními stranami byli dlužník i žalovaný (jehož pohledávku ve výši 364 630 Kč dlužník zcela uspokojil).

5. Dlužník a žalovaný byli v době uzavření dohody vzájemně propojeni přes osobu P. M., jejich tehdejšího jednatele i jejich tehdejšího jediného společníka. V souladu s § 22 odst. 2 o. z. se proto použijí omezení platná pro osobu blízkou a ve smyslu § 241 odst. 2 insolvenčního zákona se tak uplatní vyvratitelná domněnka, že dlužník učinil právní úkon v době, kdy byl v úpadku. Opak žalovaný neprokázal. Z provedených důkazů naopak vyplývá, že dlužník měl v době

uzavření dohody více věřitelů s peněžitými závazky více než 3 měsíce po lhůtě splatnosti.

6. Dohoda je právním úkonem, jímž dlužník zkrátil své věřitele, jelikož v insolvenčním řízení by pohledávku žalovaného uspokojil jen z 14,21 %. Vzhledem k závěru, že jde neúčinný právní úkon dle § 241 insolvenčního zákona, pokládal insolvenční soud za nadbytečné dále zkoumat, zda jednání dlužníka je neúčinné též podle § 242 insolvenčního zákona.

7. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 4. 2018: [1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku tak, že žalobu zamítl (první výrok).

[2] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu IV. výroku tak, že žalovanému se neukládá povinnost zaplatit soudní poplatek (první výrok).

[3] Uložil žalobkyni zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 10 092,20 Kč (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení 1982 o. z. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

9. Z dohody vyplývá, že jde o vyrovnání vzájemných pohledávek 4 účastníků (společnosti L, J. V., žalovaného a dlužníka); z dohody proto nelze vyčlenit (jen) část, v níž se na vyrovnání závazků dohodl žalovaný s dlužníkem. Jelikož účastníci dohody měli společná práva a povinnosti, musí se rozhodnutí o neúčinnosti dohody vztahovat na všechny. V situaci, kdy žalobkyně nepodala žalobu vůči ostatním účastníkům dohody, je nutno zamítnout žalobu pro nedostatek věcné legitimace.

10. Ze skutkových zjištění plyne, že dlužník neměl vůči žalovanému žádnou pohledávku, kterou by mohl započíst vůči pohledávce žalovaného. Proto se nelze domáhat určení neúčinnosti dohody (jen) mezi žalovaným a dlužníkem; ti si nedlužili plnění stejného druhu, jak předpokládá § 1982 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně:

[1] Na vyřešení otázky povinného okruhu účastníků na straně žalovaného v případě, že neúčinnost se týká právního jednání jen některých účastníků právního jednání a jen některým těmto účastníkům může vzniknout povinnost vydat plnění do majetkové podstaty dlužníka.

[2] Na vyřešení otázky hmotněprávní kvalifikace právního jednání označeného jako tzv. „vícestranný zápočet“ a otázky povahy plnění z takové dohody.

[3] Na vyřešení otázky hmotněprávního posouzení jednání dlužníka a žalovaného a plnění, kterého se jim dostalo, respektive plnění, které ušlo.

č. 29

12. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek insolvenčního soudu se potvrzuje, nebo aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. K položeným otázkám argumentuje dovolatelka následovně:

13. K otázce č. 1 (K okruhu účastníků řízení).

Potud dovolatelka namítá, že okruh pasivně legitimovaných osob vymezuje § 239 odst. 1 insolvenčního zákona tak, že insolvenční správce podává žalobu (pouze) proti osobám, jež jsou povinny vydat dlužníkovu plnění do majetkové podstaty. Smyslem odpůřčí žaloby v insolvenčním řízení není posouzení neplatnosti právního jednání, ale zjištění, že konkrétní (platné) právní jednání není účinné vůči věřitelům dlužníka. Domáhat se vydání exekučního titulu ve vztahu k osobám, které nemají povinnost vydat plnění dlužníka, nebo neměly prospěch z právního jednání dlužníka, je neúčelné, nadbytečné a rozporné se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení. Není tedy důvodu, aby účastníkem odpůřčího řízení byl kdokoli jiný než ten, kdo má povinnost vydat plnění do majetkové podstaty.

14. K otázce č. 2 (K „vícestrannému zápočtu“ a k plnění z něj).

Předmětná (čtyřstranná) dohoda není podle své povahy dohodou o započtení, jelikož jednotlivé smluvní strany nemají vůči sobě pohledávky a závazky, které by bylo možno započíst. Jde o inominátní kontrakt, jehož obsahem je dohoda o zániku, respektive úhradě závazků. Prakticky žalovaný použil pohledávku dlužníka vůči společnosti L (její nominální hodnotu) k tomu, aby nemusel hradit svůj dluh ve stejné výši osobě blízké. V tom spočívá majetkový prospěch žalovaného. Toto plnění je tím plněním, o které byli zkráceni dlužníkoví věřitelé; prospěch z tohoto jednání měl žalovaný, který v jeho důsledku nemusel nic hradit svému věřiteli (J. V.). Odpůřčí žalobou bylo napadeno jednání dlužníka a žalovaného popsané v žalobě, kdy dlužník využitím své pohledávky v důsledku dohody uspokojil přednostně pohledávku žalovaného a pohledávky jiných věřitelů nikoliv. Jelikož jednání dlužníka a žalovaného je nadále platné a neúčinné bude jen vůči insolvenčním věřitelům, nejsou práva ostatních účastníků dohody dotčena a není důvodu je žalovat.

15. K otázce č. 3 (K povaze jednání dlužníka a žalovaného).

Potud dovolatelka poukazuje na to, že v žalobě netvrdila, že dlužníkovu neúčinné právní jednání spočívá ve vzájemném započtení pohledávek žalobce a žalovaného, a takového určení se ani nedomáhala. Dovodil-li odvolací soud (oproti insol-

venčnímu soudu, jenž věc posuzoval správně) z formulace žalobního „petitu“, že se domáhá neúčinnosti právního jednání dlužníka spočívajícího ve vzájemném započtení pohledávek žalobce a žalovaného, pak tak učinil nesprávně a zatížil řízení vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

III.

Přípustnost dovolání

č. 29

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává (vzhledem k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí) z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. V průběhu dovolacího řízení insolvenční soud usnesením ze dne 30. 4. 2019 mimo jiné:

[1] Zjistil úpadek žalovaného (bod I. výroku).

[2] Prohlásil konkurs na majetek žalovaného (bod II. výroku), s tím, že konkurs bude projednán jako nepatrný (bod IV. výroku).

[3] Insolvenčním správcem žalovaného ustanovil G&V A. v. o. s. (bod III. výroku).

18. Řízení o odpůří žalobě insolvenčního správce se nepřerušuje rozhodnutím o úpadku žalovaného; (již) účinností tohoto rozhodnutí však do řízení na místo žalovaného bez dalšího vstupuje jeho insolvenční správce (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu z 28. 11. 2019, sen. zn. 29 ICdo 145/2017). Nejvyšší soud proto jako s žalovaným v dovolacím řízení bez dalšího pokračoval s označenou veřejnou obchodní společností (insolvenčním správcem žalovaného).

19. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou. V posouzení otázky č. 1 je napadené rozhodnutí rovněž (zčásti) v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

20. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní

normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodující následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

23. Dne 14. 1. 2015 uzavřeli 1/ společnost L, 2/ J. V., 3/ společnost A a 4/ dlužník dohodu nazvanou „Dohoda o zápočtu vzájemných pohledávek ve výši 347 557 Kč ke dni 14. 1. 2015“. Šlo o tzv. „vícestranný zápočet“, do kterého zúčastnění vstupovali s těmito pohledávkami:

[1] Společnost L s pohledávkami vůči J. V. ve výši 355 740 Kč, označenými 3 fakturami, z nichž první byla vystavena 10. 6. 2014.

[2] J. V. s pohledávkami vůči společnosti A ve výši 357 222 Kč, označenými 3 fakturami, z nichž první byla vystavena 27. 6. 2014.

[3] Společnost A s pohledávkami vůči dlužníku ve výši 364 630 Kč, označenými 8 fakturami, z nichž první byla vystavena 10. 1. 2014.

[4] Dlužník s pohledávkami vůči společnosti L ve výši 347 555 Kč, označenými 4 fakturami, z nichž první byla vystavena 26. 4. 2014.

24. Jelikož nejmenším společným jmenovatelem všech pohledávek byla částka 347 555 Kč, týkal se „vícestranný zápočet“ mezi všemi zúčastněnými (v článku II. dohody) právě této částky. U jednotlivých pohledávek označených fakturami je vždy uvedeno (v článku II. dohody), jaká konkrétní částka se u té které fakturované částky „započítává“. V rozsahu, v němž pohledávky společnosti L, J. V. a společnosti A přesahovaly částku 347 555 Kč, si je jednotliví věřitelé vypořádali se svými dlužníky v článku III. dohody, což pro dlužníka znamenalo, že se zavázal doplatit společnosti A částku 17 073 Kč. Dohoda je v článku I. označena jako dohoda „ve smyslu § 364 obch. zák.“; podle článku IV. bodu 1. nabyde dohoda účinnosti dnem přijetí jejího návrhu všemi účastníky, a podle článku IV. bodu 2. se vzájemné započtení provede (provádí) ke dni účinnosti dohody.

25. V době uzavření dohody měli vůči dlužníku pohledávky po splatnosti následující věřitelé:

[1] M. K. H. a. s. pohledávku ve výši 875 932 Kč, splatnou 21. 12. 2013.

[2] Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky pohledávku ve výši 15 292 Kč, splatnou 8. 4. 2014.

[3] Česká republika – Česká správa sociálního zabezpečení:

– pohledávku ve výši 28 333,64 Kč, splatnou 23. 4. 2013,

– pohledávku ve výši 23 394 Kč, splatnou 25. 11. 2013,

– pohledávku ve výši 12 233,36 Kč, splatnou 6. 5. 2014,

– pohledávku ve výši 17 938 Kč, splatnou 16. 12. 2014.

[4] K. a. s. pohledávku ve výši 68 273,89 Kč, splatnou 15. 11. 2014.

26. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 23. 6. 2015.

27. Dne 9. 12. 2015 zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka, insolvenční správkyní dlužníka ustanovil žalobkyni a prohlásil konkurs na majetek dlužníka.

28. Do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka přihlásilo pohledávky v celkové výši 2 201 709,26 Kč celkem 7 věřitelů.

29. P. M. je od 4. 11. 2009 jednatelem dlužníka i jednatelem společnosti A; od 20. 11. 2009 je P. M. jediným společníkem dlužníka i jediným společníkem společnosti A.

30. V takto ustaveném skutkovém rámci sporu činí Nejvyšší soud k položeným právním otázkám následující závěry.

31. K otázce č. 1 (K okruhu účastníků řízení).

Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázce č. 1 jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona (jež se v citovaném znění nezměnila od uzavření předmětné dohody):

§ 236 (insolvenčního zákona)

...

(2) Není-li možné vydat do majetkové podstaty původní dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada.

§ 237 (insolvenčního zákona)

(1) Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch.

...

§ 239 (insolvenčního zákona)

(1) Odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními, a to odpůřčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat.

...

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžitě plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůřčí žalobou

vedle určení neúčinnosti dlužníkovy právního úkonu i toto peněžitě plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

č. 29

32. V rozsudku ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5517/2016, uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročník 2019, pod číslem 109, Nejvyšší soud vysvětlil, že odpůřčí žaloba, kterou se insolvenční správce domáhá toho, aby do majetkové podstaty bylo navraceno (vydáno) peněžitě plnění, které na základě dlužníkovy neúčinného právního úkonu ušlo z dlužníkovy majetku, nebo aby do ní byla vydána rovnocenná (peněžitá) náhrada za původní dlužníkovu plnění, které (již) není možné vydat do majetkové podstaty (§ 236 odst. 2 insolvenčního zákona), má (v intencích § 239 odst. 4 insolvenčního zákona pro naplnění svého účelu musí) vedle požadavku na vydání (zaplacení) takového relutárního plnění do majetkové podstaty dlužníka obsahovat (v podobě tzv. žalobního petitu) i požadavek na určení, že právní úkon, na jehož základě dlužník takto plnil, je neúčinný. Řečené ovšem nic nemění na tom, že § 237 odst. 1 insolvenčního zákona vymezuje jako pasivně legitimované subjekty (jako nositele povinnosti vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů) osoby, „v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn“ nebo osoby, „které z něho měly prospěch“. K tomu srov. v literatuře např. RICHTER, T. Insolvenční právo. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 399, a v judikatuře rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 363/2015, uveřejněný pod číslem 93/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 93/2018“) [ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 13. 6. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1606/17, dostupným na webových stránkách Ústavního soudu].

33. Zjednodušeně řešeno, odpůřčí nároky jsou koncipovány tak, že pasivní věcná legitimace postihuje osoby, jimž se dostalo prospěchu (poskytnutím plnění podle neúčinného právního úkonu dlužníkem) z neúčinného právního úkonu dlužníka (R 93/2018, odstavec [51]).

34. Z úpravy obsažené v § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona rovněž vyplývá, že tím, komu se dostalo prospěchu (poskytnutím plnění podle neúčinného právního úkonu dlužníkem) z neúčinného právního úkonu dlužníka, nemusí být osoba, které dlužník přislíbil, že plnění z takového právního úkonu poskytne (R 93/2018, odstavec [55]).

35. Z výše uvedeného plyne, že v řízení o určení neúčinnosti smlouvy, kterou dlužník uzavřel s dalšími třemi osobami, není insolvenční správce oprávněn ani povinen podat odpůřčí žalobu proti těmto osobám jen proto, že byly smluvními stranami takové smlouvy. Žalobu, kterou se domáhá vyslovení neúčinnosti takové smlouvy a zároveň vydání peněžitě plnění, které na základě smlouvy ušlo z dlužníkovy majetku, nebo rovnocenné (peněžitě) náhrady za původní dlužníkovu plnění, které (již) není možné vydat do majetkové podstaty, podává insolvenční správce ve smyslu § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona vůči osobám, „v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn“ nebo vůči

osobám, „které z něho měly prospěch“, bez zřetele k tomu, že případně nejde o smluvní strany smlouvy.

36. V poměrech dané věci se odtud podává, že úspěchu odpůří žaloby, kterou se insolvenční správce dlužníka domáhá vyslovení neúčinnosti předmětné dohody a (zároveň) vydání (zaplacení) částky 364 630 Kč (odpovídající podle dovolatelky míře prospěchu společnosti A z neúčinného právního úkonu dlužníka) do majetkové podstaty dlužníka, nebrání skutečnost, že žaloba nesměřuje také proti dalším stranám dohody (proti společnosti L a J. V.). Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy potud není správné a dovolání je již proto opodstatněné.

37. K otázce č. 2 (K „vícestrannému zápočtu“ a k plnění z něj) a k otázce č. 3 (K povaze jednání dlužníka a žalovaného).

Pro další úvahy Nejvyššího soudu k otázkám č. 2 a 3 jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a obchodního zákoníku:

§ 1981 (o. z.)

Dohoda

Stranám je na vůli ujednat si zánik závazku, aniž bude zřízen závazek nový.

Započtení

§ 1982 (o. z.)

(1) Dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany. K započtení lze přistoupit, jakmile straně vznikne právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh.

(2) Započtením se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí; nekryjí-li se zcela, započte se pohledávka obdobně jako při splnění. Tyto účinky nastávají k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými k započtení.

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včet-

ně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

č. 29

§ 572 (obč. zák.)

...

(2) Strany se mohou dohodnout, že nesplněný závazek nebo jeho část se ruší, aniž by vznikl nový závazek. Nevyplyvá-li z dohody něco jiného, zrušovaný závazek zaniká, když návrh na jeho zrušení byl přijat druhou stranou.

(3) Dohoda o zrušení závazku musí být uzavřena písemně, jestliže se zrušuje závazek sjednaný písemně.

§ 364 (obch. zák.)

Na základě dohody stran lze započítat jakékoli vzájemné pohledávky.

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, od 1. 1. 2014. Ustanovení § 572 obč. zák. a ustanovení § 364 obch. zák. platila ve výše uvedené podobě (pro věc opět rozhodné) do 31. 12. 2013 (od 1. 1. 2014 byly oba tyto zákony nahrazeny zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem).

38. K závěrům odvolacího soudu na téma neexistence vzájemného započtení pohledávek mezi dlužníkem a společností A Nejvyšší soud uvádí, že ty jsou nepřesné již v rovině vlastní argumentace odvolacího soudu; ten totiž své úvahy založil na výkladu ustanovení 1982 o. z., aniž ozřejmil, co jej vedlo k závěru, že předmětná dohoda se řídí zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (na základě zjištěného skutkového stavu nelze přijmout úsudek, že dohoda má být poměřována úpravou obsaženou v ustanovení 1982 o. z.).

39. V rozsudku ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5234/2016, uveřejněném pod číslem 77/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 77/2019“), Nejvyšší soud vysvětlil, že pro způsobilost pohledávek ze smluv k započtení je podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodná právní úprava, kterou se řídí smlouvou založený závazkový poměr, z něhož pohledávka vznikla. V rozsudku ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, uveřejněném pod číslem 23/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 23/2020“) pak Nejvyšší soud doplnil, že pro způsobilost pohledávek řídících se různými právními úpravami (jedna pohledávka se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, druhá pohledávka právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014) k započtení je vždy rozhodná právní úprava, kterou se řídí každá z těchto pohledávek.

40. Z předmětné dohody není seznatelné, zda pohledávky použité k „započtení“ jsou smluvními pohledávkami, a je-li tomu tak, zda smlouvou založený závazko-

vý poměr, z něhož takové pohledávky vznikly, se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, nebo právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014 (srov. i § 3028 odst. 3 větu druhou o. z.). Přitom minimálně datum vystavení první faktury společnosti A (10. 1. 2014) může budít oprávněné pochybnosti o tom, zda jde o fakturaci plnění ze smlouvy uzavřené v době od 1. 1. 2014.

41. Bez zřetele k tomu, zda předmětná dohoda se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, nebo právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014, však platí, že ji nelze poměřovat právní úpravou započtení vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, a v obchodním zákoníku, ani právní úpravou započtení vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Tzv. „vícestranný zápočet“ nebo „kruhový zápočet“ (v této věci charakterizovaný tím, že ve vztahu k téže částce (347 555 Kč) je: 1/ společnost L věřitelem J. V., 2/ J. V. věřitelem společnosti A, 3/ společnost A věřitelem dlužníka a 4/ dlužník věřitelem společnosti L, čímž se kruh uzavírá) má totiž při absenci „vzájemně započitatelného (stejnorodého) plnění“ mezi jednotlivými dvojicemi věřitelů povahu dohody o zrušení nesplněného závazku (dluhu). Dovolání je tedy i v tomto ohledu důvodné.

42. Pro odpověď na otázku, zda dohoda o zrušení nesplněného závazku (dluhu) uzavřená v době od 1. 1. 2014 se řídí § 572 odst. 2 a 3 obč. zák., nebo (již) § 1981 o. z., je přitom podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodné, jakou právní úpravou se řídí závazkový právní poměr, z něhož vznikl ten který neuspokojený závazek (dluh), jenž taková dohoda ruší.

43. Budiž dodáno, že také argumentace dovolatelky k otázce č. 2 se zčásti vymyká logice, a to v rozsahu, v němž dovolatelka tvrdí (srov. reprodukcí dovolání v odstavci [14]), že nominální hodnota dlužníkovy pohledávky vůči společnosti L je tím plněním, které žalovaný použil k tomu, aby nemusel hradit svůj dluh „ve stejné výši“ osobě blízké, a o které byli zkráceni dlužníkovi věřitelé. Ve skutečné rovině totiž nebylo pochyb o tom, že nominální hodnota dlužníkovy pohledávky vůči společnosti L činila 347 555 Kč (srov. odstavec [23] výše), takže není logické požadovat na takovém argumentačním základě vydání částky 364 630 Kč.

44. Nejvyšší soud dodává, že v situaci, kdy si soudy ve skutkové rovině neopatřily spolehlivé podklady pro závěr, zda předmětná dohoda se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, nebo právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014, nebylo možné rovněž řešit, zda z hlediska použité terminologie má jít o neúčinnost „právního úkonu“ nebo o neúčinnost „právního jednání“ (a při odpovědích na otázku č. 1 se Nejvyšší soud proto přidržel dikce vykládaných ustanovení o „právních úkonech“).

45. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem v rovině právní neobstálo, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o soudním poplatku a o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 30

č. 30

Insolvenční správce (odměna, náklady)

§ 38 odst. 1 IZ, § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb. ve znění od 1. 1. 2014, § 2a vyhlášky č. 313/2007Sb. ve znění od 1. 1. 2014

Bez ohledu na konečnou výši výtěžku zpeněžení má insolvenční správce při zpeněžení majetku v konkursu jednak nárok na odměnu ve výši nejméně 45 000 Kč (dle § 1 odst. 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb., ve znění pozdějších předpisů), jednak („dále“) nárok na odměnu ve výši 1 000 Kč za každou přezkoumanou přihlášku pohledávky (do limitu 1 000 000 Kč) [§ 2a vyhlášky]. V těch případech, kdy ke zpeněžení majetku vůbec nedojde, platí, že podle ustanovení § 1 této vyhlášky nevznikl insolvenčnímu správci nárok na odměnu za zpeněžování. Jestliže insolvenční správce v takovém insolvenčním řízení nepřezkoumal žádnou přihlášku, lze jeho odměnu určit jen podle § 5 vyhlášky. Insolvenční správce, který v takovém insolvenčním řízení přezkoumal alespoň jednu přihlášku, má nárok na odměnu minimálně ve výši 45 000 Kč (§ 2a poslední věta vyhlášky). Úprava obsažená v ustanovení § 2a poslední věty vyhlášky (však) není „doplněním“ odměny určené podle § 1 odst. 5 vyhlášky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2020, sen. zn. 29 NSČR 122/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.NSCR.122.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání insolvenčního správce dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 5. 2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 3. 5. 2018 Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Určil insolvenčnímu správci dlužníka (TP I., v. o. s.) odměnu ve výši 54 450 Kč včetně daně z přidané hodnoty, a přiznal mu náhradu hotových výdajů ve výši 369 Kč (bod I. výroku).

[2] Schválil konečnou zprávu, zveřejněnou vyhláškou dne 11. 4. 2018, ve znění, podle něhož činí:

- a) příjmy majetkové podstaty 0 Kč;
- b) nárokované výdaje majetkové podstaty 1 544 269 Kč;
- c) neuspokojené výdaje majetkové podstaty 1 544 269 Kč;
- d) částka k rozvrhu mezi věřitele 0 Kč (bod II. výroku).

[3] Zrušil konkurs na majetek dlužníka z důvodu, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující (bod III. výroku).

[4] Určil, aby po právní moci usnesení byla odměna insolvenčního správce a náhrada jeho hotových výdajů (celkem 54 819 Kč) uhrazena státem z rozpočtových prostředků insolvenčního soudu (bod IV. výroku).

[5] Uložil insolvenčnímu správci, aby mu do 15 dnů od právní moci usnesení písemně oznámil, zda splnil povinnosti uložené v § 313 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) [bod V. výroku].

2. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 23. 6. 2017 (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

[2] Proti konečné zprávě insolvenčního správce, zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 11. 4. 2018, nebyly podány námitky.

[3] V insolvenčním řízení nebylo ničeho zpeněženo a příjmy majetkové podstaty jsou nulové.

[4] Insolvenční správce přezkoumal 10 přihlášených pohledávek.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházející z § 38 insolvenčního zákona, a z § 1 § a 2a vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška“) – dospěl ohledně určení odměny insolvenčního správce k následujícím závěrům:

4. Odměna, kterou insolvenční správce uplatnil v konečné zprávě (108 900 Kč), není opodstatněná, neboť v dané věci nebylo dosaženo žádného výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele zahrnuté do rozvrhu ani výtěžku zpeněžení určeného k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. V takovém případě se při určení odměny insolvenčního správce postupuje podle § 2a poslední věty vyhlášky. Názor insolvenčního správce, že má nárok na odměnu podle § 1 odst. 5 vyhlášky, i nárok na odměnu podle § 2a vyhlášky, není správný.

5. K odvolání insolvenčního správce Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 30. 5. 2018 potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku.

6. Odvolací soud – vycházející z § 38 insolvenčního zákona a z § 1, § 2a a § 5 vyhlášky – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

7. Není sporu o tom, že v průběhu insolvenčního řízení nedošlo ke zpeněžování majetku dlužníka a že insolvenční správce přezkoumal celkem 10 přihlášek pohledávek. Z ustanovení § 1 vyhlášky pak jednoznačně plyne, že upravuje od-

měnu insolvenčního správce odvozenou výlučně od výtěžku zpeněžení, s tím, že její výše v takovém případě činí nejméně 45 000 Kč. Novelizace insolvenčního zákona a vyhlášky účinná od 1. 1. 2014 reaguje na situaci, kdy v rámci konkursu nedošlo ke zpeněžení žádného majetku a insolvenčnímu správci byla do té doby určována odměna podle § 5 vyhlášky.

č. 30

8. Podle novelizované úpravy se tam, kde insolvenční správce již alespoň přezkoumal přihlášky pohledávek, pro tyto případy určuje jeho odměna částkou 1 000 Kč za každou přezkoumanou přihlášku, nejméně však ve výši 45 000 Kč; tím se omezily situace, kdy bude zapotřebí určovat odměnu podle § 5 vyhlášky. Kdyby došlo ke zpeněžení majetku dlužníka, pak by odměnu insolvenčního správce činila nejméně částka 45 000 Kč (za zpeněžení) a dále 10 000 Kč (za přezkum 10 přihlášených pohledávek).

9. V situaci, kdy nedošlo ke zpeněžení, ale byly přezkoumány přihlášky pohledávek, tedy insolvenčnímu správci náleží odměna podle § 2a poslední věty vyhlášky.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční správce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené usnesení závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky určení výše odměny. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud změnil usnesení odvolacího soudu v tom duchu, že mu na odměně (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) přizná celkem 108 900 Kč.

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatel odvolacímu soudu nesprávný výklad příslušných ustanovení vyhlášky, máje za to, že § 2a vyhlášky určuje insolvenčnímu správci další odměnu za přezkoumání přihlášek pohledávek, je-li úpadek dlužníka řešen konkursem. Potud se též dovolává dikce § 38 odst. 1 insolvenčního zákona, z něž plyne, že odměna insolvenčního správce se určuje jednak z výtěžku zpeněžení, jednak (nově) také z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek.

12. Dovolatel nesouhlasí s výkladem, jenž vylučuje použití § 1 odst. 5 vyhlášky, nedojde-li ke zpeněžení. Míni, že § 2a vyhlášky nemá omezit odměnu garantovanou insolvenčnímu správci § 1 vyhlášky (nebo ji zachovat ve stejné výši); jeho smyslem je vyplacení další odměny za přezkoumání přihlášek, což dal zákonodárce najevo i použitím slova „dále“ v předmětném ustanovení. Potud dovolatel argumentuje i systematickým výkladem (tím, že § 2a se nachází

ve vyhlášce jako samostatné ustanovení), když při výkladu použitým odvolacím soudem by spadalo pod § 1 vyhlášky. Dovojuje rovněž, že jeho názor podporuje i výklad teleologický (co do účelu stanovení další odměny v situaci, kdy nedošlo ke zpeněžení, avšak insolvenční správce vynaložil nezbytné úsilí při přezkoumání přihlášek pohledávek).

13. Dovolatel uzavírá, že mu za činnost v insolvenčním řízení náleží fixní minimální odměna ve výši 45 000 Kč (spolu s daní z přidané hodnoty) podle § 1 odst. 5 vyhlášky, a zároveň fixní minimální odměna ve výši 45 000 Kč (spolu s daní z přidané hodnoty) podle § 2a vyhlášky, jelikož způsobem řešení dlužníkovy úpadku byl konkurs, v němž nedošlo ke zpeněžení majetku. Dodává též, že si je vědom omezení plynoucího z § 8 vyhlášky, což ale nemá být důvodem pro nepřiznání odměny v celé výši.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení nároku na odměnu podle vyhlášky (ve znění účinném od 1. 1. 2014) šlo v době podání dovolání o věc odvolacím soudem neřešenou (judikaturu na dané téma nelze mít za ustálenou).

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a vyhlášky:

§ 38 (insolvenčního zákona)

č. 30

(1) Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu.

...

(6) Způsob určení odměny, některých hotových výdajů insolvenčního správce a způsob jejich úhrady státem stanoví prováděcí právní předpis.

1 (vyhlášky)

Odměna insolvenčního správce při konkursu

(1) Pokud je způsobem řešení dlužníkovu úpadku konkurs, činí odměnu insolvenčního správce součet odměny určené podle odstavce 2 a odstavce 3. Pro účely výpočtu odměny podle věty první zahrnuje výtěžek zpeněžení určený k vydání věřitelům i částku připadající na odměnu insolvenčního správce.

...

(4) Pro účely této vyhlášky se výtěžkem zpeněžení určeným k rozdělení mezi nezajištěné věřitele rozumí výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi nezajištěné věřitele zahrnuté do rozvrhu a výtěžek zpeněžení určený k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů postavených na roveň pohledávkám za podstatou.

(5) Pokud je způsobem řešení dlužníkovu úpadku konkurs, činí odměna insolvenčního správce nejméně 45 000 Kč.

§ 2a (vyhlášky)

Pokud je způsobem řešení dlužníkovu úpadku konkurs nebo reorganizace, náleží insolvenčnímu správci dále odměna z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek věřitelů, která činí za každou přezkoumanou přihlášku pohledávky věřitele částku 1 000 Kč, nejvýše však 1 000 000 Kč celkem za přezkoumané přihlášky pohledávek. Za přezkoumanou přihlášku pohledávky věřitele se považuje taková přihláška pohledávky věřitele, kterou insolvenční správce zařadil do seznamu přihlášených pohledávek podle insolvenčního zákona. Pokud je způsobem řešení dlužníkovu úpadku konkurs a nedošlo-li ke zpeněžení, náleží insolvenčnímu

správcí odměna z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek věřitelů nejméně 45 000 Kč.

§ 5 (vyhlášky)

č. 30

Nelze-li odměnu určit postupem podle § 1 až 4, rozhodne o výši odměny insolvenční soud s přihlédnutím zejména k délce doby, rozsahu a náročnosti vykonávané činnosti insolvenčního správce.

20. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení § 38 insolvenčního zákona v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (5. 5. 2017). Novelou provedenou s účinností od 1. 7. 2017 zákonem č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byla v § 38 odst. 1 za větu druhou vložena věta „V případě oddlužení činí výše odměny z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek 25 % výše stanovené prováděcím právním předpisem pro odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek v konkursu.“ Tato změna však nemá na danou věc (v níž byl způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs) žádný vliv. Totéž platí (na základě téže novely) o změně, v důsledku které se odstavec 6 posunul ve struktuře § 38 insolvenčního zákona tak, že od 1. 7. 2017 jde o odstavec 7. Citovaná ustanovení vyhlášky nedoznala změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka do vydání napadeného rozhodnutí.

21. Nejvyšší soud v první řadě předeseilá, že výkladem § 38 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. 6. 2010) a § 1 vyhlášky (ve znění účinném do 31. 12. 2012) se zabýval v usnesení ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. 29 NSČR 27/2010, uveřejněném pod číslem 64/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 64/2011“). Ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení [které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu) zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3648/10, dostupným na webových stránkách Ústavního soudu.

22. V označeném rozhodnutí Nejvyšší soud dospěl k závěru, že z dikce § 38 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se ve spojení s § 1 odst. 4 vyhlášky podává jednoznačný posun v určování odměny při řešení dlužníkovy úpadku konkursem potud, že odměna má být (je) určována z výtěžku zpeněžení určitého k rozdělení mezi věřitele, tedy z částky, kterou mají (zjednodušeně řečeno) věřitelé skutečně obdržet (srov. u zajištěných věřitelů § 1 odst. 2 vyhlášky a u nezajištěných věřitelů § 1 odst. 3 vyhlášky). V takto ustaveném pojetí zákona a prováděcí vyhlášky k němu se proto může (výjimečně) stát, že proces zpeněžování majetkové podstaty dlužníka vyústí v nulový výtěžek zpeněžení určený k rozdělení mezi věřitele (že náklady spojené se zpeněžením spolu s náklady vynaloženými na udržování a správu posléze zpeněženého majetku spotřebují výtě-

žek zpeněžení). Právě to je důvodem, pro který vyhláška v § 1 odst. 3 počítá (ve spojení s § 1 odst. 5 vyhlášky) s tím, že insolvenční správce obdrží minimální odměnu za zpeněžování majetkové podstaty (zohledňující typovou náročnost jeho práce), i když výsledek zpeněžení bude nulový a pro tento případ činí odměna insolvenčního správce 45 000 Kč (§ 1 odst. 5 vyhlášky). Přitom nelze pominout, že ve srovnání s dřívější (konkursní) úpravou insolvenční správce již nemá právo na odměnu určenou z počtu věřitelů.

23. Tamtéž Nejvyšší soud – i za použití jazykového výkladu – dovodil, že samozřejmým předpokladem pro výpočet odměny insolvenčního správce pro případ, že způsobem řešení dlužníkovu úpadku je konkurs, je vlastní proces zpeněžování majetkové podstaty (bez zpeněžení majetkové podstaty nebo její části nelze hovořit ani o výtěžku zpeněžení určeném k rozdělení mezi věřitele). V insolvenčním řízení, v němž byl dlužníkův úpadek řešen konkursem a ve kterém nebyl zpeněžen žádný majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, proto nelze odměnu insolvenčního správce určit podle § 1 vyhlášky a je namístě postupovat podle § 5 této vyhlášky. Jakkoli dikce § 1 odst. 5 vyhlášky sama o sobě nepodmiňuje přiznání minimální výše odměny insolvenčního správce v konkursu (45 000 Kč) zpeněžením (tento výraz není v textu použit), je zjevné, že odstavec 5 navazuje na předchozí odstavce daného paragrafu a doplňuje úpravu obsaženou v § 1 odst. 2 a 3 vyhlášky, jež se zpeněžováním počítají.

24. V poměrech dané věci je úkolem Nejvyššího soudu prověřit, jaký vliv na závěry zformulované v R 64/2011 měly změny § 38 odst. 1 a vyhlášky provedené s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 398/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění vyhlášky č. 488/2012 Sb.

25. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona (přijaté posléze jako zákon č. 294/2013 Sb.), který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010–2013) jako tisk č. 929/0, se především podává [srov. její obecnou část [bod 1.3 vii. Odměny insolvenčních správců, písm. a) Odměna insolvenčního správce v konkursu]], že záměrem zákonodárce bylo změnit praxi některých insolvenčních správců, kteří po seznámení se závěry R 64/2011 začali formálně zpeněžovat i majetek, z nějž dosažený výnos není přínosem pro nezajištěné věřitele, ale zajišťuje insolvenčním správcům právo na minimální odměnu stanovenou v § 1 odst. 5 vyhlášky. Z veřejné konzultace této problematiky proto vzešlo „v zájmu jistoty“ doporučení upravit normativní text tak, aby z něj bylo patrné, že minimální odměna v konkursu náleží insolvenčnímu správci tehdy, je-li součet odměny ze zpeněžení vy-

počtený podle § 1 odst. 2 a 3 vyhlášky nižší než částka 45.000 Kč, jakož i tehdy, nedošlo-li ke zpeněžení majetkové podstaty vůbec. Ve zvláštní části důvodové zprávy [K bodům 14 až 18 (§ 38)], se pak uvádí, že:

„Důvody pro doplnění § 38 insolvenčního zákona o pravidlo, podle kterého se odměna insolvenčního správce určí i z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek (odstavec 1), jsou popsány podrobně již v obecné části důvodové zprávy (bod 1.3 vii. Odměny insolvenčních správců) a jsou vyvolány praktickými potřebami insolvenčních řízení vyjevenými v průběhu veřejné konzultace ve vazbě na možnost věřitelů vyměnit insolvenčního správce po proběhnuvším přezkumném jednání (v režimu § 29 odst. 1 insolvenčního zákona), tedy před zahájením procesu zpeněžování majetkové podstaty a po mnohdy náročné práci spojené s přezkoumáním podaných přihlášek“.

26. Od 1. 1. 2014 (od účinnosti novely č. 294/2013 Sb.) se (v souladu s výše citovaným zdůvodněním) podle § 38 odst. 1 insolvenčního zákona určuje odměna insolvenčního správce v konkursu nejen z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele, nýbrž (nově) i z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek. Přitom se (oproti stavu před 1. lednem 2014) ale nic nezměnilo na tom, že insolvenčnímu správci při konkursu náleží přinejmenším odměna podle § 1 odst. 5 vyhlášky, došlo-li v jeho průběhu ke zpeněžení majetku náležejícího do majetkové podstaty. Rovněž se nic nezměnilo na tom, že mu tato odměna náleží, i když po odečtení nákladů spojených se zpeněžením a nákladů vynaložených na udržování a správu posléze zpeněženého majetku zůstává věřitelům k rozdělení nulový výtěžek (srov. závěry R 64/2011 v odstavci [22] výše). Určující je jen to, zda došlo ke zpeněžení. Ke shodným závěrům dospěl Nejvyšší soud po podání dovolání v této věci v usnesení ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 NSČR 129/2018, při rozhodování o dovolání téhož dovolatele (v jiné insolvenční věci).

27. Lze tudíž shrnout, že bez ohledu na konečnou výši výtěžku zpeněžení (a tedy i jeho odměnu určenou z tohoto výtěžku) má insolvenční správce při zpeněžení majetku v konkursu jednak nárok na odměnu ve výši nejméně 45 000 Kč (dle § 1 odst. 5 vyhlášky), jednak („dále“) nárok na odměnu ve výši 1 000 Kč za každou přezkoumanou přihlášku pohledávky (do limitu 1 000 000 Kč) [§ 2a vyhlášky].

28. V těch případech, kdy ke zpeněžení majetku vůbec nedojde, nadále platí, že podle § 1 vyhlášky nevznikla insolvenčnímu správci žádná odměna za zpeněžování (není-li nic zpeněženo, není předmětné ustanovení pro určení odměny použitelné); srov. závěry R 64/2011 v odstavci [23] výše. Jestliže insolvenční správce v takovém insolvenčním řízení nepřezkoumal žádnou přihlášku, lze jeho odměnu určit jen podle § 5 vyhlášky (potud jsou nadále použitelné závěry R 64/2011). Insolvenční správce, který v takovém insolvenčním řízení přezkoumal alespoň jednu přihlášku, však má nárok na odměnu minimálně ve výši 45 000 Kč (§ 2a poslední věta vyhlášky). Úprava obsažená v § 2a poslední věty vyhlášky (však) není „doplněním“ odměny určené podle § 1 odst. 5 vyhlášky (jak se mylně do-

č. 30

mnívá dovolatel). Již proto ne, že § 1 vyhlášky nelze při absenci zpeněžování vůbec použít. Ustanovení § 2a poslední věty vyhlášky též samo o sobě nezakládá nárok na odměnu insolvenčního správce za přezkoumané přihlášky, nýbrž jen určuje (pro tam uvedený případ) její minimální výši. Jinými slovy řečeno, označené ustanovení se uplatní jen tehdy, vyplývá-li nárok insolvenčního správce na odměnu za přezkoumané přihlášky pohledávky již z jiného ustanovení vyhlášky (konkrétně z první věty § 2a vyhlášky).

29. Tento závěr s sebou nese konečné posouzení podaného dovolání jako neopodstatněného. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

30. Závěrem Nejvyšší soud dodává, že nepřehlédl, že dlužník byl v průběhu dovolacího řízení (v důsledku způsobu ukončení insolvenčního řízení) vymazán (k 18. 6. 2019) z obchodního rejstříku (zanikl bez právního nástupce). Tuto okolnost však Nejvyšší soud neměl za překážku věcného projednání podaného dovolání v této věci.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 12** Die eingelegte Berufung wird als Ganzes beurteilt und auf gleiche Weise auch deren Zulässigkeit. Deshalb kann sie nur dann gemäß § 265i, Abs. 1, Buchst. a) StPO abgelehnt werden, wenn sie in ihrem ganzen Umfang unzulässig ist.
- Nr. 13** Das Vergehen der Vereitelung des Vollzugs einer amtlichen Entscheidung gemäß § 337 Abs. 1 Buchst. b) StGB ist eine andauernde Straftat. Wenn der Täter im Laufe der Verübung solch einer Straftat die Straftat des Diebstahls gemäß § 205 des StGB begeht, werden diese Straftaten nicht in Idealkonkurrenz, sondern in Tatmehrheit verübt.
- Nr. 14** Die Idealkonkurrenz von Straftaten durch Realisierung des Außenhandels mit Militärgütern ohne entsprechende Genehmigung oder Lizenz gemäß § 265 des StGB und der unerlaubte Waffenbesitz gemäß § 279 des StGB ist nicht ausgeschlossen.
- Nr. 15** I. Obwohl bei der Beurteilung der gesetzlichen Bedingungen der groben Fahrlässigkeit gemäß § 16, Abs. 2 des StGB der subjektive Gesichtspunkt des Täters wichtig ist, dürfen die objektiven Umstände des Falles nicht außer Acht gelassen werden, namentlich, welche Tätigkeit der Täter ausgeübt hat, über welch gefährliche Sache er dabei verfügt hat und welche ernststen Folgen er verursachen konnte. Spezifische Tätigkeiten, wie beispielsweise im Flugverkehr, verlangen ein viel höheres Maß an Vorsicht ab, die Grenze der groben Fahrlässigkeit kann daher niedriger, als bei normalen menschlichen Tätigkeiten sein. Eine offensichtliche Rücksichtslosigkeit gegenüber den vom Strafgesetzbuch im Sinne des § 16, Abs. 2 des StGB geschützten Interessen ist in der Handlung des Täters zu sehen, die darin besteht, dass er bei Staffel-Flugmanövern relativ längere Zeit in unerlaubter Höhe, sehr niedrig über dem Gelände geflogen ist, das ihm unbekannt war und wo er verschiedene Hindernisse in Form von Überlandleitungen usw. voraussetzen musste, ohne zudem eine gründliche Flugvorbereitung durchgeführt zu haben und den Bereich vor sich aufmerksam verfolgt zu haben. II. Die subjektive Seite einer verübten Straftat im Tatbestandssatz im verurteilenden Urteil muss nicht immer durch die Beschreibung der inneren Beziehung des Angeklagten (Täters) zu den Folgen ausgedrückt sein. Es reicht aus, wenn dieser aus der beschriebenen Handlungsweise hervorgeht, die keine andere rechtliche Beurteilung, als die Schlussfolgerung über eine bestimmte Verschuldungsform zulässt. Wie ausdrücklich die subjektive Seite im Urteilspruch beschrieben werden muss, hängt davon ab, um welche Straftat es hierbei geht.
- Nr. 16** I. Als Person, welcher die besondere Pflicht auferlegt ist, die Interessen des Geschädigten gemäß § 206, Abs. 4, Buchst. b) des StGB zu wahren, kann auch ein Straftäter angesehen werden, der den Geschädigten aufgrund eines Vertrags vertreten hat, aus der ein erhöhtes Maß seiner Verantwortung beim Schutz der Interessen des Geschädigten hervorgeht. Dies gilt auch für den Fall, dass der Geschädigte nicht ausreichend über die tatsächliche Position des zur Vertretung ermächtigt Täters informiert worden ist (beispielsweise, ob dieser Rechtsanwalt ist).

- II. Der Einwand, dass im einleitenden Teil des Urteils nicht die Namen der Richter angeführt sind, kann nicht den Berufungsgrund gemäß § 265b, Abs. 1, Buchst. k) der StPO erfüllen, da es hierbei um keinen Teil des Urteilsspruches im Sinne des § 120, Abs. 1, Buchst. c) der StPO geht, der aus diesem Grund unvollständig wäre.
- Nr. 17** Zur Verübung der Straftat der Vereitelung des Vollzugs einer amtlichen Entscheidung und Ausweisung gemäß § 337, Abs. 3, Buchst. a) des StGB ist erforderlich, dass es zur Vereitelung oder wesentlichen Erschwerung der Vollstreckung der Entscheidung gekommen ist und dies durch eine bestimmte Verfügung mit der Sache, die solch eine Entscheidung (z.B. ein Vollstreckungsbefehl) betrifft. Für den Fall, dass der Angeklagte über eine Sache verfügt hat, die den erteilten Vollstreckungsbefehl nicht betrifft, konnte er den Tatbestand der Vereitelung des Vollzugs einer amtlichen Entscheidung und Ausweisung gemäß § 337 Abs. 3 Buchst. a) des StGB nicht erfüllen. Allerdings kommt seine Verantwortung beispielsweise für die Straftat der Gläubigerschädigung gemäß § 222, Abs. 1, Buchst. a) des StGB in Frage, wenn er in der Position des Schuldners eine Sache entfremdet hat, die zur Befriedigung einer Gläubigerforderung verwendbar war, die er auf diese Weise zumindest teilweise vereitelt hat.
- Nr. 18** Ein Anwalt, der dem Angeklagten vom Gericht lediglich zu Zwecken der Beseitigung von Mängeln in der von ihm eingereichten Berufung als Verteidiger bestellt wurde (§ 251, Abs. 2, StPO), darf nicht als Verteidiger angesehen werden, der über die Berechtigungen in dem im § 41, Abs. 5 der StPO angeführten Umfang verfügt, d.h. auch über das Recht, für den Angeklagten Berufung einzulegen, deshalb ist er kein Verteidiger des Angeklagten, dem die Abschrift des Urteils des Berufungsgerichts zugestellt werden müsste (§ 130, Abs. 2 der StPO). Auf den Fristenlauf zur Berufungseinlegung gemäß § 265e, Abs. 2 der StPO hat der Umstand, dass ihm das erstinstanzliche Gericht die Abschrift solch eines Urteils zugestellt hat, keinen Einfluss.

Entscheidungen in Sachen des Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrechts

- Nr. 23** Die Tatsache, dass dem Streit zwischen Anwälten oder Rechtsanwaltsanwärtinnen (Referendar, österr. Anwaltskonzipient) kein Schlichtungsverfahren im Sinne des § 28, Rechtsanwaltsgesetz vorangegangen ist, ist kein Grund zur Einstellung des Klageverfahrens gemäß § 104 der ZPO; es geht um keine Verfahrungsbedingung im Sinne des § 103 der ZPO.
- Nr. 24** Bei der Entscheidung über die Grundlage des Ersatzes für den immateriellen Schaden eines sekundären Opfers laut § 2959 des BGB durch ein Zwischenurteil müssen, außer der Höhe der Leistung, sämtliche strittigen Fragen betreffs der Existenz aller geltend gemachten Ansprüche, einschließlich der Verjährung, des solidarischen Charakters der Leistung bei der Pluralität der Beteiligten sowie auch die Mitverursachung des Schadens durch die Geschädigten im Sinne des § 2918, BGB geklärt werden.
- Nr. 25** Die Verbrauchssteuer sind im Sinne des Art. 23, Abs. 4 der Internationalen Vereinbarung über Beförderungsverträge auf Straßen (CMR) „sonstige, aus Anlass der Beförderung des Gutes entstandene Kosten“.
- Nr. 26** Wenn der (künftige) Insolvenzschuldner seinen Beschäftigten die Einkünfte aus ihrer abhängigen Tätigkeit (§ 3, Abs. 1, Gesetz Nr. 592/1992 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften) berechnet hat und den entsprechenden Krankenversicherungsbeitrag, deren Zahler diese Beschäftigten waren, (direkt) an die zuständige Krankenkasse entrichtet hat, ging es dabei um keine Leistung aus dem der Insolvenzmasse des Schuldners obliegenden Vermögen.
- Nr. 27** Eine Forderung, die noch vor der Insolvenzscheidungsentscheidung entstanden ist und die der Schuldner zum Insolvenzverfahren (sofern er im Insolvenzverfahren aus der Vermögensmasse des Schuldners befriedigt werden will) spätestens bis zum Ablauf der präklusiven Anmeldefrist anzumelden verpflichtet ist, so wie diese in der Insolvenzscheidungsentscheidung festgelegt wurde, ist der Schuldner (als Person mit Verfügungsberechtigung im Sinne des § 229, Abs. 3, Buchst. b/ des Insolvenzgesetzes) nicht berechtigt, vor der Entscheidung über die Form der Insolvenzaufwicklung zu befriedigen, wenn bereits die Wirkungen der Insolvenzscheidungsentscheidung eingetreten sind. Dies gilt ohne Rücksicht darauf, dass es hierbei um eine Forderung ging, die (erst) nach der Eröffnung des Insolvenzverfahrens entstanden ist und die in der Frist (bis zur Wirksamkeit) der Insolvenzscheidungsentscheidung des Schuldners deshalb befriedigt werden konnte, weil es um eine Rechtshandlung ging, die zur Erfüllung der in besonderen Rechtsvorschriften festgelegten Pflichten, zum Betrieb eines Werkes im Rahmen des normalen Wirtschaftens, zur Abwendung eines drohenden Schadens, zur Erfüllung der gesetzlichen Unterhaltspflicht oder zur Erfüllung prozessualer Sanktionen (§ 111, Abs. 2 des Insolvenzgesetzes) erforderlich war.
- Nr. 28** Per Exzindierungsklage (Drittwiderspruchsklage, bzw. Aussonderungsklage) gemäß § 159, Abs. 1, Buchst. b) des Insolvenzgesetzes kann erfolgreich auch der Ausschluss einer durch Verarbeitung der in der Insolvenzmasse des Schuldners registrierten Sache erzielte Ersatz-Geldleistung erwirkt werden.
Wenn eine Mobilität, die Gegenstand einer Exzindierungsklage (Drittwiderspruchsklage, bzw. Aussonderungsklage) ist, durch Verarbeitung erlischt, kann im Exzindierungsverfahren fortgefahren werden, wenn aus dem Gesetz hervorgeht, dass dem Kläger (Aussonderungskläger) im Augenblick der Verarbeitung der Sache das

Eigentumsrecht zu der durch Verarbeitung entstandenen Sache entstanden ist; die neue Sache wird ohne Weiteres (ohne dass die Klage geändert werden müsste) zum neuen Verfahrensgegenstand. In Fällen, in denen dem Kläger (Aussonderungskläger) (bei einer nicht in gutem Glauben verarbeiteten Sache) das zeitlich begrenzte Recht auf die „Wahl einer vorteilhafteren Lösung“ (§ 1075, Abs. 1 a 2, BGB) entstanden ist, kann das Exzindierungsverfahren dann fortgesetzt werden, wenn aufgrund der erfolgten Wahl oder aufgrund ihrer Nichtanwendung offenbar geworden ist, dass dem Kläger (Aussonderungskläger) das Eigentumsrecht zu der Sache infolge deren Verarbeitung entstanden ist; diese neue Sache wird so ohne Weiteres (ohne die Notwendigkeit, die Klage zu ändern) zum Verfahrensgegenstand. Wenn aus dem Gesetz hervorgeht, dass dem Kläger (Aussonderungskläger) im Augenblick der Verarbeitung lediglich das Recht auf eine geldliche Leistung für die verarbeitete Sache entstanden ist, deren Wert in der durch die Verarbeitung entstandenen Sache „verborgen“ ist, gilt im Sinne des § 225, Abs. 5 des Insolvenzgesetzes der „Erlös“ diese „sonstigen Behandlung der Sache“ (d.h. deren Verarbeitung zu einer neuen Sache) als „Anteil“ des Klägers (Aussonderungsklägers) an der durch die Verarbeitung entstandenen Sache in einem „dem Wert der verarbeiteten Sache“ entsprechenden Maße“. In Übereinstimmung mit der Bestimmung des § 225, Abs. 5 und 6 des Insolvenzgesetzes wird dieser Anteil an der neuen Sache ohne Weiteres (ohne die Notwendigkeit, die Klage zu ändern) zum Verfahrensgegenstand.

Nr. 29

Im Verfahren über die Bestimmung der Unwirksamkeit eines Vertrags, den der Schuldner mit weiteren Drittpersonen abgeschlossen hat, ist der Insolvenzverwalter weder berechtigt, noch verpflichtet, nur deswegen Klage gegen diese Personen einzureichen, weil sie Parteien solch eines Vertrages waren. Die Klage, kraft derer der Anspruch der Unwirksamkeit solch eines Vertrags und gleichzeitig die Erstattung einer aufgrund dieses Vertrages dem Vermögen des Schuldners entgangenen Geldleistung, bzw. eines äquivalenten (geldlichen) Ersatzes für die ursprüngliche Leistung des Schuldners betreibt, die (bereits) nicht mehr der Insolvenzmasse zugeführt werden kann, reicht der Insolvenzverwalter im Sinne der Bestimmung des § 237, Abs. 1 a § 239, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes gegenüber denjenigen Personen ein, „zu deren Gunsten die unwirksame Rechtshandlung getätigt wurde“ oder gegenüber denjenigen Personen, die „Vorteil aus ihnen gezogen haben“, ohne Rücksicht darauf, dass es gegebenenfalls um keine Vertragsparteien des Vertrags ging.

Die sog. „mehrseitige Anrechnung“ oder auch „Rundanrechnung“ hat beim Fehlen einer „gegenseitigen anrechenbaren (gleichartigen) Leistung“ unter den einzelnen Schuldnerpaaren den Charakter einer Vereinbarung über die Aufhebung einer nicht erfüllten Verpflichtung (Schuld).

Zur Beantwortung der Frage, ob eine in der Zeit vom 1. Januar 2014 abgeschlossene Vereinbarung über die Aufhebung einer nicht erfüllten Verpflichtung (Schuld) sich an die Bestimmung des § 572, Abs. 2 und 3 des Bürgerlichen Gesetzbuches hält oder (bereits) an die Bestimmung des § 1981 des BGB, ist gemäß § 3028, Abs. 3 Satz eins des BGB entscheidend, an welche Rechtsregelung sich das bindende Rechtsverhältnis hält, kraft dessen die nicht erfüllte Verpflichtung (Schuld) entstanden ist, die diese Vereinbarung aufhebt.

Nr. 30

Ohne Rücksicht auf die letzte Höhe des Erlöses aus der Verwertung (Monetarisierung) hat der Insolvenzverwalter bei der Vermögensverwertung im Konkurs einerseits Anspruch auf eine Vergütung in Mindesthöhe von 45 000 CZK (gemäß § 1, Abs. 5 der Verordnung Nr. 313/2007, Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften),

als auch („darüber hinaus“) Anspruch auf eine Vergütung in Höhe von 1 000 CZK für jede überprüfte Forderungsanmeldung (bis zu einem Limit von 1 000 000 CZK) [§ 2a der Verordnung]. In Fällen, in denen es zu keiner Verwertung (Monetarisierung) kommt, gilt, dass gemäß der Bestimmung des § 1 dieser Verordnung dem Insolvenzverwalter kein Vergütungsanspruch für die Verwertung entsteht. Wenn der Insolvenzverwalter in solch einem Insolvenzverfahren keine Anmeldung geprüft hat, kann seine Vergütung lediglich gemäß § 5 dieser Verordnung bestimmt werden. Ein Insolvenzverwalter, der in solch einem Insolvenzverfahren wenigstens eine Anmeldung geprüft hat, hat Anspruch auf eine Vergütung in Mindesthöhe von 45 000 CZK (§ 2a, letzter Satz der Verordnung). Die in § 2a, letzter Satz der Verordnung enthaltene Regelung ist (jedoch) keine „Ergänzung“ der gemäß § 1, Abs. 5 der Verordnung bestimmten Vergütung.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 12** A lodged extraordinary appeal is adjudged as a whole and the permissibility thereof is adjudged accordingly. Thus, the extraordinary appeal may be dismissed in accordance with Section 265i(1)(a) of the Code of Criminal Procedure only if it is not permissible in its entirety.
- No. 13** The misdemeanour of obstructing the execution of an official decision and banishment pursuant to Section 337(1)(b) of the Penal Code is a persisting criminal offence. If, in the progress of committing the misdemeanour, the offender commits the crime of theft pursuant to Section 205 of the Penal Code, the criminal offences are not committed in single-action concurrence but in multiple-action concurrence.
- No. 14** The single-action concurrence of the criminal offences of transacting foreign trade with military material without a permit or a licence under Section 265 of the Penal Code and the unlawful possession of firearms under Section 279 of the Penal Code is not excluded.
- No. 15** I. Although the offender's subjective point of view is important when assessing the legal conditions of gross negligence in accordance with Section 16(2) of the Penal Code, the objective circumstances of the case cannot be disregarded, namely what activity did the offender carry out, with what hazardous thing did they manipulate while doing so, and how serious a consequence could they cause thereby.
With certain specific activities, such as air traffic, it is appropriate to demand a much higher level of caution and the gross negligence boundary line may be lower than with common human activities.
Apparent inconsiderateness of the interests protected by the penal law within the meaning of Section 16(2) of the Penal Code should be seen in the offender's conduct consisting in a series of aerial manoeuvres during which they were flying at an unpermitted altitude for a relatively long period, extremely close to the terrain that they did not know and where they could presume the presence of various obstacles in the form of power lines, etc., all that without performing a thorough pre-flight preparation and closely watching the space in front of them.
II. The subjective aspect of the committed criminal offence need not always be expressed by a description of the internal relationship of the accused (offender) to the consequence in the recital of facts of the judgement of conviction. It is sufficient for the described method to imply such conduct, which does not permit any other legal assessment than a conclusion on a certain form of culpability. How explicitly the subjective aspect should be described in the verdict of the judgement depends on the particular type of the criminal offence.
- No. 16** I. Even an offender who represented the aggrieved party based on a contract giving rise to a higher degree of the offender's liability when protecting the interests of the aggrieved party may be considered a person upon whom a special obligation is imposed to defend the interests of the aggrieved party pursuant to Section 206(4) (b) of the Penal Code. This also applies in the case when the aggrieved party was

not sufficiently informed of the offender's actual status (e.g. whether they were a lawyer), whom he authorised to represent them.

II. An objection claiming that the introductory part of the judgement does not include the names of the judges cannot fulfil the appellate grounds set forth in Section 265b(1)(k) of the Code of Criminal Procedure since the same does not form a part of the judgement verdict within the meaning of Section 120(1)(c) of the Code of Criminal Procedure, which is not incomplete only based on such grounds.

No. 17 The commission of the crime of obstructing the execution of an official decision and expulsion pursuant to Section 337(3)(a) of the Penal Code requires obstruction or substantial aggravation of the execution of the decision, namely by disposing in a certain manner of a thing, which such decision concerns (e.g. distraint order).

In the event the accused disposed of a thing, which the issued distraint order did not concern, they could not have fulfilled the body of the crime of obstructing the execution of an official decision and expulsion pursuant to Section 337(3)(a) of the Penal Code. Nevertheless, the liability of the accused may be considered in this case, for example, for the crime of causing damage to a creditor under Section 222(1)(a) of the Penal Code, if, in the position of a debtor, they alienated a thing usable for the satisfaction of a creditor's claim, which they obstructed, at least in part, thereby.

No. 18 A lawyer appointed to an accused as a defence counsel by the court solely for the purpose of remedying the defects of an appeal lodged by them (Section 251(2) of the Code of Criminal Procedure), cannot be considered a defence counsel possessing the authority in the scope defined by Section 41(5) of the Code of Criminal Procedure, i.e. also the right to lodge an appeal on behalf of the accused, and thus, the lawyer is not the defence counsel of the accused to whom a copy of the judgement of the appellate court should be delivered (Section 130(2) of the Code of Criminal Procedure). The progress of the period for the filing of an extraordinary appeal pursuant to Section 265e(2) of the Code of Criminal Procedure cannot be influenced by the fact that a first-level court delivered a copy of such judgement to the lawyer.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 23** The fact that a dispute between lawyers or junior lawyers was not preceded by conciliation pursuant to Section 28 of the Advocacy Act is not a reason for the discontinuance of action-related proceedings in accordance with Section 104 of the Civil Procedure Code, it is not a condition of the proceedings within the meaning of Section 103 of the Civil Procedure Code.
- No. 24** When deciding on the basis of an entitlement to the compensation of non-material injury of secondary victims pursuant to Section 2959 of the Civil Code by temporary judgement, it is necessary to resolve all controversial issues concerning the existence of all filed claims, including their forfeiture, the joint and several nature of fulfilment in case of party plurality, and the co-infliction of injury by the aggrieved within the meaning of Section 2918 of the Civil Code, except for the fulfilment amount.
- No. 25** Consumption tax is "another expense" within the meaning of Article 23(4) of the Convention on the Contract for the International Carriage of Goods by Road (CMR).
- No. 26** If a (future) insolvency debtor accounted for their employees' income from employment (Section (1) of Act No. 592/1992 Coll. as amended) and paid health insurance contributions to be paid by the employees (directly) to the applicable health insurance company, the same does not constitute fulfilment from assets belonging to the debtor's bankruptcy estate.
- No. 27** A claim, which came into existence before a decision on bankruptcy and which the creditor is obligated to submit in insolvency proceedings (if the creditor wishes to achieve the satisfaction thereof from the debtor's bankruptcy estate) no later than before the expiry of the procedural submission period designated in the decision on bankruptcy, shall not be satisfied by a debtor (as a person having disposition authority within the meaning of the provision of Section 229(3)(b) of the Insolvency Act) prior to a decision on the method of resolution of bankruptcy provided that the decision on bankruptcy is already effective. This applies regardless of the fact that the claim has come into existence (after) the initiation of the insolvency proceedings and that, at the time before the (effect) of the decision on the debtor's bankruptcy, the claim could have been satisfied due to representing a legal act necessary for the fulfilment of the obligations stipulated by separate legal regulations, for plant operations within usual management, for the diversion of imminent damage, for fulfilling the lawful maintenance obligation, or for fulfilling procedural sanctions (Section 111(2) of the Insolvency Act).
- No. 28** An action for exemption under Section 159(1)(b) of the Insolvency Act may also succeed in excluding substitute pecuniary fulfilment achieved through the processing of a thing enlisted among the debtor's bankruptcy estate.
When a movable thing being the subject of the action for exemption becomes extinct as a result of processing, it is possible to proceed in exemption proceedings if the law implies that an ownership title to the thing created by processing has arisen to the plaintiff (demanding exemption) at the moment of its processing, whereas the new thing shall become the subject of the proceedings (without the need to modify the action). In cases when a time-limited right (in relation to a thing not processed in good faith) arises to the plaintiff (demanding exemption) "to choose a more beneficial solution" (Section 1075(1) and (2) of the Civil

Code), it is possible to proceed in exemption proceedings only after it is clarified based on a selection or in consequence of not using the same that an ownership title has arisen to the plaintiff (demanding exemption) in relation to the thing created by processing, whereas the new thing shall become the subject of the proceedings in this manner (without the need to modify the action). If the law implies that, at the moment of processing of the thing, the plaintiff (demanding exemption) only acquired the right to demand pecuniary fulfilment for the processed thing, the value of which is "hidden" in the thing created by processing, within the meaning of the provisions of Section 225(5) of the Insolvency Act, the "proceeds" from such "other disposal" of the thing (its processing into a new thing) are the "share" of the plaintiff (demanding exemption) in the thing created by processing in the extent corresponding to the "value of the processed thing". In compliance with the provisions of Section 225(5) and (6) of the Insolvency Act, the share in such new thing shall become the subject of the proceedings (without the need to modify the action).

No. 29 In proceedings concerning the determination of the ineffectiveness of a contract concluded by the debtor with other third parties, the insolvency trustee is neither authorized nor obligated to lodge an action to challenge against these persons solely due to them being the parties to such a contract. An action whereby the insolvency trustee demands the contract to be declared ineffective and, at the same time, the release of pecuniary fulfilment separated from the debtor's estate, or equal (pecuniary) compensation for the original debtor's fulfilment, which cannot be (already) released in favour of the bankruptcy estate, is lodged by the insolvency trustee within the meaning of the provisions of Section 237(1) and Section 239(1) of the Insolvency Act against persons "for the benefit of whom the ineffective legal act was made" or against persons "who benefited from the same" regardless of whether they conceivably were not parties to the contract.

The so-called "multilateral setoff" or "circular setoff" has the character of an agreement on the cancellation of an unfulfilled obligation (debt) in the event of the absence of "mutually chargeable (homogenous) fulfilment" among individual creditor pairs.

To answer the question of whether an agreement on the cancellation of an unfulfilled obligation (debt) concluded in the period from 1 January 2014 is governed by the provisions of Section 572(2) and (3) of the Civil Code or (already) by the provision of Section 1981 of the Civil Code, the legal regulation governing the binding legal relationship, which gave rise to the unfulfilled obligation (debt) cancelled by such agreement, is decisive pursuant to the first clause of Section 3028(3) of the Civil Code.

No. 30 Irrespective of the final amount of the realization proceeds, when realizing the assets subject to insolvency, the insolvency trustee is entitled to remuneration amounting to a minimum of CZK 45,000 (under Section 1(5) of Decree No. 313/2007 Coll., as amended), and ("also") to remuneration in the amount of CZK 1,000 for each examined submitted claim (up to the limit of CZK 1,000,000) [Section 2a thereof]. In cases when the assets are not realized at all, in accordance with the provision of Section 1 thereof, the entitlement to remuneration for realization shall not arise to the insolvency trustee. When the insolvency trustee did not examine any submitted claim during such insolvency proceedings, their remuneration may be determined only pursuant to Section

5 thereof. The insolvency trustee who examined at least one submitted claim during such insolvency proceedings is entitled to remuneration in the minimum amount of CZK 45,000 (last clause of Section 2a thereof). The regulation contained in the provision of the last clause of Section 2a thereof is not (however) a "complementation" of the remuneration determined according to Section 1(5) thereof.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:
e-mail:
Administrace předplatného:

PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
marie.novotna@wolterskluwer.com

Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3

Zákaznická linka:

tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce:

CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Tisk:

Serifa, s. r. o.

Archiv časopisu
je v systému ASPI.

Vytištěno na 100% recyklovatelném papíru
se značkou Eco-label EU.